

Anul VI, nr. 5/2008

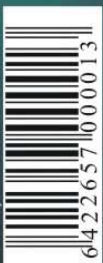
audit FINANCIAR

5/2008

- Părțile afiliate – abordare și tratament
- Rolul auditului sistemelor informatice în cadrul auditului financiar

- Conferința internațională cu tema: „Auditorul transfrontalier – profesionalism și independență”
- Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financieri din România

Pret: 12,50 lei

Contents

Conferința internațională cu tema: Auditorul transfrontalier: profesionalism și independență	3
- <i>The International Conference on the topics: Cross-border Auditor: Professionalism and Independence</i>	
Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România	12
- <i>Annual Conference of the Chamber of Financial Auditors of Romania</i>	
Memorandum de înțelegere între Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) și The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)	22
- <i>Memorandum of understanding between The Chamber of Financial Auditors of Romania (CFAR) and The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)</i>	
<u>Cercetări în audit și raportări financiare</u>	
<i>Conf.univ.dr. Laurențiu DOBROȚEANU & ec. Laurențiu STANCIU & lect.univ.dr. Camelia-Liliana DOBROȚEANU</i> Este necesară schimbarea politicilor de acces în profesia de auditor financiar?	23
- <i>Is there a Need to Change the Policies for Accession the Financial Audit Profession?</i>	
<u>Auditul și raportările financiare, între teorie și practică</u>	
Carmen MATARAGIU Părțile afiliate - abordare și tratament	26
- <i>Related Parties - Approach and Treatment</i>	
Marc CANNIZZO Guvernanța corporativă și sistemul bancar	35
- <i>Corporate Governance and the Banking Sector</i>	
<i>Prof.univ.dr. Pavel NĂSTASE</i> Rolul auditului sistemelor informatice în cadrul auditului financiar	40
- <i>The IT Audit Role in the Financial Audit</i>	
<i>Conf.univ.dr. Ion ANGHEL</i> Considerații privind Standardele Internaționale de Evaluare - ediția 2007	46
- <i>International Valuation Standards Viewpoint The IVSC 2007 exposure</i>	
<i>Drd. Emilia IORDACHE & drd. Nicu MARCU</i> Raportul estimări/decizii în raportările financiare și auditul financiar	52
- <i>The ratio estimations/decisions in financial statements and in financial audit</i>	

Revistă recunoscută de CNC SIS, categoria B+
Editor: *Camera Auditorilor Financiar din România*
Str. Sirenelor, nr.67-69, sector 5, București

Consiliul științific

Acad. **Constantin IONETE**

Acad. **Iulian VĂCĂREL**

Prof. univ. **Alain BURLAUD**, director INTEC, Paris

Prof.univ.dr. **Dumitru MATIȘ**, auditor financiar, Cluj-Napoca

Prof.univ.dr. **Ioan TALPOȘ**, auditor financiar, Timișoara

Prof.univ.dr. **Alexandru ȚUGUI**, Iași

Prof.univ.dr. **Ion IONAȘCU**, auditor financiar, București

Prof.univ.dr. **Veronel AVRAM**, auditor financiar, Drobeta-Turnu Severin

Prof.univ.dr. **Vasile RĂILEANU**, auditor financiar, București

Prof.univ.dr. **Constantin STAICU**, auditor financiar, Craiova

Prof.univ.dr. **Tatiana DĂNESCU**, auditor financiar, Tg.Mureș

Prof.univ.dr. **Victoria STANCIU**, auditor financiar, București

Dr. **Alexandra LAZĂR**, auditor financiar, București

Mircea BOZGA, ACCA, auditor financiar, București

Monica ȘTEFAN, ACCA, auditor financiar, București

Luminița CIOACĂ, ACCA, auditor financiar, București

Director editorial
Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Director științific
Prof.univ.dr. **Pavel NĂSTASE**

Colectiv redacțional

Anca Iuliana BÎLBÎE, Alexandra JORA, Cornelia STĂNESCU, Angela TUDOR

Secretar de redacție: Mădălina PETRESCU; Marketing - publicitate: Stancu LICĂ

Prezentare grafică și tehnoredactare: Nicolae LOGIN

Consiliul științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Telefon: (021) 410.74.43 interior 120; Fax: (021) 410.03.48; E-mail: revista@cafr.ro; http: revista.cafr.ro

Tipar : Universal Color S.A., str.Victoriei, bl.A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1583 - 5812

Conferința internațională

„Auditorul transfrontalier: profesionalism și independență“

Pe parcursul a două zile – 11 – 12 aprilie 2008 – la **Palatul Patriarhiei** din București au avut loc două manifestări importante în viața **Camerei Auditorilor Financieri din România**: în prima zi, **Conferința internațională** cu tema „*Auditorul transfrontalier: profesionalism și independență*“, iar în ziua următoare **Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financieri din România**. Au participat personalități ale profesiei din Europa, oficialități române, invitați din partea unor organizații profesionale din țară, peste 200 de auditori financieri români, desemnați ca reprezentanți ai auditorilor financieri, precum și ziariști din presa centrală, radio și televiziune.

Conferința internațională și-a propus scopul de a marca progresele făcute de profesie, momentul atins de aceasta pe drumul afirmării europene și internaționale, dar în același timp – să faciliteze un schimb de idei, de bune practici, evidențierea unor cerințe actuale și a tendințelor pe plan internațional.

În context, au fost invitați și au luat parte la lucrări – pe lângă reputați specialiști români - câțiva profesioniști străini, printre care: Jean Precourt, președinte FIDEF; Gillian Ball, președintele ACCA; Douglas Nesbit, vicepreședinte și Neil Wallace, director adjunct internațional, Institutul Contabililor Autorizați din Scoția; Janin Audas, președintele Comisiei pentru Acțiuni de Cooperare, Consiliul Superior al Ordinului Experților Contabili din Franța și Brigitte Guillebert, director Controlul Calității, Consiliul Superior al Ordinului Experților Contabili din Franța; și CNCC Pal Lakatos, membru în Consiliul Camerei Auditorilor din Ungaria; Giorgios Karamichalis, SOEL Grecia.

În cele ce urmează vom prezenta, în sinteză, alocuțiunea președintelui Camerei Auditorilor Financieri din România, cuvintele de salut ale participanților, modul de desfășurare a lucrărilor, precum și cuvintele de încheiere ale evenimentului profesional internațional. În numerele viitoare ale revistei ne propu-

nem să revenim pe larg asupra acestui subiect, prezentând, *in extenso*, comunicările distinșilor oaspeți străini, precum și cele ale specialiștilor români, formulate în lucrările în plen și pe ateliere, cu încredințarea că opiniile, ideile, practicile sugerate vor servi în mod direct pentru îmbunătățirea activității nemijlocite ale auditorilor financieri și ale profesioniștilor contabili în general. De asemenea, după cum preciza președintele CAFR, prof.univ.dr. Ion Mihăilescu, cele mai importante experiențe și soluții desprinse cu acest prilej vor fi promovate de Consiliul CAFR în organizarea activităților viitoare în sprijinul profesioniștilor în audit financiar.

În context, menționăm că în cadrul Conferinței a fost semnat de către prof.univ.dr. Ion Mihăilescu, președintele CAFR și Gillian Ball, președintele ACCA, un Memorandum de înțelegere între cele două organizații privind pregătirea profesională continuă.

Alocuțiunea de deschidere a lucrărilor Conferinței, rostită de

**prof.univ.dr. Ion
MIHĂILESCU,**
președintele CAFR

Stimate domnule președinte Jean Precourt, stimată doamnă președinte Gillian Ball, stimați invitați reprezentanți ai organismelor internaționale ale profesiei contabile, stimați auditori, bine ați venit la lucrările Camerei Auditorilor Financieri din România, ce se vor desfășura pe parcursul zilei de astăzi și mâine.

Lucrările zilei de astăzi vizează probleme deosebit de importante legate de dezvoltarea profesiei contabile în general și cu referire la profesioniștii auditori, reprezentați prin Camera Auditorilor Financieri, cunoscându-se faptul că 2008 reprezintă un an de răscruce în profesia contabilă mondială, europeană și, sigur, românească. Motivele din care se degajă această importanță despre care vă vorbeam sigur că, în parte, sunt cunoscute de dvs, dar manifestarea de azi dorește să contureze mai clar direcțiile de dezvoltare a profesiei contabile,

să realizăm un schimb de experiență între ceea ce s-a întâmplat în cadrul organismelor internaționale, care au avut amabilitatea să fie alături de noi cu această ocazie, să luăm în discuție problemele care stau în fața profesioniștilor pentru perioada imediat următoare și în perspectivă. Și mă bucur că această manifestare are loc în această locație sfântă poporului român, pentru că aici, în Dealul Mitropoliei, au avut loc evenimente de o deosebită importanță în decursul istoriei națiunii noastre.

Problemele ce se vor dezbate astăzi, schimburile de păreri ce se vor realiza între auditorii români și reprezentanții organismelor internaționale vor contribui la dezvoltarea organizației noastre, la realizarea unei legături mai strânse între profesiile liberale din România și cred că va fi un început pentru colaborarea mai temeinică între cele două organisme profesionale, CAFR și CECCAR, care se luptă, deopotrivă și laolaltă, pentru dezvoltarea profesiei contabile în România.

Dați-mi voie să mulțumesc oaspeților de peste hotare care sunt alături de noi, cunoscându-se faptul că nu-i atât de simplu să vii din Europa la București, ca să nu mai discutăm că avem un distins oaspete venit de peste Ocean, respectiv din Canada. Așadar, să-i mulțumim distinsului președinte al Federației Internaționale a Contabilității Francofone, domnul **Jean Precourt**, dânsul fiind o persoană importantă în angrenajul de conducere al organizației, pentru faptul că ne-a sprijinit ca noi, Camera, să devenim membru activ al prestigioasei organizații internaționale. Trebuie încă odată să remarc cu această ocazie căldura cu care

Consiliul de administrație al FIDEF ne-a întâmpinat și încrederea pe care ne-a acordat-o de a fi alături de dumnealor și a munci împreună, fapt pentru care îi mulțumesc foarte mult.

Apoi, avem alături de noi pe doamna **Gillian Ball**, președinta ACCA, cel mai important institut de pregătire a profesioniștilor contabili de pe întregul mapamond, care formează profesioniști contabili de toate categoriile, inclusiv auditori, pe toate meridianele lumii. România se bucură de o colaborare deosebită cu institutul respectiv, pentru că au format mulți auditori pe care noi încă din 2003 îi recunoaștem ca fiind persoane pregătite la înalt nivel tehnic. Sunt peste 200 de persoane care s-au înscris în Camera auditorilor provenind de pe băncile ACCA, auditori care au dat consistență și calitate organizației noastre. De aceea, îi mulțumesc foarte mult doamnei președinte pentru că ne este alături la acest eveniment spre a ne împărtăși ceea ce e nou, experiențe utile în pregătirea profesională. Și vreau să remarc cu această ocazie și buna colaborare a Camerei cu Biroul ACCA de la București pentru România, Bulgaria și Moldova, condus de domnișoara Andreia Manea, împreună colaborând, evident și alături de Corpul Experților, la toate evenimentele profesionale ce au loc în România.

Domnul **Douglas Nesbit** este vicepreședintele Institutului Contabililor Autorizați – ICAS - din Scoția, asociație profesională contabilă, poate cea mai veche din lume - peste 156 de ani, care a contribuit la întregul arsenal instituțional și de reglementări juridice în materie de organizare și funcționare a Camerei Auditorilor Financieri din Româ-

nia. Dânșii au un merit deosebit pentru ceea ce suntem noi astăzi și ceea ce noi reprezentăm la nivel național și internațional. Apoi, avem alături de noi pe domnul **Janin Audas**, din partea profesiei franceze, în tandem cu d-na **Brigitte Guillebert**, pe care de acum o cunoașteți foarte bine, pentru că dumnealor, vreau să spun pentru cei ce nu-și mai reamintesc, au fost promotorii mecanismelor de funcționare a primului nostru organism profesional - CECCAR și am lucrat împreună și cu siguranță că vom lucra multă vreme la tot ceea ce se întâmplă în profesia din România. Vreau să vă spun că ambele profesii franceze sunt foarte atente la ce se întâmplă în România și, de fiecare dată, prin contribuția pe care și-au adus-o, atât personal, cât și instituțional, au încercat să dea consistență activității organizațiilor profesionale din România, în ciuda faptului că la noi funcționează cele două organisme și că poate nu întotdeauna punctele de vedere au avut aceeași țintă.

Vi-l prezint, de asemenea, pe **Neil Wallace**, directorul adjunct de relații internaționale tot la ICAS, Scoția, care ne sprijină în tot ceea ce noi realizăm pentru a lucra în conformitate cu reglementările forurilor internaționale, mă refer la IFAC, la FEE, organisme mondiale și regionale la care noi țintim să devenim membri plini, membri asociați, astfel încât să putem să ne înrolăm în marea armată a contabililor din lumea întreagă. Vă este cunoscut faptul că IFAC cuprinde peste 156 de organizații profesionale din peste 119 țări. Dar IFAC este important nu numai pentru că reprezintă o forță a profesioniștilor contabili din lumea întreagă, ci și pentru că el e principalul normalizator în materie de profesiune contabilă.

Mai participă distinșii colegi **Giorgios Karamichalis** și **Alexander Tziortzios**, din partea profesiei contabile din Grecia, domnul **Pascal Frerejacque**, reprezentantul Băncii Mondiale pe domeniul Raporturi privind respectarea standardelor și codurilor – ROSC și asigură revizuirea planului de țară; de asemenea participă la Conferință, **Pal Lakatos**, membru al Consiliului Camerei Auditorilor Financieri din Ungaria.

Se cuvine, totodată, să transmit mulțumirile noastre principalilor colaboratori interni și în primul rând salut prezența președintelui CECCAR, **Toma Marin**. De asemenea, participă **Florența Mihai**, reprezentanta Guvernatorului BNR. Din partea CNVM avem pe distinsa **Angela Guran**, consiliera doamnei președinte Gabriela Anghelache. Din partea Uniunii Naționale a Profesiiilor Liberale, între membri căreia activează și CAFR, domnul secretar general **Nicolae Mirică**. Apoi, tânăra asociație a Auditorilor Interni reprezentată de președintele ei **Mircea Poenaru**. Din partea Camerei Consultanților Fiscali și-a anunțat prezența președintele **Daniel Chițoiu**. Ne onorează cu participarea la Conferință, **Dorina Badea** din partea BPP România, organism de pregătire profesională, inclusiv a profesioniștilor contabili. Camera are relații de bună colaborare cu instituția pe care o reprezintă și încercăm ca aceasta să ne fie alături în activitatea noastră în ceea ce privește pregătirea continuă, dar și în ceea ce privește elaborarea tematicilor și subiectelor pentru examenele de acces la profesie. Din partea SIF Transilvania participă **Gheorghe Roșu** și **Victoria Ruse**.

Aș vrea să semnez și să salutăm împreună prezența unui distins om

de știință, în știința economică românească, academicianul **Constantin Ionete**, care prin prestața, valoarea științifică pe care o reprezintă, alături de alți oameni de știință români și străini, cum ar fi profesorul **Alain Burlaud**, din Franța, și academicianul **Iulian Văcărel**, au făcut ca revista de audit financiar să fie cotate din punct de vedere științific pe o înaltă treaptă de către Institutul de Cercetare CNCSIS. Așadar, realizăm o revistă cotate cu B+ și dorim, pentru că nu mai avem decât un singur pas până la recunoașterea internațională și cu strădania distinșilor noștri colegi din colectivul redacțional putem să facem acel pas spre afirmarea internațională a publicației noastre. Și cred că suntem pe drumul cel bun și vom realiza acest lucru. Vă dorim multă sănătate, domnule academician, ca și distinșilor membri ai Consiliului Științific al revistei, dintre care o parte sunt prezenți aici.

Discutăm astăzi probleme extrem de importante legate de profesia noastră. Vor avea loc discuții în cadrul celor patru ateliere pe probleme legate de calitate, de educație, de guvernare și mecanismul de supraveghere a activității de audit și probleme legate de etică și acestea în contextul internațional pentru a putea să ajungem la cele mai bune practici în domeniu.

După ce a detaliat modul de desfășurare a lucrărilor Conferinței, președintele CAFR a precizat:

Aș vrea să vă mai transmit un mesaj. Împreună cu președintele Marin Toma l-am invitat pe președintele IFAC, **Fermin del Valle**, să vină la București pentru a participa la deschiderea Congresului CECCAR din septembrie a.c. Va fi de fapt prima vizită a distinsului președinte în România, mai ales că manda-

tul domniei sale se încheie la sfârșitul acestui an. Ne interesează să dezvoltăm relații de colaborare cu IFAC, în intenția noastră de a deveni membri activi ai acestui organism profesional. De altfel, și la ultima întâlnire de la Praga cu reprezentanții organismelor din Europa de Est a conducerii IFAC s-a pus problema necesității întâlnirilor, a comunicării între membrii și organismul profesional care-i reprezintă. Cred că evenimentul de astăzi este un prilej foarte bun de a răspunde la o asemenea cerință a Federației Internaționale.

În continuare, au fost prezentate mesaje de salut din partea invitaților.

Brigitte GUILLEBERT,
director delegat CNCC

Astăzi, Vincent Baillot președinte al Companiei Comisarilor de Conturi, ar fi dorit să se afle printre dumneavoastră pentru a vă spune ce stimă are Franța pentru România. În acest moment lucrăm, la fel ca și dvs, la finalizarea transpunerii Directivei Europene 43/2006 în dreptul francez. Această lucrare, care se realizează în colaborare cu Ministerul Justiției, care este ministerul ce tutelează profesia franceză, ocupă, de altfel, mult din activitatea sa.

Deci, domnul președinte al CNCC a dorit să vă reamintească de prietenia pe care o are pentru România și progresul pe care l-am realizat împreună, pentru că schimburile noastre de experiență datează de peste 15 ani și am fost nevoiți să lucrăm asupra unor subiecte complicate, cum ar fi instituția profesională, controlul calității, supravegherea publică. Tema pe care ați ales-o pentru Conferința dvs. din acest an, *Auditorul transfrontalier*, demonstrează necesitatea ca în prezent orice reglementare să fie în concordanță, astfel încât auditorii din diferite țări, indiferent dacă sunt membre ale UE sau nu, să poată lucra în toată siguranța și cu toată încrederea. Vă dorim succes la lucrări, vom aborda cu plăcere și interes tot ce înseamnă guvernarea acestor instituții.

Toma MARIN,
președintele CECCAR

Doamnelor și domnilor, stimați invitați,

În primul rând mulțumim pentru invitația de a participa la Conferința dvs. Ce păcat că, înainte de a primi invitația, deja îmi făcusem un program și după amiază trebuie să plec și nu pot rămâne până la

sfârșitul lucrărilor. Este o ocazie bună de a transmite salutul și mesajul Consiliului Superior al CECCAR. De cele câteva ori când am fost invitat la asemenea conferințe mesajul Consiliului Superior al CECCAR a fost de cooperare și de colaborare. Din păcate, nu s-a făcut mare lucru, aproape nimic concret. Deși în ultimul timp se vorbește tot mai mult de această colaborare, realitățile dovedesc contrariul.

Mesajul Consiliului Superior al CECCAR, de această dată, se adresează exclusiv conducerii Camerei, Consiliului Camerei, în numele celor peste 15.000 de experți contabili semnatari ai unui protest la nivel național, ce se va transmite instituțiilor statului, și care este următorul:

„Dragi colegi din Consiliul Camerei Auditorilor, aveți pe masă proiectul legii auditului. Aveți ocazia să vindecați rănilor aduse profesiei contabile cu ocazia schismei care a avut loc acum câțiva ani. Aveți ocazia să reparați erorile și inadvertențele existente în legea actuală. A venit timpul să se treacă de la vorbe la fapte. Să lăsăm văicărelile pe la înalte porți și hai la muncă, privindu-ne în ochi fără ocolișuri. Aveți ocazia și împreună avem obligația să lăsăm profesia contabilă din România să-și pună în valoare toate energiile în interesul economiei naționale, în interesul țării. Așa cum am spus de mai multe ori, Consiliul Superior al CECCAR, toate organele de conducere ale CECCAR nu au avut, nu au și nu vor avea niciodată ceva împotriva ca profesia contabilă să fie organizată de o manieră diversificată, respectiv prin mai multe structuri, mai multe Camere și cum am vrea să le mai numim. Dar așa cum se exprima zilele trecute o

mare personalitate a momentului, sigur în cu totul altă conjunctură, nu poate fi acceptată diversitatea călcând în picioare identitatea. Mai concret, nu poate fi creată o diversitate prin confiscări de la o anumită identitate, cu atât mai mult cu cât acestea se fac în interesul unor grupuri, sacrificând interesul general. Și, din păcate, exemplul care a fost creat acum câțiva ani se continuă și cu alte Camere și nu se știe ce minuni ne mai așteaptă. Ne aflăm în fața unui moment istoric, care poate să însemne desăvârșirea procesului de consolidare a profesiei contabile din România, dar la fel de bine poate să însemne compromiterea definitivă a profesiei contabile în mediul economic și în societate și, implicit, o creștere a presiunii fenomenelor negative din economie.”

Eu vă rog să mă iertați, participanți la conferință, pentru că nu am avut posibilitatea să transmit acest mesaj în alt cadru organizatoric, în cadrul conferinței ordinare de mâine, dar vă mărturisim că alte căi de comunicare nu există. Vă mulțumesc încă odată că am fost invitat la conferință. Urez succes lucrărilor Conferinței dvs.!

Prof.univ.dr. Ion MIHĂILESCU,
președintele CAFR

Mulțumesc foarte mult, domnule președinte pentru alocuțiunea dvs. Așa cum ați încheiat, era foarte bună intervenția în cadrul programului nostru de mâine. Vă asigur, așa cum v-am asigurat întotdeauna, de buna colaborare și disponibilitate în abordarea problemelor comune, că dezbaterile de mâine vor face și obiectul unor probleme atinse de dvs. astăzi, în fața noastră.

5/2008

Pentru că am spus-o acum vreo doi ani: atât Corpul, cât și Camera Auditorilor au la bază, ca resurse umane, în mare majoritate experți contabili. Prin urmare, în nici un fel nu putem să diversificăm și să ne pierdem identitatea. Am spus-o întotdeauna că, înăuntrul profesiei, s-au născut specializări și că, vrem sau nu vrem să recunoaștem, vârful de lance al profesiei la ora actuală îl reprezintă auditorul financiar. Că suntem noi, că vor fi alții, istoria și timpul va spune. Deocamdată, suntem noi. Suntem noi și suntem proveniți din rândul experților contabili. Chiar dacă, poate, în decursul timpului am mai pierdut din valențele expertului, dedicându-ne mai mult cerințelor activității de audit, totuși să nu uităm că suntem experți contabili. Și vă mulțumesc pentru că ați adus în fața noastră o asemenea problemă. Într-adevăr, reprezintă o problemă pentru noi toți, atât membri, cât și organisme și conduceri de organisme. Și cred că trebuie, într-adevăr, așa cum spunea astăzi, de la acest microfon, președintele CECCAR, să ne spunem punctele de vedere în cadru organizat, să ne așezăm la masa discuțiilor și să dezbaterem lucrurile în toate părțile, pentru a descoperi esența problemelor. Pentru că am spus-o și o repet mereu: la noi nu sunt probleme de fond. În cadrul organizațiilor noastre - și trebuie să o limpezim până la urmă și să o limpezim deschis - nu sunt mișcări antagoniste între membrii celor două organizații, ci cred că sunt chestiuni de orgoliu la nivelul de vârf. Și aici trebuie să lucrăm. Iar dacă vom lucra la nivelul nostru și ne vom armoniza interesele, fără să pierdem identitatea în diversitate, pentru că până a urmă, la ora actuală, însăși profesia contabilă, după opinia mea, depășind cu mult sfera

sau incinta întreprinderilor cărora le oglindește prin evidența contabilă întreaga activitate, în acest proces de globalizare, însăși profesia s-a diversificat foarte mult. Suntem deschiși pentru ca cei 15.000 de experți să devină auditori, dar în urma unui proces de pregătire cerut de Standardul IES nr. 8, în baza unui proces de pregătire cerut de însăși profesia și activitatea de audit financiar. Pentru că, vrem, nu vrem să recunoaștem, repet, auditorul e vârful de lance al profesiei contabile și, deopotrivă cu cei care plămădesc datele și informațiile contabile în succesiunea lor, cu cei care gândesc la agregarea informațiilor, sintetizarea și raportarea acestora - experții, noi auditorii financiari trebuie să dăm culoare și credibilitate informației contabile pentru ca interesul public să acționeze în cunoștință de cauză. Numai pe baza informațiilor credibile și rezonabile se pot lua deciziile corespunzătoare. Desigur că mâine vom avea discuții mai ample pe această temă, dar trebuie să recunoaștem că e o stare de fapt și nu ne plângem la nicio „Poartă”, nici otomană, nici greco-latină, nici anglo-saxonă. E problema noastră și, dacă avem curajul, trebuie să ne-o rezolvăm aici. Și eu cred că până la urmă trebuie să găsim finalitate în această problemă.

Florența MIHAI,
consilier, a transmis mesajul guvernatorului BNR,
Mugur Isărescu

Domnule președinte, distinsă asistentă,

Vă rog, în primul rând, să-mi îngăduiți să adresez mulțumiri din partea conducerii Băncii Naționale a României pentru prilejul oferit de a

transmite mesajul său participanților la Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financieri din România.

BNR, în calitatea sa de autoritate de reglementare și supraveghere a instituțiilor de credit, și-a manifestat permanent deschiderea totală către implementarea acelor standarde de contabilitate și de audit care promovează aspecte calitative, în scopul creșterii încrederii utilizatorilor în informațiile oferite de situațiile financiare și rapoartele de audit. Profesia de auditor financiar are un rol esențial în economia modernă, de calitate, acuratețea și credibilitatea informațiilor și aprecierilor conținute în rapoartele de audit depinzând în mod hotărâtor deciziile care se adoptă cu privire la achiziționarea de acțiuni sau la efectuarea unor importante investiții. Pregătirea profesională continuă dezvoltă și menține capacitățile care îi permit unui auditor să desfășoare o activitate competentă în mediul profesional. Menținerea competenței profesionale a auditorilor necesită o permanentă monitorizare și înțelegere a evoluțiilor relevante pe plan profesional și în mediul de afaceri. Activitatea practică a auditorilor financieri nu poate fi concepută fără respectarea

cerințelor reglementărilor europene și internaționale în domeniul auditului statutar, premise pentru elaborarea de rapoarte de audit și opinii asupra situațiilor financiare în concordanță deplină cu situația concretă a entităților auditate. În acest context se înscriu și regulile care vor avea un impact deosebit asupra profesiei auditorului financiar, odată cu definitivarea procesului de transpunere în legislația națională a prevederilor directivei 43/2006 privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate. Sunt de remarcat în acest sens eforturile depuse în principal de Ministerul Economiei și Finanțelor, CECCAR, CAFR, de celelalte autorități de reglementare, de reprezentanți ai mediului academic în elaborarea proiectului de lege care asigură transpunerea acestei directive.

Ritmul de dezvoltare al pieței bancare românești atât sub aspectul volumului, cât și al complexității tranzacțiilor desfășurate a impus îmbunătățirea permanentă a procesului de supraveghere, monitorizarea sistemului bancar axându-se cu preponderență pe analiza riscurilor pe care le implică, direct sau indirect, activitatea bancară. Au fost dezvoltate astfel metode de analiză și cuantificare, vizând nu numai performanțele financiare ale instituțiilor de credit, ci și corelarea profilului lor de risc cu aptitudinile de gestionare a riscurilor. Prin alinierea legislației bancare la cerințele directivelor europene s-a avut în vedere o mai bună corelare cu legislația privind auditul financiar și au fost implementate principiile Comitetului de la Basel referitoare la relația auditorului financiar cu autoritatea de supraveghere, BNR având posibilitatea de a emite reglementări specifice cu privire la

relația auditor financiar – autoritate competentă. În practică, există multe situații în care activitatea supraveghetorului și cea a auditorului financiar pot fi utile una celeilalte. Astfel, auditorul poate folosi concluziile desprinse în urma controalelor efectuate de către autoritatea de supraveghere și comunicate instituției de credit în măsura în care acestea consideră că ele furnizează o evaluare independentă adecvată. Totodată, rapoartele auditorilor pot furniza supraveghetorilor informații relevante cu privire la operațiunile instituțiilor de credit. Atât autoritatea de supraveghere, cât și profesia contabilă au un interes în aplicarea de către instituțiile de credit a unor politici contabile corespunzătoare. De aceea, un dialog continuu între supraveghetori și auditori ar putea cuprinde aspecte importante privind auditul și probleme punctuale de contabilitate, cum ar fi tehnicile contabile cele mai adecvate pentru noile instrumente, contribuind la adoptarea de către instituțiile de credit a celor mai potrivite politici contabile. Creșterea importanței activității auditorului financiar tinde să se amplifice și în viitor, ca urmare a contribuției pe care aceștia trebuie să o aducă odată cu implementarea de către entitățile din România a Standardelor internaționale de raportare financiară pentru situațiile financiare individuale, conform strategiei ce va fi elaborată la nivel național de către Ministerul Economiei și Finanțelor.

Banca Națională a României își exprimă speranța că activitatea viitoare a auditorilor financieri și a supraveghetorilor se va situa la cel mai ridicat nivel, în condițiile unor colaborări eficiente, în scopul creșterii transparenței și credibilității celor două activități de profil.

În încheiere, sunt convinsă că pe parcursul acestei prestigioase manifestări vor fi prezentate și clarificate cât mai multe aspecte legate de activitatea de audit financiar, și doresc să urez succes deplin participanților la această conferință.

Georgeta PETRE,
*director în Ministerul Economiei
și Finanțelor*

Conducerea Ministerului Economiei și Finanțelor transmite salutul său Conferinței CAFR și mulțumește instituțiilor europene și internaționale pentru sprijinul acordat în procesul de dezvoltare a profesiilor contabile din România.

Apreciem că tema Conferinței, *Auditul transfrontalier: profesionalism și independență*, este deosebit de actuală, iar MEF își oferă întreaga disponibilitate pentru sprijinirea dezvoltării în România a unor profesii independente, cu capacitatea de a furniza clienților acestora și economiei în general, servicii de înaltă calitate.

Considerăm că anul 2008 are o semnificație aparte, fiind anul în care profesia de audit va intra în supravegherea publică prevăzută de Directiva 43/2006 privind audi-

tul statutar al situațiilor financiare anuale și consolidate. Această directivă a fost transpusă în legislația națională, în prezent fiind în curs de aprobare, urmând să intre în vigoare la data prevăzută de Directivă. Precizăm că pentru transpunerea acestei directive Guvernul României a beneficiat de asistență tehnică finanțată de Banca Mondială. Au fost trei proiecte finanțate de Banca Mondială, din care ultimul proiect a avut și o componentă de evaluare a profesiilor contabile din România: respectiv partea de contabilitate, de la CECCAR și partea de audit, de la CAFR. Ultimul proiect, care are și componenta de evaluare, a vizat atât procesul legislativ, cât și procesul de transpunere în practică de către asociațiile profesionale a prevederilor legale. De asemenea, una din componente a vizat și supravegherea de către Ministerul Finanțelor Publice a celor două profesii.

Proiectul de lege pentru transpunerea directivei a făcut obiectul unor dezbateri ample, atât în mass media, cât și în Consiliul Contabilității și Raportărilor Financiare, în care sunt reprezentate profesia contabilă, prin CECCAR, și CAFR; instituțiile cu atribuții de reglementare, respectiv Banca Națională a României, Comisia de Valori Mobiliare, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, precum și, mediul academic și mediul de afaceri.

Ministerul Economiei și Finanțelor consideră că, așa cum este prevăzut în proiectul de Lege, sistemul de supraveghere publică a auditorilor financiari răspunde principiilor prevăzute de Directiva europeană și își oferă toată disponibilitatea pentru punerea în aplicare a prevederilor acesteia.

Angela GURAN,
*consilier al președintelui
Comisiei Naționale a Valorilor
Mobiliare*

Vă rog să-mi permiteți ca, pe această cale, să transmit tuturor participanților salutul doamnei președinte Gabriela Anghelache și să exprim regretul său de a nu putea participa la lucrările Conferinței. Această Conferință reprezintă un bun prilej de a reflecta asupra statutului și realizării acestei profesii în noul context al integrării europene, pornind de la progresele remarcabile în calea afirmării sale, respectiv a prezenței active în viața și în preocupările entităților din România. Sunt încredințată că acest forum va da posibilitatea auditorilor financiari prezenți să efectueze o analiză cuprinzătoare a situației actuale a profesiei de auditor și să realizeze în același timp o evaluare lucidă a pașilor de urmat pentru a se realiza un audit performant, în conformitate cu standardele europene, precum și cu practicile celorlalte țări din UE.

Desigur că unul din obiectivele principale ale Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare în domeniul raportărilor financiare și al auditului îl reprezintă crearea unui cadru

unitar pentru aplicarea regulilor contabile și de audit la întregul nivel al pieței de capital. În acest context, CNVM, în calitatea sa de autoritate care reglementează și supraveghează piața de capital în ansamblul ei, precum și instituțiile și operațiunile specifice acesteia, a emis reglementări conforme cu cerințele comunitare, prin care se stabilește întocmirea de către entitățile ale căror instrumente financiare sunt tranzacționate pe o piață reglementată de raportări financiare într-un format unitar, care să vă permită dvs., ca auditori financiari, exprimarea unor opinii fundamentate, dar în același timp să faciliteze supravegherea prin această raportare.

Desigur că anul 2007, ca prim an după data aderării, a constituit pentru piața financiară în general o provocare din punct de vedere al impactului transpunerii directivei în legislația națională și al evaluării modului în care colaborează autoritățile specifice fiecărui segment de piață pentru asigurarea stabilității și a transparenței. În acest context, devine tot mai necesară colaborarea cu organismele profesionale, în cadrul cărora un rol cu totul deosebit revine Camerei Auditorilor Financiari din România. Subliniem bunele relații care s-au statuat între CNVM și CAFR, prin care se manifestă un schimb continuu de informații ce presupune analize reciproce, măsuri comune. Un schimb continuu de informații care are în vedere, în același timp, diferite spețe în legătură cu care CNVM a solicitat un punct de vedere conducerii Camerei Auditorilor Financiari, precum și alte cazuri în care auditorii financiari au intervenit pentru stoparea unor operațiuni specifice pieței de capital aflate în derulare și pentru

care existau informații suplimentare ca urmare a unor evenimente derulate ulterior aprobărilor date de CNVM. Desigur că prin aceste exemple dorim doar să punctăm faptul că într-o economie aflată în competiție în contextul globalizării, transmiterea informațiilor și adoptarea unor măsuri comune de prevenire a unor fenomene nedorite este nu numai utilă și necesară, dar, în opinia noastră, devine indispensabilă, cu caracter de continuitate.

Nu în ultimul rând reiterăm colaborarea în ceea ce privește actualizarea permanentă a listei auditorilor financiari care prestează servicii pentru emitenții de valori mobiliare și pentru entitățile pieței de capital, precum și acțiunile comune pe linia programelor de pregătire continuă a auditorilor financiari. Îmi exprim convingerea că prin acțiunile ce vor urma, CNVM și CAFR vor face față provocărilor generate de deplina integrare a României în Uniunea Europeană, contribuind astfel la creșterea credibilității și transparenței pieței de capital din România.

Urez succes deplin lucrărilor Conferinței Auditorilor Financiari din România!

Temele supuse atenției participanților, atât în plen, cât și în dezbaterile pe ateliere, s-au referit la:

- *Pregătirea profesională continuă a auditorilor* – moderator Gillian Ball, președintele ACCA
- *Asigurarea calității activității de audit* – moderator Douglas Nesbit, vicepreședinte ICAS
- *Guvernanța corporativă și organismele de supraveghere publică* – moderatorii Janin Audas și Brigitte Guilebert, reprezentanții profesiei franceze

- *Etica profesională – independența auditorilor* – moderator Jean Precourt, președintele FIDEF

În plenul Conferinței, moderatorii au prezentat comunicări asupra subiectelor propuse, după care, în ateliere, au continuat dezbaterile propriu-zise pe baza acestor alocuțiuni, precum și a altor intervenții, făcute printre alții de Ronnie Smith, director ATC International; prof. univ.dr. **Vasile Răileanu**, decanul Facultății de Contabilitate și Informatică de Gestiune, ASE, membru al Consiliului Științific al revistei *Audit Financiar*; prof.univ.dr. **Pavel Năstase**, prorector al ASE, membru al Consiliului CAFR, director științific al revistei *Audit Financiar*; **Pal Lakatos**, membru al Consiliului Camerei Auditorilor din Ungaria; prof.univ.dr. **Ana Morariu**, prodecan ASE, membru al Consiliului CAFR; **Urania Moldovanu**, director Departament Monitorizare și Competență Profesională al CAFR; prof.univ.dr. **Gheorghe Popescu**, director Departament Servicii pentru Membri al CAFR; **Giorgios Karamichalis**, SOL Grecia; **Bill Bowman**, Deputy Senior Partner KPMG; prof.univ.dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte CAFR; dr. **Georgeta Petre**, membru al Consiliului CAFR; **Alexandru Rusovici**, auditor financiar, membru CAFR; **Mihaela Roșu**, Audit Director Deloitte Romania; **Pascal Frerejaque**, director ROSC - Banca Mondială; **Mircea Bozga**, Partner PricewaterhouseCoopers România, membru al Consiliului Științific al revistei *Audit Financiar*; **Dorina Badea**, BPP România.

În finalul lucrărilor, moderatorii au rostit scurte aprecieri asupra dezbaterilor Conferinței:

Douglas NESBIT, vicepreședinte ICAS

Vă mulțumesc foarte mult! Constat că ați făcut eforturi foarte mari ca să aduceți colegi străini aici. Este minunat să vezi că oamenii vor să învețe, iar colegii români vor să preia exemplul colegilor din alte părți ale lumii.

Cred că acum, pentru că suntem la finalul acestei Conferințe, este momentul să mulțumesc și celorlalți oratori pentru discursurile dumnealor din cadrul acestei sesiuni de ateliere.

Jean PRECOURT, președintele FIDEF

Cred că ceea ce a fost mai interesant în cadrul sesiunii noastre în legătură cu Etica, este faptul că firme de o asemenea mărime, precum Deloitte & Touche și PricewaterhouseCoopers, cât și firme mici de audit, toate au aceleași îngrijorări cu privire la profesie.

Uneori este mai dificil să schimbe partenerul, apar și alte probleme, însă în esență firmele mari de audit, cât și cele mai mici se confruntă cu aceleași probleme.

Această sesiune a fost foarte productivă. Au fost multe întrebări din partea audienței.

Gillian BALL, președintele ACCA

Noi am studiat mai în profunzime ideile cu privire la educația profesională continuă și am fost chiar impresionată de atitudinea colegilor de la Camera Auditorilor Financiari din România, a academicienilor de la universitățile de aici, precum și de atitudinea furnizorilor particulari de educație.

Constat că este loc pentru toți trei exponenții și că interesul tuturor este să asigurăm o educație profesională continuă de calitate și că nu este necesar să existe disensiuni între cele trei părți, în sensul că problema care se pune este, *CUM* să organizăm, cum să asigurăm o educație profesională continuă eficientă, nu cine să o furnizeze, astfel încât să nu existe monopolizare asupra educației profesionale continue.

În final, iată că se poate ca toate cele trei părți să se înțeleagă foarte bine și să aibă un singur scop.

La închiderea lucrărilor Conferinței, prof.univ.dr. Ion MIHĂILESCU, președintele CAFR a spus, printre altele:

„Vă mulțumesc pentru răbdarea de care ați dat dovadă pe parcursul întregii zile. Să mulțumim toți, deopotrivă, distinșilor noștri oaspeți, în primul rând, pentru că ne-au făcut o mare onoare de a fi alături de noi la evenimentul nostru de astăzi și, în al doilea rând, pentru materialele prezentate, concluziile obținute în urma desfășurării lucrărilor pe ateliere și avem convingerea și speranța că întâlnirile noastre nu se vor opri aici și că domniile lor vor mai răspunde solicitărilor noastre de a ne împărtăși din experiența dumnealor, pentru că până la urmă avem nevoie de o astfel de colaborare.“

Ecouri în presă

În mass-media română au apărut informații, reportaje și interviuri care au marcat acest eveniment deosebit în viața auditorilor financiari români: Televiziunea Națională Română, ProTV, Radio România Actualități, Jurnalul Național, Financiarul, „Ziarul Financiar“, „Tribuna Economică“, „Economistul“, „Afacerea“, „Daily Business“, Revista „Finanțe publice și contabilitate“

Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România

La Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România, în cea de a doua zi, în Palatul Patriarhiei, a avut loc Conferința ordinară anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România. Ordinea de zi a Conferinței a fost:

- 1) Prezentarea raportului anual de activitate a Consiliului Camerei pentru anul 2007;
- 2) Prezentarea situațiilor financiare anuale ale Camerei pentru anul 2007;
- 3) Prezentarea raportului Comisiei de auditori statutari asupra gestiunii financiare a Consiliului Camerei pe anul 2007;
- 4) Prezentarea execuției bugetare de venituri și cheltuieli pentru exercițiul financiar 2007;
- 5) Prezentarea proiectului bugetului de venituri și cheltuieli pentru anul 2008;
- 6) Prezentarea programului de activități al Consiliului Camerei pentru anul 2008;
- 7) Supunerea spre aprobare a materialelor prezentate în Conferință.

Raportul anual de activitate al Consiliului Camerei pentru anul 2007 a fost prezentat de prof.univ. dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR. A urmat un pachet de trei documente, la care s-a referit vicepreședintele CAFR, **Emil Culda**: **Prezentarea situațiilor financiare anuale ale Camerei pentru 2007; Execuția Bugetului de venituri și cheltuieli pentru**

exercițiul 2007 și Proiectul bugetului de venituri și cheltuieli pentru anul 2008, după care prof.univ.dr. **Mihai Aristotel Ungureanu**, președintele Comisiei de auditori statutari, a făcut cunoscut audienței **Raportul Comisiei de auditori statutari asupra gestiunii financiare a Consiliului Camerei pentru anul 2007**.

La următorul punct de pe ordinea de zi, **Eugen Gheorghe Nicolăescu**, prim-vicepreședinte al CAFR, a expus **Programul de activități al Consiliului Camerei pentru anul 2008**.

Toate aceste documente se regăsesc pe site-ul Camerei Auditorilor Financiari din România: www.cafr.ro

*Alocuțiunea
prof.univ.dr. Ion
MIHĂILESCU,
președintele CAFR*

În deschiderea lucrărilor Conferinței, precum și pe marginea Raportului de activitate pe care l-a prezentat, prof.univ.dr. Ion Mihăilescu a făcut unele aprecieri asupra activității organismului profesional și a accentuat anumite aspecte ale prezentului și viitorului profesiei, pe care le reproducem, în sinteză, în cele ce urmează:

„Începem și cea de a doua zi de lucru. Aș dori să vă mulțumesc pentru contribuția pe care ați adus-o la desfășurarea lucrărilor Conferinței internaționale de ieri. Invitații străini și specialiștii români au apreciat în mod deosebit dezbaterile care au avut loc pe marginea materialelor prezentate. Trebuie să recunoaștem reprezentarea importantă la Conferință a unor organisme internaționale și, spre norocul nostru, temele puse în dezbateri au fost de mare interes atât pentru noi, cât și pentru cei care au moderat dezbaterile.

Sigur, cu excepția aceluia incident iscat de domnul președinte al CEC-CAR, Marin Toma, care din fericire pentru el s-a încheiat repede.

Aș vrea să vă transmit din partea delegațiilor organismelor străine, mulțumirile domniilor lor și aprecierile cu privire la maturitatea auditorilor financiari din România. Încerc să redau un fragment dintr-o frază a unui coleg de la un organism din Marea Britanie. Acesta spunea că la nivelul Federației Internaționale a Contabililor se află multe organizații profesionale naționale care nu au atins standardele pe care le-am atins noi, în România. Cu alte cuvinte, suntem pe un drum bun, iar încurajarea dumnealor a fost pe măsură, aceștia având convingerea că suntem o voce în materie de audit financiar pentru foarte multe organisme din lumea întreagă. Și ne bucură acest lucru. Și cu alte prilejuri spuneam că noi, Camera Auditorilor Financiari din România, nu am putea exista dacă nu ați exista dvs. Pentru că, după cum știți, Camera Auditorilor Financiari din România nu este o instituție care să subordoneze auditorii, ci – dimpotrivă – să reglementeze și să vină în sprijinul întregii activități de audit.

Proiectul de lege pentru transpunerea în reglementările naționale a Directivei 43/2006 și înființarea organismului de supraveghere a activității de audit a fost apreciat și spunem și noi că răspunde cerințelor Directivei și nicidecum că s-ar naționaliza auditul – cum afirmau unele voci – la întâlnirea de la Praga cu președintele Federației Internaționale a Contabililor.

Deci înțelegem importanța preluării de către autoritățile statului a legislației europene a armonizării și asigurării conformității reglementărilor naționale cu cele europene. Dar va mai fi mult de lucru până să ne înțelegem noi cu noi! Pentru că, se pare, că greutățile nu mai sunt venite din afară. Europa celor 27 lucrează în mod armonios cu toate statele; dar, se pare că apar

din interior și, mai ales, din interiorul profesiei unele probleme și neînțelegeri.

Am accentuat de mai multe ori că auditorul financiar a devenit vârf de lance în profesia contabilă, că s-au clarificat activitățile și profesioniștii care efectuează activitățile respective. Că ne place, că nu ne place aceasta a devenit o realitate a timpului nostru, pe care ne-o demonstrează clar Standardul Internațional de Educație nr. 8. Dacă-l citiți veți observa că acesta degajă îndrumări și recomandări pentru modul de pregătire a auditorilor financiari.

Conferința de astăzi are loc în condițiile stabilite la Conferința din 2006, în sensul că numărul auditorilor financiari depășind acum 2.400 era foarte dificil de organizat întâlniri naționale de acest ordin de mărime, deci, așa cum s-a stabilit la Conferințele precedente din 2006 și 2007, în acest an s-a organizat întâlnirea prin reprezentanți.”

Președintele CAFR a spus apoi că din cei 234 reprezentanți cu drept de vot desemnați în cele opt întâlniri zonale sunt prezenți în sală 205, peste covoarul minim pentru a se putea desfășura lucrările. De asemenea, domnia sa i-a rugat pe cei aflați la Conferință să-și informeze colegii din județele lor despre ceea ce s-a discutat aici și despre hotărârile adoptate.

În continuare, prezentând Raportul, președintele CAFR a accentuat obiectivul urmărit prin documentele Conferinței de a prezenta activitățile Consiliului Camerei în mod transparent, clar, fără nici un echivoc, invitând ca și discuțiile asupra acestora să fie foarte deschise și sincere, fără nici o rețineră.

În legătură cu primul obiectiv al Consiliului Camerei prezentat în Raport, referitor la recunoașterea membrilor CAFR ca auditori financiari cu valoare internațională, s-a făcut precizarea că

ceea ce trebuie făcut în mod concret, care sunt procedurile, instrumentele tehnice ce trebuie folosite în acest scop sunt la îndemâna fiecăruia. Ceea ce presupune o pregătire profesională temeinică, care să asigure un nivel de competență sporit. Tinerii îndeosebi trebuie să se preocupe să învețe temeinic o limbă sau chiar două de circulație la nivelul Uniunii Europene, ca o condiție pentru a intra pe piața europeană a auditului.

Celălalt obiectiv îl reprezintă implementarea reglementărilor internaționale în materie de audit.

„Se cunoaște faptul că noi am adoptat împreună, integral și fără nici un echivoc Standardele Internaționale de Audit și Codul Etic IFAC, pe baza cărora ne desfășurăm întreaga activitate. Am observat că foarte mulți, mai ales în lucrări de cercetare științifică, apelează în referințele bibliografice la lucrări vechi, cum ar fi standardele naționale de audit adoptate de CECCAR în 1999. O parte dintre noi lucrăm în mediul academic, suntem formatori de auditori financiari stagiați, de studenți, de masteranzi, unii îndrumă lucrări de doctorat.

Normele din 1999 au fost un început, dar în materie de audit în România acele norme nu și-au găsit niciodată aplicabilitatea. Or, din 1999 și până acum standardele de audit s-au modificat de mai multe ori. Nici standardele noastre din anul 2000 nu mai sunt valabile azi. Să lucrăm deci cu Standardele pentru care prestăm servicii de audit și vă rugăm să transmiteți acest lucru colegilor din zonele pe care le reprezentați.

Sigur, noi facem eforturi, și prin intermediul revistei, al site-ului Camerei, prin discuțiile avute cu dumneavoastră să vă înarmăm cu astfel de informații.

Noi suntem monitorizați foarte atent de către IFAC pentru conformitatea cu cerințele Standardelor Internaționale de Audit și ale Codului Etic, pentru că observațiile respective stau la baza diagnosticării organismului nostru profesional în ceea ce privește poziția pe care o avem în cadrul IFAC, locul și rolul pe care îl jucăm în interiorul acestei federații care cuprinde 156 de organisme profesionale de pe întregul mapamond.

În materie de comunicare, avem un rezultat de o însemnătate excepțională. Consiliul Camerei Auditorilor Financieri din România a aprobat în această perioadă noul Consiliu Științific al revistei, a atras în această structură personalități de o mare valoare științifică, cadre didactice din mediul academic cu puternice valențe în domeniul profesiei noastre, cercetători la nivel european și auditori financiari cu experiență, care, împreună cu colectivul redacțional, au reușit să claseze revista noastră cu B+ în sistemul publicațiilor calificate de către CNCIS.

Desigur, au fost depuse eforturi sporite pentru a obține o astfel de calificare. Dar eforturile mai mari abia acum încep pentru că, dacă am reușit să facem acești pași, avem posibilitatea să întreprindem și pasul următor, care, de fapt, reprezintă recunoașterea internațională a revistei, care ar reprezenta o realizare formidabilă pentru Cameră. Sigur, s-au făcut multe lucruri bune, trebuie să felicităm colectivul redacțional, Consiliul Științific, directorul editorial, dr. Corneliu Cârțan, un om de meserie, care și-a pus întregul talent în scopul obținerii acestei performanțe, directorul științific al revistei, Pavel Năstase, prorector al ASE, membru în Consiliul Camerei, care s-a achitat foarte bine de misiunea încredințată.

Am încercat să oglinдим în paginile acestui mijloc important de comunicare cu dvs., problemele cele mai fierbinți ale profesiei. Iar sistemul de transmitere al acestei reviste către dumneavoastră, faptul că încă mai putem suporta costurile mereu crescânde, bazate pe un buget stabilit cu câțiva ani în urmă, este un lucru foarte important. Pentru că dvs. cunoașteți foarte bine evoluția prețurilor și evoluția cotizațiilor și ale participărilor dvs. la formarea resurselor pentru funcționarea Camerei. Și noi apreciem că din acest punct de vedere nu au fost constituite presiuni puternice pe auditori, gestionând resursele cu multă rigoare și alocându-le strict pentru necesități reale.

Al doilea mijloc de comunicare îl reprezintă site-ul Camerei, pagina web. Vreau să vă spun că și revista, ca o condiție de prezentare a nivelului atins, are un site propriu, atât în română, cât și în engleză. Dar și prin site-ul Camerei am încercat în toată această perioadă să vă punem la dispoziție cele mai proaspete informații, pornind de la informații cu caracter general, până la informațiile de strictă necesitate în exercitarea profesiei de auditor financiar.

Cu ce am putea să acoperim afirmația noastră, decât cu accesările pe care publicul, în care intrăm și noi, auditorii, le face pe acest site. Și de foarte multe ori am obținut accesări de vârf, ceea ce înseamnă că informațiile noastre prezintă interes publicului. De fapt, o caracteristică de bază a profesioniștilor contabili o reprezintă aceea că ei prestează în interesul public. Și auditorii sunt chemați pentru servirea interesului public. Iar accesările cele mai importante ale site-ului Camerei Auditorilor Financieri din România au avut loc atun-

ci când însăși Camera a desfășurat, noi toți am desfășurat activități interesante. Mă refer la cursuri, la examinările pentru acces la profesie, la testele de verificare pentru acces la stagiu.

O altă cerință, pe lângă comunicare, o reprezintă transparența. Am mai vorbit despre ea. Accentuez faptul că am dat dovadă de multă transparență, poate după unii chiar de prea multă. Dar e bine să fie așa, pentru că însăși noua directivă ne solicită acest lucru. Făcând un exercițiu de transparență, fără îndoială că ne va fi ușor să implementăm cerințele Directivei 43/2006 CE. Din acest punct de vedere, observați că am decis ca și ordinea de zi a ședințelor de Birou permanent și de Consiliu să fie publicate pe site-ul Camerei, tocmai pentru a vă apropia de activitatea conducerii Camerei. De fapt, este totodată un apel indirect spre dumneavoastră de a vă ancora în realitățile puse în fața Consiliului și a Biroului permanent, pentru a putea să ne sprijiniți în activitatea noastră cu o vorbă, cu un sfat, cu un exemplu practic pe un domeniu sau altul, întâlnit în teritoriu. Și vreau să mulțumesc foarte multor persoane, colegi de-ai noștri din țară, inclusiv din celălalt organism profesional, care m-au sunat și m-au informat de tot ceea ce se întâmplă, mai ales în ultimul timp. Și spuneam ieri, tot de la acest microfon, că, de fapt, nu colegii noștri experți dezvoltă o asemenea stare de lucruri, ci conducerile celor două organisme profesionale. Eu spun celor două, ca să nu zic că ar fi vorba doar cea de la Corp, care face proteste. Noi discutăm de integrare în UE, la doi ani după aderare, discutăm despre existența organismului nostru profesional deja după aproape 10 ani de funcționare și încercăm să dobândim fel de fel de avantaje prin proteste, prin semnături, prin

alte mijloace care, cel puțin din punctul meu de vedere, reprezintă relicvele trecutului. Aș vrea să nu vă angrenați în astfel de activități. Sigur, e democrație, protestăm, discutăm, dar unde-i lege nu-i tocmeală; democrația se manifestă tocmai prin respectarea legii. Legea sau proiectul de lege al auditului va parcurge examinarea comisiilor de la Senat și Camera Deputaților, votul în plenul camerelor, iar apoi se va promulga de președinte. Deci există o serie întreagă de mijloace de intervenție la anumite momente în evoluția aprobării și adoptării unei reglementări. Dar ca să spui că lași fără pâine 400.000 de oameni, de experți și de contabili, ba uneori 60.000 sau 7.000, deja e prea mult.

Ne considerăm toți experți contabili. Faceți presiune și asupra noastră, dacă nu lucrăm bine și asupra celuilalt organism dacă nu lucrează bine. Pentru că suntem membri ai celor două organisme. Istoria nu se va mai întoarce. Ar fi o iluzie să creadă cineva că s-ar unifica cele două organisme. Amintiți-vă, din 1999, Consiliul Superior al Experților de atunci a înființat Camera Auditorilor Financiar înăuntrul CECCAR. Amintiți-vă acele examene care au fost date, așa cum au fost ele date, la nivelul acelei perioade. Și am format acea „cămăruță“, ca să-l parafrazez pe distinsul președinte de acolo, cu 460 de oameni pe care i-am preluat în registrul provizoriu al Camerei, în care erau selectați auditori dintre cei mai buni experți. Acum se dorește ca toți cei 400.000 sau câți or fi să fie auditori financiari. Nu se poate așa ceva! Și cine trebuie să demonstreze această neputință? Noi, care suntem auditori, până la urmă. Ca să nu vă mai spun că se mai lansează, pe ici pe colo, ideea că noi am pierdut din virtuțile experților pentru că ne ocupăm de audit și nu de expertiză. De aceea,

dragi colegi, pentru noi, problema transparenței a ocupat un loc de dezbateră la nivelul organismelor de conducere și, sigur, e o activitate fără de care nu putem să spunem că am atins valorile organismelor internaționale membre ale IFAC, FEE, fără de care nu putem să ne calificăm noi pe noi pentru că lucrăm de acum într-un sistem deschis. Interesul public deja presează asupra întregii noastre activități. Cerințele sunt foarte aproape de acest interes, iar mecanismele ce se vor înființa cu privire la monitorizarea activității noastre nu trebuie să ne deranjeze în niciun fel! Îi deranjează pe alții, dar pe noi nu trebuie să ne deranjeze. Pentru că noi suntem obișnuiți de acum să lucrăm în mod transparent, suntem obișnuiți să nu vehiculăm informațiile „pe sub birou“, ci să spunem lucrurilor pe nume.

Credibilitatea este o altă cerință foarte importantă. Ce înseamnă acest lucru? Ca să fi credibil trebuie în primul rând să fi serios. Dacă nu ești serios în tot ceea ce faci, la un moment dat, demonstrând altceva decât realitățile în care-ți desfășori activitatea, fără îndoială că nu poți să fi credibil. Așa cum nu poți să fi credibil dacă desfășori un audit într-o încăpere de apartament sau într-o spălătorie la bloc. De aceea și noi am făcut eforturi, ne-am atașat eforturilor dvs. prin mobilizarea resurselor financiare și am reușit să realizăm acel sediu în care să reprezentăm profesia de audit în chip civilizată. Cred că observați și dvs., din diversele prezentări la nivelul Camerei, că și acest spațiu a devenit insuficient. De aceea, gândim o dezvoltare a sediului pe verticală. Ne aflăm în faza în care consultăm un arhitect pentru a ridica 2-3 nivele pe corpul din fundalul locației, astfel încât să ne creăm toate spațiile necesare unei funcționări normale a activității. Pentru

că, până la urmă, și noi, ca auditori, altfel ne simțim când luăm contact cu un minim de confort atunci când mergem să rezolvăm o problemă sau alta la nivelul Camerei.

De asemenea, desfășurăm activități multiple pentru a deveni membri deplin ai IFAC. Avem la ora actuală aici, la București persoane avizate din cadrul ICAS din Scoția care realizează un *new dilligence* necesar pentru analiza - diagnostic făcută la nivelul IFAC în vederea aderării noastre ca membri plini. Ca urmare a discuțiilor pe care le-am avut cu președintele IFAC, cu persoanele care participă la realizarea *new dilligence*-ului aici, la noi, avem convingerea că spre sfârșitul anului, probabil la Adunarea generală IFAC, Camera va fi primită ca membru cu drepturi depline.

Un alt capitol îl reprezintă relațiile CAFR cu membrii. Avem două categorii. În primul rând, membrii auditori financiari activi și non activi, pe care-i regăsim pe tabloul de auditori și avem „bazinul” celălalt, de unde promovăm auditori. Deopotrivă, trebuie să ne ocupăm și de unii și de alții, pentru că în acest mod primenim resursele umane, îi ținem „în priză” pe auditorii profesioniști. Noi am început cu auditori cu o vârstă destul de ridicată și avem datoria de a promova mereu, pentru a nu crea diferențe de vârstă între generații. Vă spuneam că la ora actuală numărăm peste 2.400 de membri, auditori activi și non activi, iar dintre aceștia își desfășoară activitatea în entități persoane juridice, existând un număr de 770 de firme de audit. Menționez în acest context și colaborarea cu Big Four și sprijinul pe care l-am simțit din partea celor mai mari firme de audit din România, de multe ori chiar un sprijin dezinteresat, mai ales în ceea ce privește pregătirea

continuă, în clarificarea unor aspecte în activitatea dumneavoastră, a unor aspecte cerute de organisme de reglementare sau de altă natură și le mulțumesc pe această cale. Ieri, de exemplu, au avut o contribuție extrem de mare în reușita programului nostru în toate atelierile. Experiența dumnealor, dobândită în decursul timpului și adusă în România, dă culoare până la urmă prestației noastre de audit.

Sigur că problema membrilor face obiectul strategiei Camerei. Și Consiliul trecut, dar mai cu seamă acest Consiliu, pe care l-ați aprobat dvs., are în atenția sa o problemă extrem de importantă: să armonizeze cât e posibil piața de servicii de audit din România cu forța de muncă, cu prestatorii de servicii, respectiv cu numărul de auditori. Altminteri, dacă nu vom respecta acest principiu de echilibru, un echilibru rezonabil între resurse și cerințe, vom ajunge să zicem și noi la un moment dat că avem peste 300.000 de auditori. Se vorbește că organizația noastră e monopolistă, e închisă, dar nu putem, spre beneficiul economiei până la urmă, să deschidem porțile atât de larg. Dar și acum mai avem probleme, mai ales cu capitolul de onorarii, cu unele misiuni executate de unii sau alții care se dau drept auditori și nu sunt, dar mai semnează încă așa-zisele „certificări de bilanțuri”, noțiuni care au apus în fața asigurărilor rezonabile și limitate prevăzute de standarde la ora actuală. Mai sunt colegi de-ai noștri, din cadrul profesiei contabile, care mai recurg la astfel de acțiuni, ceea ce nu este tocmai bine pentru profesia noastră.

De aceea, unul din obiectivele Consiliului Camerei îl reprezintă tocmai exercitarea acestui mecanism de menținere a echilibrului la nivelul profesiei.

În ceea ce privește organizarea de simpozioane. Sigur, ele sunt destul de costisitoare, dar vreau să vă mulțumesc pentru că sunteți în sală. Vreau să mulțumesc celor care ne-au sprijinit în teritoriu să organizăm astfel de manifestări. Am fost alături de dvs pentru a acorda acele ore de pregătire continuă. Dar dincolo de această facilitate a ieșit în evidență dorința dvs. de a participa activ, prin aceste acțiuni, la dezvoltarea profesiei. pe care le vom continua pentru că până vom înființa acele reprezentanțe la nivelul regiunilor, iar ele însele să și pună în practică mecanisme de funcționare la nivelul județelor, va mai trece ceva timp.

Un alt obiectiv foarte important, prevăzut și în Directiva 43/2006 CE, îl reprezintă pregătirea profesională a membrilor. Încercăm din acest an să dezvoltăm un program național de pregătire continuă, atât a auditorilor, cât și a stagiariilor. Gândim să organizăm această pregătire continuă la nivelul Camerei și în week-end. Iar participarea să se facă aleatoriu în timpul când auditorii, respectiv stagiarii își permit acest lucru, noi camera urmând să asigurăm resursele necesare pentru o organizare corespunzătoare și pentru prezentarea unor lectori și formatori competenți. De aceea, după conferința noastră, vom trece neîntârziat, la o analiză atentă a fondului de lectori pe care îi avem, să gândim un mod de pregătire anticipată a acestora pentru a introduce ultimele noutăți în domeniul pregătirii noastre continue, astfel încât să-i asigurăm acesteia și o consistență și o calitate superioară, ca un obiectiv major și în standardele de educație profesională.

Noua Directivă și proiectul de Lege le cunoașteți, așa încât v-aș ruga să acordați atenție cerințelor impuse de directivă în ceea ce privește

pregătirea continuă, să vă revizuiți activitatea în conformitate cu cerințele și principiile fundamentale ale Codului de etică. Veniți cu propuneri de îmbunătățire a tematicii, dar aș vrea să se facă acel salt de la solicitări de exemple, la studii de caz, la dezbateri de probleme, la dispute științifice pentru a îmbunătăți nivelul de pregătire. Avem o comisie la nivelul Camerei, unde activează și reprezentanți cu multă știință de carte de la nivel academic, cu posibilități de a ne răspunde la astfel de întrebări.”

Președintele CAFR s-a referit apoi la necesitatea îmbunătățirii activității Grupului de lucru pentru clarificarea unor probleme de ordin practic ale profesiei. În context a amintit intenția ca, împreună cu Camera Consultanților Fiscali, cu CECCAR, cu Asociația Evaluatorilor, să se constituie o comisie formată din câte doi membri aparținând fiecărui organism și câte un membru de la fiecare firmă din Big Four, inclusiv din partea ANAF, care să gestioneze astfel de probleme.

În strânsă legătură cu accesul la profesie, domnul Ion Mihăilescu a arătat că 3.500 de absolvenți ai perioadei de stagiul vor da examen în acest an pentru a deveni auditori financiari. La examinarea pentru a începe stagiul s-au înscris 1.066 de candidați. Sunt examnări foarte riguroase, tentativele de fraudare fiind pedepsite cu interdicția de a mai intra vreodată în această profesie. De asemenea, potrivit protocolului cu ACCA prin care Camera recunoaște absolvenții de programe ACCA ca auditori financiari, până acum există peste 200 de persoane de auditori care sunt absolvenți ai ACCA.

„Un alt capitol, foarte important, care va face și obiectul supravegherii, îl reprezintă monitorizarea calității activității de audit. Iată ce acțiuni am luat noi la nivelul Camerei, în conformitate cu cerințele organismelor internaționale,

din acest punct de vedere. Am încercat și am reușit „să izolăm” departamentul de monitorizare pentru a-i conferi independență. În al doilea rând, să-i asigurăm resursele necesare unei funcționări normale și depline în ceea ce privește îndeplinirea misiunii, printr-un buget corespunzător activității respective, componentă a bugetului general de funcționare a Camerei. Am încercat să dezvoltăm proceduri de control de calitate care să răspundă cerințelor codului de etică și standardelor internaționale de audit și cerințelor organismelor internaționale ce coordonează activitatea, mai ales ale IFAC-ului. Am reușit să intrăm într-o relație de inspecție a Big Four de către departamentul de monitorizare și le mulțumesc și pe această cale pentru că, în fond, cui îi place să fie controlat? Și le-am mulțumit mai ales pentru îngăduința pe care au arătat-o față de inspectorii noștri. E foarte greu să dezvolti un compartiment de monitorizare și control la nivelul Camerei, dar acum, după verificările făcute de organismele internaționale, suntem foarte apreciați la acest capitol. Bunăoară, reprezentantul ICAS care participă direct la o astfel de evaluare îmi spunea că ICAS-ul din Scoția, cu 160 de ani vechime, nu e cu nimic mai presus de noi din punct de vedere al procedurilor de inspecție și control. Aș vrea să vă rog, din acest punct de vedere, să vă formați în firmă propriul dvs. control de calitate. Să stabiliți sarcini unui auditor, să faceți controlul în interiorul firmei de audit. Și să încercați să dați independență acestui auditor. Departamentul mi-a pus la dispoziție o serie întreagă de date statistice, inclusiv cele mai puțin plăcute, care incumbă o serie întreagă de responsabilități și de acțiuni pe care trebuie să le îndeplinească cei care au obținut astfel de calificative.”

În continuare, președintele CAFR a făcut o serie de aprecieri pozitive la adresa colaborării cu alte organizații profesionale, cu instituțiile de reglementare.

„În ceea ce privește relațiile internaționale, am avut de depășit un handicap extrem de important cu privire la imaginea ce a fost făcută Camerei de către colegul nostru de la CECCAR. În decursul timpului ni s-a aplicat picătura chinezească, încercându-se a se acredita ideea că noi suntem un organism guvernamental, politic, un organism de neprofioniști și asta doare cel mai mult până la urmă.

Dar, așa cum ați văzut, încet-încet, printr-o activitate laborioasă din partea membrilor Consiliului, care niciodată nu au precupețit nimic pentru a se deplasa peste tot, am încercat să dărâmăm o astfel de imagine proastă. Și eu afirm în fața dvs. că, într-o proporție foarte mare, am reușit să rezolvăm această problemă. Suntem în relații foarte bune cu organisme puternice ale profesiei contabile; cu organismele din Marea Britanie, cu cele de sorginte anglo-saxonă, pe principiile cărora noi funcționăm și ne-am dezvoltat, precum și cu profesia franceză.”

În cele ce urmează prezentăm opiniile exprimate în Conferința de cei care au solicitat cuvântul.

Alexandru GROZA, *auditor financiar, membru al Consiliului CAFR*

Domnule președinte, onorat
Consiliu, distinsă audiență,

Punct de vedere: „Foaie verde de trifoi/ Conferința e în toi/ Ea debatabe pe probleme/ Cele mai diverse teme/ Începând cu ce-am făcut/ Într-un an plin de tumult/ Dar eu cred c-ar fi mai bine/ Să mă refer

doar la mine/ În ce măsură m-am achitat/ De mandatu-ncredințat./În consiliu m-am zbatut/ Să vă reprezint mai mult./Unii mult m-au criticat/ Și de populism m-au acuzat./Dar eu nu m-am descurajat./Și de aceea eu vă spun / Că suntem pe un drum bun/ Să luptăm cu mic, cu mare/ Pentru mai multă simplificare

De balast să ne scăpăm/ Și mai mult să progresăm /La IFAC să aderăm.“

Ec. Ștefan SZITAS,
*auditor financiar, SIF
Transilvania SA*

Bună ziua dragi colegi, onorat consiliu

Deși sunt ardelean, nu sunt așa poet ca dl Groza, așa că n-o să pot vorbi în versuri și o să fiu și foarte scurt. Am constatat cu deosebită satisfacție că și anul acesta se organizează cursuri pentru dobândirea titlului de auditor. Problema pe care vreau s-o ridic, în primul rând consiliului este: numărul de auditori crește de la un an la altul, dar obiectul muncii acestor auditori este în scădere continuă. Vă rog să vă uitați la numărul de întreprinderi mari care dau faliment: Tractorul, Rulmentul etc. Altele dispar

prin fuziune. Deci obiectul muncii pentru acești auditori nu este în creștere, ci în scădere. Dacă facem o statistică cu auditorii care sunt în viață și sunt în tablou cred că sunt câteva sute de persoane care până în prezent nu au făcut nici măcar o dată un raport de audit. Și un auditor care deja de 3, 4, 5, 6 ani este auditor, dar nu a făcut un raport se deprofesionalizează. Degeaba citim documente, tratate, culegeri. Dacă nu se lucrează, acela se deprofesionalizează, își pierde calitatea de auditor. Avem foarte mulți colegi care, de fapt, trăiesc din contabilități.

Și atunci, de dragul de a face o auditare, se acceptă lucrări la un nivel de 40-50 de milioane de lei. Sunt convins că la Camera există o statistică, sunt oameni care la 1.500 de euro sunt dispuși să facă un raport de audit. Și un raport de audit de 1.500 euro este un raport de 1.500 euro, lipsit de calitate, lipsit de substanță. Trebuie să luptăm împotriva acestui sistem. Mi-aduc aminte că la vreo două conferințe la care am participat, Gabriela Anghelache, președintele CNVM, pe care o respect într-un mod cu totul deosebit, mi-a promis un lucru: societățile tranzacționate pe piața de capital vor fi auditate și la nivel

semestrial. Lucru care până astăzi nu s-a întâmplat. Dânsa a spus chiar „la trimestru“. E prea mult, să sperăm măcar „la semestru„. Dacă se fac două audituri la o societate, categoric numărul de lucrări va crește și fiecare auditor va apuca să facă o lucrare. Aș dori ca în întâlnirile pe care le aveți cu CNVM să introduceți și această chestiune.

Pe de altă parte, ceea ce nu înțeleg, legea pieței de capital spune așa: toate societățile tranzacționate pe piața de capital sunt supuse auditării. Totuși, anumite reglementări spun: numai cele de pe piața reglementată. De ce piața Rasdaq, nu este socotită o piață reglementată ca și bursa, categoria I și II. Sunt toate societățile supuse aceluiași reglementări? Eu zic că da, deci n-ar trebui să se facă această discriminare. În altă ordine de idei, sunt societăți care îndeplinesc toate condițiile de a fi auditate, dar nu-și angajează auditori și depun bilanțul la Finanțele Publice fără raport de audit. Li se aplică o amendă de câteva milioane de lei și societatea zice „Nu mă interesează, am câștigat mult mai mult decât să fi plătit un auditor“. Consider că nu este în regulă așa ceva. Iar în legătură cu incidentul la care am asistat ieri, cu dl președinte Toma, vreau să vă spun ceva. La Brașov am avut o problemă. Am dat în judecată o societate pentru că a majorat capitalul social fără primă de emisiune. Tribunalul ne-a acceptat o expertiză prin care să se stabilească cât ar fi trebuit să fie prima de emisiune. Expertul judiciar, un om de-al d-lui Toma, a primit această misiune, a făcut lucrarea și m-am întâlnit cu dânsul pe stradă și l-am întrebat cum stă cu lucrarea. Zice: „Domnule, e gata. Stai să-i fac capacul și o depun mâine-poimâine la tribunal. Dar, spune-mi și mie, ce e aia primă de emisiune?“ Deci făcuse lucrarea pentru stabilirea primei de emisi-

une și face raport pentru tribunal, dar nu știe ce e aia. Vă mulțumesc!

Alexandru RUSOVICI, *auditor financiar*

Doamnelor și domnilor,

Doresc să aduc în discuție trei subiecte, mai precis, unul bun și altul rău (scuzați vă rog) nu rău, ci mai puțin bun și să închei cu al treilea, de fapt o rugămintă pe care cred că o adresez direct conducerii CAFR. dar înainte de orice aș vrea să mulțumesc domnului președinte al CAFR, care conduce lucrările Conferinței, pentru că mi-a oferit această posibilitate. Să mă explic.

Primul subiect, calificat de mine ca bun:

În mai multe împrejurări, în convorbiri particulare, simpozioane, dezbateri pe teme date, conferințe ale altor personalități, cursuri și seminarii etc., în țară, dar mai ales peste hotare, mai recent sau mai multă vreme, am ascultat cu plăcere profesori, lectori, colegi de breaslă, unii tineri, alții mai puțin tineri, adresând cuvinte de laudă, câte o dată și mai acide, cu privire la problemele cu care se confruntă instituția noastră profesională, și nu vorbe goale aruncate în vânt, ci

cu mult conținut. Oameni care vin din instituții creatoare de cunoștințe, care valorifică posibilitatea de comunicare, și de a face ca educația să devină accesibilă și altora.

Sunt exprimate cu acest prilej evaluări personale sau de nivel mai înalt, cu privire la forma de organizare (una, două – sau mai multe asociații pe specializări), altele la programele de pregătire profesională (oferta pe segmente, pe teme și tematici, cu durate diferite și continuitate), încheiate cu sau fără teste de cunoștințe, la corpul de conferențieri/lectorii și mai mult, la calitatea expunerilor – conferințe cu caracter didactic, lecții practice, studii de caz, constatări din studii, cercetări sau investigații profesionale, intervenții de completare în dezbateri deschise etc. a unor idei, concepte, standarde profesionale etc.

Cred că este firesc ca, în astfel de împrejurări, când este exprimat numele țării sau al organizației din care faci parte, să ia naștere simțăminte deosebite, atenția să devină maximă, iar intervenția personală – reținută, măsurată, la obiect. mai ales când interlocutorul este academician, om de catedră, profesionist de renume sau chiar lipsit de antecedente ilustre, dar care știe măsura și își cântărește greutatea fiecărui cuvânt înainte de a-l rosti. Pe bună dreptate, cuvintele lui îți încântă sufletul sau devii posac.

Al doilea subiect, mai puțin bun, a avut ca punct de plecare cărțile noastre de căpătâi: IFRS și ISAs, în mod deosebit Standardele Internaționale de Audit, Asigurare și Servicii Conexe. Din „Cuprinsul” tipărit al acestor din urmă standarde se poate observa orizontul extrem de larg pe care IFAC îl oferă profesioniștilor auditori, numărul mare de domenii de activitate care le stau la dispoziție pentru a le cu-

noaște și evalua posibilitățile pe care le oferă fiecăruia dintre noi de a se specializa și a desfășura activitate de audit.

Credincios misiunii sale, Consiliul de conducere al CAFR se străduiește de aproape zece ani să cultive în rândul experților contabili interesul, preocupările, metodele și mijloacele de a practica această profesie nouă de „**Auditor Financiar**”. Și a reușit. Nu am declarat numai eu acest adevăr, l-au declarat mai întâi autoritățile statului când ne-au încredințat importante responsabilități legale, ca și atunci când au îndeplinit spe noi, îndatoriri sociale de mare responsabilitate. De asemenea, toți reprezentanții auditorilor din România care au participat la dezbaterile din această Conferință au exprimat aprecieri valoroase cu privire la calitatea programelor și prestațiilor Camerei Auditorilor Financiari din România. Mai mult, și să nu ezităm a spune, ca la fel ca noi s-au exprimat și invitații străini prezenți la Conferința Internațională **Auditorul transfrontalier: profesionalism și independență** care a avut loc la București în ziua de 11 aprilie 2008.

Dar de pare că organele de conducere ale CAFR nu au reușit să cuprindă în totalitate marele ansamblu de activități cuprinse în standardele profesionale.

Standardele de audit

- **IAPS 1006 „Auditul situațiilor financiare ale băncilor”**
- **IAPS 1012 „Auditul instrumentelor financiare derivate”**
- **ISAEs 3000-3399 „Standardele Internaționale privind misiunile de asigurare”**

nu cred că au fost așezate la același nivel de atenție cu standardele de audit pentru societățile comerciale.

Activitatea bancară, activitatea bursieră și mai ales cea de asigurări au fost așezate la un nivel mai scăzut de atenție: trei domenii de activitate de mare însemnătate economică și financiară în care nu s-a specializat și, mai ales, nu s-a profesionalizat decât un număr restrâns de auditori. Aș propune ca în programele de activitate curentă și de perspectivă organele de conducere ale Camerei să examineze cu grijă aceste aspecte și să caute căile potrivite de rezolvare.

Al treilea subiect reprezintă în fond o rugămintă. o rugămintă pe care o adresez Consiliului Camerei Auditorilor Financieri din România. Vă rog să nu ne normați orele de studiu dedicate pregătirii continue! Precizând în scris și în împrejurări diferite 10-20 sau 40 de ore de studiu anual pentru pregătirea continuă, cred că s-a produs o eroare sau poate nu am înțeles bine.

Emil CULDA,
*auditor financiar, vicepreședinte
al CAFR*

Cred că sunt câteva aspecte cu care trebuie să vă rețin atenția. Aș pleca de la ceea ce a remarcat puțin mai devreme colegul Szitas legat de relațiile pe care trebuie să le avem

între noi, ca profesioniști și de la modul în care înțelegem să ne exercităm această profesie liberă sau liberală, cum vreți s-o numim. Bunăoară, cred că înafară de alte acte și fapte ce pun serios la îndoială un principiu colegial de colaborare, mai ales în situația în care noi suntem membri în același timp și concomitent în mai multe corpuri profesionale, a apărut și o problemă legată de presiunile care înțeleg că se fac mai nou asupra unora dintre noi, asupra unora dintre cei prezenți în sală, chiar, privitor la situația în care dacă suntem membri în Cameră, vezi Doamne, să avem decența să nu mai candidăm la CECCAR. Este încă o acțiune care pune serios la îndoială sau în orice caz o să ne dea mult de gândit, în ce măsură înțelegem și credem că suntem liber-profesioniști și că dacă conjunctura ne-a făcut să fim membri în atâtea corpuri profesionale asta nu înseamnă în niciun fel că nu exercităm calitatea pe care trebuie s-o avem. Apropo de ce zicea colegul, „Oare ce e aia primă de emisiune?”. Pentru că, până la urmă, contează foarte mult pregătirea profesională și ceea ce facem și nu neapărat diverse forme prin care, vezi Doamne, am fi mai aproape de unele sau de altele din aceste corpuri.

Oricum am lua-o, toți, indiferent în ce postură suntem, avem o menire importantă în fața societății, aceea de a prelucra în mod cât mai eficient și mai reușit și mai util materia primă numită informația economică. Pornind de la acest considerent, îmi permit să vă atrag atenția asupra unor aspecte care, mai nou, mi-au dat foarte mult de gândit, tocmai pentru faptul că am intermediat mai multe întâlniri cu organismele de reglementare. Așa cum am spus-o și cu alte ocazii, așteptările societății de la noi, de la auditorii financieri, de la econo-

miștii contabili sunt foarte mari. Toată lumea vrea să spunem ceva, să certificăm ceva, să emitem opinii ș.a.m.d., implicit să ne asumăm răspunderi. Bunăoară, organismele de reglementare cer la această oră anume tipuri de opinii, respectiv de rapoarte pe anume componente ale situațiilor financiare, care spun foarte mult despre activitatea în speță, fie că discutăm de asigurări, fie de piața de capital, fie de sistemul bancar. Și văd, în acest sens, anume cerințe ale directivelor europene. Cel puțin pentru marea masă a clienților noștri, mă refer la entitățile economice din societățile comerciale, care aplică Ordinul 1752, este bine de reținut că este o prevedere specială acolo care spune că auditorul financiar, conform Directivei a IV-a, ar trebui să emită și o opinie legată de raportul administratorului. Ceva de aceeași natură se întâmplă și în alte zone și va trebui să revizuiți reglementările noastre – sigur avem menirea asta cu atât mai mult cu cât este în curs elaborarea și adoptarea Legii privitoare la auditul statutar și la comitetul de supraveghere - și să vedem în ce măsură contravin sau nu cerințelor și standardelor IFAC pe care noi le-am adoptat integral, așa cum bine știm și cum s-a mai subliniat astăzi aici.

Ce aș vrea eu însă să remarc și să supun atenției dvs., este că trebuie să fim foarte atenți atunci când emitem opiniile și întocmim rapoartele, indiferent în ce zonă facem această activitate, pentru că dacă vom da curs oricărui tip de cerință a clienților noștri, în sensul de a emite o opinie de un anumit fel și nu respectăm standardele, în sensul de a întocmi raport conform lui 700, 3000, 3300, 4000 ș.a.m.d., putem greși. Și eu am remarcat acest lucru, cu multă neplăcere, să zic așa, anul trecut, când mulți colegi de-ai noștri emiteau un soi de

raport, o „struțo-cămilă”, care se numea „Raport de certificare-verificare”, deci cu un titlu pe care nu-l regăsim nicăieri în standarde, semnat de un auditor financiar. Mare atenție la aceste lucruri, pentru că avem o problemă și de percepție a clienților noștri și de percepție a credibilității și seriozității noastre și, implicit, de răspundere. Ne aflăm într-o etapă în care încercăm să punem de acord cerințele Europei cu cele internaționale pe care noi le-am adoptat de la bun început și remarcăm că sunt multe neconcordanțe, pe care sperăm să le rezolvăm, probabil prin protocoale cu fiecare organism de reglementare. Ceea ce putem face fiecare dintre noi - și asupra acestui lucru insist - este ca, până una-alta, să emitem rapoarte, să emitem opinii și să aplicăm proceduri și altele asemenea așa cum standardele - pe care noi le invocăm și trebuie să le invocăm de fiecare dată - ni le cer sau ni le impun și nu altfel. Din acest punct de vedere, cred eu că nu o să fie foarte multe cazuri care au încălcat puțin standardele sau n-au procedat întocmai, dar ar fi bine să avem toată atenția cuvenită, pentru că presiunea este foarte mare. Și poate cel mai important lucru, pentru că ieri am vrut să particip la secțiunea care discuta chestiunile de etică, ar trebui să fie un semnal pentru noi, pentru că cei mai puțini s-au înscris să participe la această secțiune.

Stimați colegi, credeți-mă, nu că aș pretinde că am găsit eu structura ierarhică cea mai potrivită a problemelor, privind importanța lor, dar chestiunile de etică sunt fundamentale pentru noi. Și nu sunt doar chestiuni pe care zicem că le-am citit, că știm acel Cod etic și că, sigur, trebuie să-l avem în vedere și mai târziu vom vedea ce facem. Toate problemele care țin de independența noastră și, în ultimă instanță, de credibilitatea noastră și

dacă avem aceste lucruri și le dovedim aceste lucruri sigur vom fi situați în societate acolo unde ne este locul - sunt foarte, foarte importante. Nu sunt principii morale teoretice, ci sunt principii pe care trebuie să dovedim că le respectăm. Poate faptul că interesul a fost mai scăzut pentru această secțiune să fie un mic semnal de alarmă pentru noi și îmi permit, cu scuzele de rigoare, să atrag atenția asupra acestui fapt. Iar finalul trebuie să fie rapoarte de audit făcute după standarde și comportamentele într-adevăr după cerințele Codului etic. Nu vă spun doar ca să mă aflu în treabă aceste lucruri, ci cu toată convingerea că numai așa vom reuși, iar profesia noastră va avea viitorul pe care-l merită. Vă mulțumesc.

După luările de cuvânt au fost supuse la vot documentele Conferinței, care au fost adoptate.

De asemenea, președintele CAFR, prof.univ.dr. Ion Mihăilescu a ridicat următoarea problemă: după aprobarea Legii auditului statutar, trebuie trecut imediat la implementarea sa, care presupune în primul rând respectarea legii și operarea unei proceduri de operare a modificărilor de rigoare impuse

de noua lege în Ordonanța Guvernului nr. 75 - legea de bază a funcționării CAFR, precum și în Regulamentul de organizare și funcționare al Camerei. Apoi, trebuie aduse modificările necesare tuturor hotărârilor și normelor elaborate de Cameră și până în prezent.

Pentru aceasta președintele CAFR a cerut Conferinței aprobarea de a împuternici Consiliul pentru a realiza activitățile respective în timp util și a nu mai convoca o Conferință extraordinară, cu rezerva punerii în discuție a ratificării modificărilor operate în documentele respective la viitoarea Conferință anuală. Și, bineînțeles, rectificarea bugetului de venituri și cheltuieli, în funcție de necesitățile apărute în legătură cu această activitate. Propunerea a fost adoptată.

În final, mulțumind participanților pentru activitatea în Conferință, pentru adoptarea documentelor sale, președintele CAFR a spus:

„Vă asigurăm de toată corectitudinea Consiliului și a Biroului Permanent, de transparența acestora, de faptul că niciodată nu vom adopta măsuri de genul celor «pe sub birou» sau asumate fără ca dvs. să fiți înștiințați.”

PREGĂTIREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ (CPD)

Memorandum de înțelegere între Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) și The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)*

În acest Memorandum de Înțelegere încheiat între Asociația Contabililor Autorizați și CAFR se prevede stabilirea unei cooperări reciproce între aceste două instituții în domeniul pregătirii profesionale continue.

„Ambele părți au ca scop să se asigure că persoanele care sunt membri ai ambelor organisme în același timp, denumiți în cele ce urmează membri comuni, se angajează să asigure pregătirea profesională continuă și părțile vor lucra împreună pentru a se asigura că acești membri sunt sprijiniți în eforturile lor de a respecta cerința anuală privind pregătirea profesională continuă.

Cerințele privind pregătirea profesională continuă ale ambelor părți sunt stabilite în anexele la acest memorandum.

Recunoscând valoarea promovării cooperării reciproce pentru progresul respectivilor lor membri și al profesiei de audit, ACCA și CAFR sunt de acord cu următorii Termeni de înțelegere, așa cum sunt stabiliți mai jos.

1. Recunoașterea completării cerințelor de pregătire profesională continuă (CPD)

- 1.1. Completarea cerințelor de pregătire profesională continuă (CPD) ale ACCA
- 1.2. Completarea cerințelor de pregătire profesională continuă ale CAFR
- 1.3. Comunicarea Memorandumului de înțelegere către membrii ACCA/CAFR

2. Durata și încetarea

- 2.1. Acest Memorandum de înțelegere va începe și va fi în vigoare de la data semnării sale de către ambele părți pentru o durată de 3 (trei) ani după această dată. Cu șase luni înainte de data încetării, părțile vor începe discuțiile privind reînnoirea acestui acord.
- 2.2. Acest memorandum poate înceta la orice moment pe parcursul duratei sale de oricare dintre părți cu condiția oferirii unei înștiințări în scris cu șase luni înainte, dar astfel încât să nu afecteze pregătirea profesională continuă din anul respectiv.
- 2.3. La expirarea sau la încetarea acestui Memorandum, părțile sunt de acord să înceteze orice activitate în relație cu acesta.

3. Confidențialitate

- 3.1. Părțile sunt de acord să păstreze ca fiind confidențiale orice informații care îi sunt înaintate și care nu sunt puse la dispoziția publicului, sau care sunt cunoscute deja, și să nu divulge astfel de informații unor terțe părți, în afara cazului în care se face în conformitate cu consimțământul celeilalte părți sau dacă legea sau orice altă reglementare relevantă prevede aceasta.

4. Amendament

- 4.1. Acest Memorandum de înțelegere poate fi amendat prin acord reciproc exprimat în scris de către ambele instituții.

5. Forma de înțelegere

- 5.1. Acest Memorandum scoate în evidență domeniile de cooperare care au fost convenite între ACCA și CAFR în ceea ce privește Pregătirea Profesională Continuă.
- 5.2. Acest Memorandum de înțelegere angajează ACCA și CAFR să lucreze împreună pentru întărirea profesiei de audit."

Memorandumul este Semnat în numele The Association of Chartered Certified Accountants de Gill BALL, președinte și, în numele Camerei Auditorilor Financiari din România, de prof.univ.dr. Ion MIHĂILESCU, președinte.

11 aprilie 2008

* Memorandumul a fost semnat în cadrul oferit de Conferința internațională „Auditorul transfrontalier: profesionalism și independență”. Textul integral, inclusiv anexele, se regăsesc pe site-ul CAFR www.cافر.ro.

Este necesară schimbarea politicilor de acces în profesia de auditor financiar?

Conf.univ.dr. Laurențiu DOBROȚEANU

Ec. Laurențiu STANCIU

Lect.univ.dr. Camelia Liliana DOBROȚEANU,

Academia de Studii Economice, București

Abstract

Is there a Need to Change the Policies for Accession the Financial Audit Profession?

Key words: access, profession, auditor, exam

Even though, the profession is viewed as one of the most appreciated and equally contested, particularly following the Enron scandals, external audit continues to represent a focal point to most professionals.

Our paper, presented over the three consecutive monthly articles, examines the access in profession in a comparative manner considering two major organizations: ACCA and CAFR. The research methodology employs documentation and observation of the main features of both systems considered. Further, our paper develops a critical descriptive analysis of the common features and major differences identified.

The outcomes of our study reveal that the ACCA model could be a viable benchmark for reforming the current profession access process in Romania.

Cuvinte cheie:

acces, profesie, auditor, examen

Secțiunea III: Concluzii

Punând față în față modelele de acces în profesie oferite de cele două organisme prezentate în numerele 3 și 4 ale revistei, se desprind o serie de concluzii pertinente care, la prima vedere, ar putea fi considerate critice. Totuși, principiul care ne-a condus în realizarea acestui studiu a fost de a critica într-o manieră constructivă. Convingerea noastră se bazează pe faptul că, dacă ne vom privi mereu în oglindă cu sentimente de autosuficiență, evoluția firească spre mai bine a profesiei va fi mult încetinită. Iar ritmul rapid în care evoluează societatea azi nu ne mai permite luxul de a merge cu pași de melc.

Printre aspectele pozitive, care înclină balanța în favoarea organismului profesional autohton, remarcăm cerința impusă aspiranților la calitatea de auditor financiar de a poseda studii economice superioare, fapt ce conferă din start o selecție pe baza pregătirii teoretice minime. De asemenea, obligativitatea candidaților de a prezenta dovada unei experiențe relevante la momentul accesului în stagiu reprezintă un plus consistent, prin care se încearcă evitarea conferirii titlului de auditor oricărei persoane colecționare de diplome.

În aceeași ordine de idei, atitudinea CAFR poate fi apreciată ca demnă de toată considerația, dacă ne referim la rezistența cu succes în fața presiunilor crescânde pentru acordarea de derogări sau exceptări pentru obținerea calității de auditor financiar. Indiferent de motivație, circumstanțele economice și sociale actuale din România nu permit deschiderea cutiei Pandorei! Ar fi un pericol pentru calitatea profesiei autohtone, iar CAFR pare să-l fi înțeles pe deplin.

Lipsa de transparență, adesea criticată, dar în anumite condiții apreciată de noi drept benefică (nedivulgarea subiectelor de examen), a permis CAFR construirea unei imagini proprii, diferită de cea a altor organisme profesionale autohtone. Micile incidente au fost sever sancționate, iar CAFR se poate mândri cu un statut intransigent din acest punct de vedere. Fermitatea manifestată de CAFR în decizia sa de a rezista presiunilor exercitate de „boicotul” unor stagieri ai săi furnizează indicii pozitive privind potențialul profesiei și valorile etice la care aceasta se raportează.

De partea cealaltă a liniei, din păcate, există și aspecte criticabile. Le vom aborda pe rând, prin referire la politicile și strategia ACCA dintr-un motiv lesne de înțeles: ACCA poate fi un model viabil pentru reformarea și modernizarea accesului în profesia de auditor financiar din România. În acest sens, trebuie să recunoaștem, totodată, faptul că discursul nostru a avut inclusiv intenția de a oferi participanților la „boicot” o imagine despre ceea ce înseamnă examene de acces în profesie, dificultatea subiectelor, eforturile depuse și studiul necesar pentru a deveni auditor și, nu în ultimul rând, o mostră de comportament etic și profesional. Îi provocăm astfel, la rezolvarea unui bilet de examen ACCA¹. Avertizăm totuși că nivelul de dificultate al subiectelor expuse în biletul de examen din exemplul propus în lucrarea nominalizată în nota de subsol nu este printre cele mai ridicate. Cei interesați se pot convinge accesând site-ul ACCA.

În primul rând, remarcăm diferențe legate de strategie. În timp ce ACCA posedă o strategie clară, transparentă, jalonată de proceduri predictibile referitoare la accesul în profesie, CAFR mai are de lucrat în acest sens. Este absolut esențial care promovează public governanța corporativă să facă prin sine dovada de aplicare a principiilor fundamentale ale guvernantei. Ne referim în mod special la transparența politicilor și a strategiei CAFR. Informarea publicului prin intermediul site-ului propriu cu privire la strategia adoptată de CAFR în legătură cu accesul în stagi/profesie, punctând clar tematica, perioadele de examene, sursele bibliografice agreate pentru pregătirea teoretică, programele de instruire profesională continuă și tematica acestora pe un orizont de timp rezonabil, precum și aderarea consecventă la strategie ar îmbunătăți semnificativ imaginea organismului profesional autohton.

În ceea ce privește examenele de acces la profesie, nu putem decât să remarcăm o viziune diferită abordată de ACCA, respectiv CAFR. ACCA oferă o calificare profesională care vizează orizonturi mult mai largi pentru membrii săi, o calificare net superioară din punctul de vedere al cunoștințelor și al modului de examinare al acestora. În acest sens, se poate observa faptul că sunt 14 examene, în loc de o sesiune de trei examene finale, în cazul CAFR. Chiar dacă, la aceste examene finale se adaugă testele din perioada stagiului, exigența procesului de testare nu este nici pe departe comparabilă cu cea impusă

la examenele ACCA. Cele 14 discipline la care se susține examen în varianta ACCA oferă o viziune cuprinzătoare asupra a ceea ce înseamnă viața economică a unei întreprinderi: de la condițiile de mediu intern și extern la planificare strategică. Membrii ACCA sunt instruiți pentru funcții de management, de directori financiari, de persoane care să-și asume responsabilități ridicate în orice companie sau domeniu de activitate.

În România, CAFR, prin procedurile adoptate, pune accentul pe cunoștințele tehnice bazate pe standarde de audit și contabilitate, susținute de înțelegerea detaliată a sistemului fiscal autohton. Deși tematica examenelor, prezentată pe site-ul oficial al CAFR, pare suficient de largă, până în prezent subiectele de examen nu au atins decât câteva domenii dintre cele propuse pentru studiu. În viziunea noastră, o astfel de abordare a pregătirii și testării aspiranților la calitatea de auditor financiar ar trebui schimbată radical, deoarece un auditor ar trebui să înțeleagă ansamblul domeniilor de activitate ale clienților, fapt impus de nevoia de a evalua sistemul de control intern, riscurile pentru fiecare misiune de audit în parte etc. Astfel, chiar standardele impun ca auditorul să posedă cunoștințe care-i permit o evaluare profesională și cât mai la obiectivă a tot ceea ce înseamnă activitatea economică a clienților.

Standardele de contabilitate sunt abordate de ACCA pe parcursul a trei examene cu grad progresiv de dificultate. Asemănător, cunoașterea standardelor de audit este testată pe parcursul a două examene,

¹ Pe site-ul ACCA sunt prezentate subiectele de la examenele precedente. Cei care acceptă provocarea, dar nu se simt confortabil cu limba engleză, în cartea „Audit: studii și cercetări”, citată la bibliografia acestui articol, pot găsi un exemplu de bilet de examen tradus în limba română.

și anume: primul, din punctul de vedere al unui practicant care trebuie să aplice proceduri de audit în vederea colectării de probe ce susțin opinia de audit din raport, iar al doilea, din punctul de vedere al unui manager de proiect, al unui partener dintr-o firmă de audit, cu toate responsabilitățile ce decurg din această calitate. În ceea ce privește CAFR, deși, aparent, există o intenție similară de diferențiere a nivelului de dificultate, până în prezent, prin natura subiectelor formulate, a fost examinată capacitatea de memorare a candidaților. Biletele de examen prezentate pe site-ul organizației sunt relevante în acest sens.

Exercitarea unui raționament profesional, absolut vitală pentru un auditor, respectiv testarea acestuia nu au ocupat un loc de interes în procesul de examinare, cu excepția sesiunii din primăvara anului 2006. Spre exemplu, se observă o atenție deosebită acordată de ACCA examinărilor bazate pe studii de caz complexe și cât mai realiste asupra contabilității manageriale, contabilității financiare, auditului etc. Prin studiile de caz se încearcă a se oferi perspectiva unui contabil care întocmește rapoarte pentru uzul managementului de nivel mediu, al unui manager care sintetizează aceste informații, al unui director financiar care ia decizii pe marginea lor sau al unui auditor care aplică proceduri sau revizuieste dosarul unei misiuni. Ideea centrală a examinărilor ACCA este aceea de a plasa candidatul în diverse ipostaze din care să ia decizii pertinente pe baza informațiilor furnizate. Pentru aceasta se folosesc diverse scenarii și studii de caz.

Spre deosebire de modelul ACCA, în modelul CAFR elementele de

contabilitate managerială sunt puține, subiectele de examen rezumându-se la expunerea unei clasificări sau a unor definiții. Cum ar putea un auditor să examineze costurile unei întreprinderi dacă auditorii nu sunt nevoiți să facă dovada unor cunoștințe solide în acest domeniu, testate riguros în examene care să evidențieze raționamentul profesional?

Un alt aspect pe care îl considerăm relevant pentru a fi pus în discuție se referă la modul de evidențiere a stagiului de practică pe durata a trei ani.

Remarcăm similitudinea celor două modele analizate, prin prisma duratei stagiului. Totuși, diferențele calitative se resimt și în această privință: în timp ce ACCA abordează practica pe bază de obiective de performanță, calități și competențe la locul de muncă, pe care un stagiar trebuie să le îndeplinească, CAFR are o abordare diferită.

Caietul de practică pune accent pe cunoștințele tehnice ale stagiului și, nu în ultimul rând, pare să reprezinte un instrument dificil de verificat în ceea ce privește validitatea și realitatea informațiilor conținute.

În fine, referitor la procedurile de examinare diferențele sunt semnificative. Beneficiind de experiența clădită în zeci de ani, ACCA

posedă o procedură, nicidecum perfectă, dar bine pusă la punct, rafinată în decursul timpului. Predictibilitatea politicilor și a strategiei adoptate, transparența acțiunilor sale, rigurozitatea examenelor, seriozitatea cu care sunt abordate nevoile de cunoaștere ale membrilor săi, exigența și consecvența manifestate în aderarea la valorile etice i-au conferit prestigiul internațional de care se bucură în prezent. Este motivul pentru care fiecare absolvent al ACCA, devenit membru al organizației, se mândrește cu apartenența la ACCA. În cazul CAFR, un organism tânăr, care traversează o perioadă de căutare și reforme, prestigiul nu poate fi privit decât, cel mult, drept un vis ambițios!

Transformarea visului în realitate cere timp și depinde foarte mult de CAFR, de membrii acestei tinere profesii, de acțiunile lor, de determinarea lor, de deschiderea către modern și mai bine.

Aspectele identificate mai sus sunt doar câteva care ar trebui să atragă interesul CAFR și nu numai, deoarece un model de succes cu o vechime de peste 100 de ani pe piața globală ar putea fi o sursă de inspirație viabilă, în condițiile în care, România, în calitate de membră UE, ar trebui să fie la nivelul celorlalte state membre inclusiv în domeniul auditului.

Bibliografie

- L. Dobroțeanu, C.L. Dobroțeanu, D. Ciolpan, L. Stanciu, A. Burilescu, *Audit: studii și cercetări*, Editura InfoMega, 2007
- L. Stanciu, C.L. Dobroțeanu, *Să nu reinventăm roata!*, „*Audit Financiar*” nr. 4/2006, CAFR
- www.accaglobal.com
- www.caf.ro
- www.cig.ase.ro

Părțile afiliate - „abordare și tratament”*

Carmen MATARAGIU,
Partner SC Econometrica
PKF SRL, Timișoara

Abstract

Related Parties - Approach and Treatment

Key words: related parties, transactions, control, identifying, examining, valuation, materiality, consolidation, fraud, pensions fund

The business rhythm and complexity, but also the more and more developed capital structure have promoted related parties transactions from the range of usual transaction, which initially were not included in the coverage area of the accounting profession, in the category of transactions which imposed a change in attitude for the accounting profession and also the elaboration of adequate law provisions regarding presentation and audit.

The need for legislation appeared towards the end of the 60's in USA, when Continental Vending unfolded a series of transactions which were later qualified as fraudulent and in the UK after the Maxwell scandal.

Related parties transactions may give rise to opportunities for fraudulent reporting by the management. One of the most important and present difficulties in the audit of financial statements is identifying the related parties and the transactions with related parties.

Given the complexity, the accounting and adequate auditing of related parties transactions, the accounting professional must acquire the proper understanding by thorough examination of the transactions.

The auditor's liability gains an increased importance when related parties transactions were registered for the sole purpose of fraud.

From the auditor's perspective, the existence of related parties and of related parties transactions gains importance for the evaluation of the given appropriate presentation but also for the drafting of consolidated financial statements for the companies in which control is exerted directly or indirectly as a result of the participating interest held, but also for those which even if apparently are not controlled by the mother company should be included in the consolidation perimeter.

The liability of the auditor increases when related parties transactions were unfolded for the sole purpose of fraud.

Cuvinte cheie:

părți afiliate, tranzacții, control, identificare, examinare, evaluare, influența semnificativă, consolidare, fraudă, fond de pensii

Cele mai recente mari fraude contabile au fost construite, într-o măsură considerabilă, pe seama tranzacțiilor cu părți afiliate, stârnind preocuparea organismelor de supraveghere și reglementare, precum și a altor utilizatori din piață, în legătură cu monitorizarea curentă și auditarea acestor tranzacții.

Complexitatea și ritmul afacerilor, dar și structura tot mai sofisticată a capitalului au promovat tranzacțiile cu părți afiliate în categoria tranzacțiilor obișnuite, care nu au intrat inițial în sfera preocupării profesiei contabile. Doar ca o consecință a abordărilor „creative” a tranzacțiilor cu părți afiliate, a căror conexare cu fraudă contabilă a făcut obiectul dezvăluirilor din ultimele două decenii, s-a înregistrat schimbarea de atitudine față de acest subiect.

Deși timide, primele reacții ale profesiei contabile privitor la părțile afiliate au vizat în primă instanță

* Comunicare prezentată în ciclul de simpozioane profesionale: *Abordări ale auditului financiar*.

adecvarea regulilor contabile cu natura acestui subiect și, ulterior, a standardelor de audit.

Efectuarea auditului părților afiliate în conformitate cu ISA 550 „Părți afiliate” nu oferă asigurări absolute că toate părțile afiliate sau tranzacțiile dintre ele au fost identificate, dar poate oferi asigurări rezonabile că nu s-au înregistrat erori semnificative datorate gradului inadecvat de prezentare a acestor tranzacții.

Nevoia de reglementare

Cazul Maxwell și nevoia de reglementare în UK

La începutul anilor '90, un scandal financiar implicându-l pe magnatul Robert Maxwell a zguduit Marea Britanie, a determinat o schimbare de atitudine în privința subiectului „părți afiliate”.

Robert Maxwell, fost membru al Parlamentului britanic, s-a lansat în afaceri mass-media după cel de al II-lea Război Mondial, reușind să construiască un imperiu în domeniu. Printre societățile controlate de Maxwell la sfârșitul anilor '80 s-au numărat:

- Grupul de ziare naționale și regionale Mirror;
- A doua imprimărie din UK;
- 50% din MTV Europe;
- Macmillan Inc;
- Maxwell Directories;
- Pretince Hall Information Service;
- Maxwell Cable TV,
- Școlile de limbi străine Berlitz;
- Pergamon Press;
- Nimbus Records ș.a.

Deși în 1973 un raport al DTI (Departamentul de Comerț și Industrie) l-a caracterizat pe Robert Maxwell drept o persoană inadecvată pentru a conduce o companie listată, acesta a continuat dezvoltarea grupului de firme, prin finanțări acordate de bănci, dar și prin „împrumuturi” de la companiile din grup.

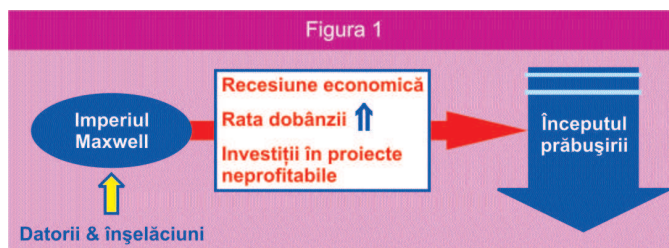
În intervalul 1985-1991, Maxwell a sustras în jur de 400 milioane £ din fondurile de pensii ale unor societăți din cadrul grupului pe care îl controla, utilizând o practică răspândită și insuficient reglementată în acea perioadă. Aceste practici au fost favorizate de faptul

că la conducerea societăților de administrare a fondurilor de pensii au fost numite persoane afiliate lui Maxwell, care nu au prezentat adecvat aceste tranzacții în situațiile financiare.

Pe fondul recesiunii economice, a creșterii ratei dobânzilor și a insuccesului unora dintre investițiile realizate de Maxell, imperiul construit pe fraudă a intrat în declin, atrăgând marea majoritate a firmelor afiliate participante la tranzacții care nu erau comparabile cu tranzacții derulate în condiții de piață liberă. Practica abuzivă, calificată ulterior drept fraudă, de a susține companiile din grup cu fonduri sustrase din planurile de pensii ale angajaților, a avut drept consecință pierderea contribuțiilor pentru pensii de către mii de pensionari și angajați.

Suspiciunea privind folosirea abuzivă a „formulei magice” la începutul anilor '90, urmată de decesul considerat suspect al lui Maxwell, au condus la dezvăluirea a nenumărate nereguli în conținutul raportărilor financiare ale grupului, care au fost investigate de DTI. Investigarea a antrenat costuri de peste 10 milioane de £ și s-a finalizat printr-un raport publicat în anul 2001. Raportul a dezvăluit scăpări și „erori” ale băncilor, ale organismelor de supraveghere și ale firmei de audit, favorizate în principal de gradul inadecvat de prezentare a informațiilor privind părțile afiliate, considerate esențiale în fraudă Maxwell.

Una dintre concluziile raportului DTI arăta :

„Practica de a limita furnizarea informațiilor ce ar fi alertat băncile sau organismele de reglementare despre amploarea dependenței de banii împrumutați din fondurile de pensii i-a permis lui Maxwell să continue nestânjenit folosirea abuzivă a acestor fonduri.”

Raportul a stabilit responsabilitatea persoanelor și a organismelor implicate, astfel :

- **Curatorii fondurilor de pensii:** absolviți de vină, căci nu erau în măsură să identifice tranzacțiile cu părți afiliate, omise intenționat de la prezentare de către administratorii fondurilor de pensii – numiți de către Maxwell.

- **Auditorii – Coopers & Lybrand:** găsiți răspunzători, pentru că nu au dezvăluit curatorilor suficiente informații despre tranzacțiile cu părți afiliate, favorizând fraudă;
- **PwC (PricewaterhouseCoopers):** și-a cerut public scuze pentru rolul pe care l-a avut în fraudă comisă de Robert Maxwell.

Cazul Maxwell a determinat o schimbare de atitudine a profesiei contabile în legătură cu subiectul părți afiliate și a impulsionat apariția în 1995 a FRS 8 – privind tratamentul contabil și la scurt timp a standardului de audit SAS 460, pe structura ISA 550 Părți afiliate.

În UK și Irlanda de Nord, adoptarea standardelor internaționale de contabilitate și a celor de audit s-a realizat în anul 2005.

ISA 550 părți afiliate

A fost emis în scopul „*de a stabili standarde și a oferi recomandări cu privire la responsabilitățile și procedurile de audit ale auditorului privind părțile afiliate și tranzacțiile cu astfel de părți*” ISA 550, pct.1.

Tranzacțiile cu părți afiliate se constituie în oportunități ale managementului pentru raportări frauduloase. Una dintre cele mai importante și actuale dificultăți în auditul situațiilor financiare este reprezentată de identificarea părților afiliate și a tranzacțiilor cu părți afiliate.

Părțile afiliate și tranzacțiile cu părți afiliate ridică probleme de auditare dintr-o serie de motive:

- tranzacțiile cu părți afiliate nu pot fi identificate cu ușurință, putând fi confundate cu tranzacțiile obișnuite ale afacerii, aparent ne semnificative;
- auditorul poate fi împiedicat de către management și proprietari să identifice părțile afiliate și tranzacțiile dintre acestea;
- anumite tranzacții nu sunt cunoscute și/sau prezentate de controlul intern.

Data fiind complexitatea contabilizării și auditarea adecvată a tranzacțiilor cu părți afiliate necesită deplina înțelegere și examinarea foarte atentă a acestora de către profesionistul contabil.

Legătura cu alte standarde de audit și contabilitate

ISA 550 Părți afiliate nu permite o abordare individuală, ci doar una conjugată cu alte standarde de audit și /sau de contabilitate. Se consideră că standardele

cele mai vizibile care privesc acest subiect se referă la risc și fraudă.

Deși în prezent **ISA 240 „Responsabilitatea auditorului de a analiza fraudă într-un audit al situațiilor financiare”** nu este expres menționat în forma actuală a ISA 550 ca având legătură cu părțile afiliate și tranzacțiile cu părți afiliate, fraudele generate de prezentarea și auditarea inadecvată a acestora au impus acordarea atenției cuvenite acestui standard.

Frauda, definită de caracterul intenționat al acțiunii uneia sau mai multor persoane din rândul conducerii, al celor însărcinați cu governanța, al salariaților sau terților, a fost asociată în majoritatea scandalurilor financiare, în mod substanțial de tranzacțiile cu părți afiliate și a constat în acțiuni privind:

- *Delapidarea activelor;*
- *Raportare financiară frauduloasă: denaturări sau omisiuni intenționate ale valorilor sau prezentărilor de informații în situațiile financiare, în scopul inducerii în eroare a utilizatorilor;*
- *Manipularea, falsificarea sau modificarea înregistrărilor contabile sau a documentelor justificative;*
- *Interpretarea eronată sau omiterea intenționată a evenimentelor, tranzacțiilor sau altor informații semnificative în situațiile financiare;*
- *Aplicarea greșită, în mod intenționat a politicilor contabile aferente evaluării, recunoașterii, clasificării, prezentării sau descrierii de informații.*

Alte standarde de audit care au legătură cu ISA 550 Părți afiliate, menționate în conținutul standardului sunt:

- **ISA 315 „Înțelegerea entității și a mediului său și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă”** permite identificarea evenimentelor, tranzacțiilor, practicilor care pot determina denaturări semnificative ale situațiilor financiare;
- **ISA 330 „Procedurile auditorilor ca răspuns la riscurile evaluate”** îi permite auditorului să determine răspunsuri generale la riscurile identificate la nivelul situațiilor financiare;
- **ISA 500 „Probe de audit”** cere auditorului să obțină suficiente probe de audit adecvate pentru a fi în măsură să emită concluzii rezonabile pe care să se bazeze opinia de audit.

Standardele de contabilitate care sunt în mod direct conexe (cred că este conectat sau legat) cu standardul de audit privind părțile afiliate, fără a se limita la acestea, sunt :

- IAS 24 „Prezentarea informațiilor privind părțile afiliate”
- IAS 28 „Investiții în entitățile asociate”
- IAS 31 „Interese în asocierile în participație”

Responsabilitățile auditorului

Pe durata unei misiuni de audit, auditorul este responsabil pentru atingerea obiectivelor de audit recomandate de ISA 550 :

- Identificarea părților afiliate: nume & natura relației;
- Identificarea și examinarea tranzacțiilor cu părțile afiliate;
- Înțelegerea naturii și scopului tranzacțiilor respective;
- Evaluarea efectului tranzacțiilor cu părți afiliate asupra situațiilor financiare ale entității auditate;
- Evaluarea gradului de adecvare al prezentării părților afiliate și a tranzacțiilor cu ele;
- Conformitatea cu cadrul de raportare aplicabil – IAS 24 sau Reglementările contabile conforme cu directivele europene.

Responsabilitatea auditorului dobândește o importanță sporită atunci când tranzacțiile cu părți afiliate s-au derulat în scopul fraudării.

Părțile afiliate, așa cum sunt definite de IAS 24 „Prezentarea tranzacțiilor cu părți afiliate”, fac referire la o relație între părți bazată pe:

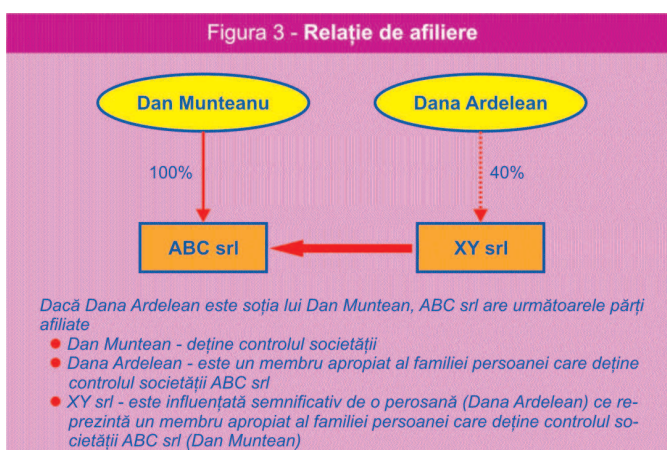
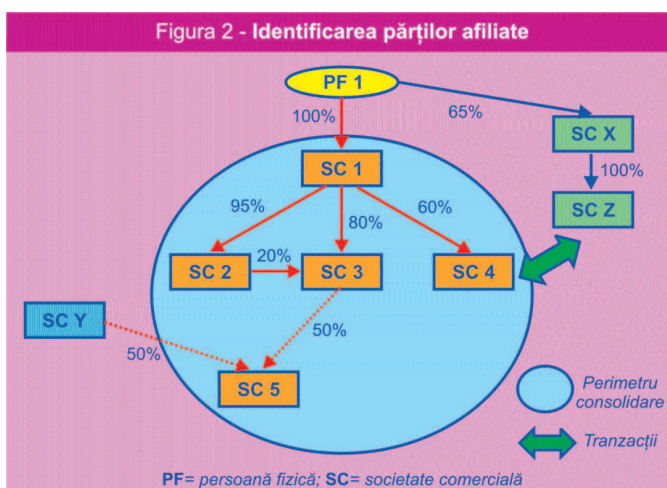
Control - societăți din același grup, societăți aflate sub control comun, personalul cheie din conducerea societății (și apropiați acestora) etc.

Influența semnificativă – deținerea de interese în participație, care conferă o poziție semnificativă;

Fond de pensii – care sunt tradițional asimilate persoanelor afiliate prin perspectiva planurilor de beneficii postangajare, de natura planurilor determinate, când riscul actuarial și riscul investiției revin în fond entității controlate de către angajator, indiferent dacă din punct de vedere juridic s-a creat o entitate separată sau nu.

Din perspectiva auditorului, existența părților afiliate și a tranzacțiilor cu părți afiliate prezintă importanță atât pentru **evaluarea gradului de adecvare a prezentării**, cât și pentru **pregătirea situațiilor financiare consolidate** pentru societățile în care se exercită, direct sau indirect, controlul ca urmare a deținerilor în interese de participare, dar și pentru cele care, deși aparent nu sunt controlate de către compania mamă, ar trebui să fie incluse în perimetrul de consolidare.

Regula generală privind stabilirea perimetrului de consolidare ia în discuție interesele de participare care pot fi identificate ca atare, și care conferă poziția de control. Fig. 2 prezintă părți afiliate cu delimitarea unui perimetru de consolidare, iar fig. 3 prezintă tranzacții cu părți afiliate pentru care nu este necesară întocmirea de situații financiare consolidate.

Tranzacții cu părți afiliate

Tranzacțiile cu părți afiliate constau „în transfer de resurse, servicii sau obligații între părți afiliate, *indiferent dacă se percepe sau nu un preț*”, care în general, pot face parte din derularea normală a afacerilor,

astfel că acestea pot fi identificate în oricare din tipurile de tranzacții prezentate în continuare:

- Vânzarea, achiziția sau transferul de bunuri sau proprietăți;
- Furnizarea de servicii (management, consultanță, servicii juridice etc.);
- Închirierea de echipamente, clădiri etc.
- Împrumuturi;
- Oferirea de garanții;
- Refacturarea unei părți din costuri comune – de ex. utilități.

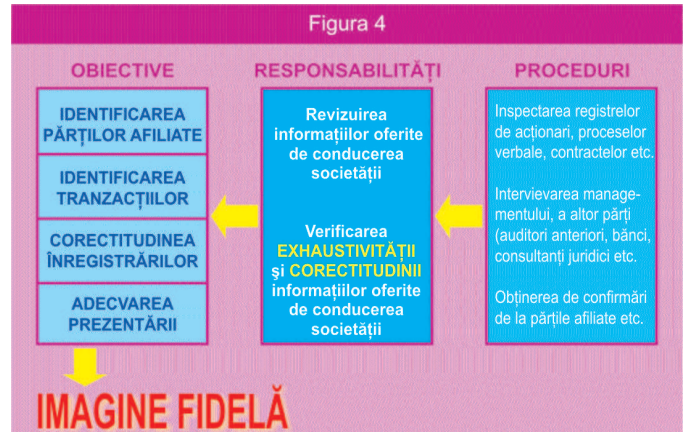
Este foarte posibil ca tranzacțiile cu părți afiliate să se desfășoare în condiții diferite de cele ce s-ar aplica între părți independente, caz în care auditorul trebuie să ia în considerare eventualele riscuri de denaturare a prezentărilor din situațiile financiare. Riscul de denaturare în cele mai multe cazuri este favorizat atunci când situațiile financiare nu prezintă suficiente informații despre părțile afiliate și tranzacțiile cu părți afiliate sau când auditorul nu a obținut o deplină înțelegere asupra naturii acestora și, implicit, a efectelor pe care le generează asupra poziției financiare și a performanțelor entității.

Tranzacțiile cu părți afiliate și posibilitatea identificării acestora trebuie analizate de auditor cu scepticismul profesional care trebuie să se manifeste pe durata misiunii, admitând că structura de afaceri și stilul de operare al entității auditate sunt concepute uneori în mod deliberat pentru obscurizarea unor astfel de tranzacții.

Auditorul va trebui să obțină o evaluare preliminară a riscului, ținând seama și de factorii care motivează tranzacțiile cu părți afiliate care, fără a fi limitativi, se pot referi la:

- Entitatea se confruntă cu lipsa capitalului de lucru necesar pentru continuarea afacerii ?
- Administrația manifestă preocupare pentru obținerea de câștiguri rapide și continue, pentru creșterea prețului acțiunilor la bursă ?
- Câștigurile se anunță a fi extrem de optimiste ?
- Entitatea depinde de unul sau câteva produse, clienți sau tranzacții ?
- Entitatea este implicată în litigii semnificative, în special între acționari și administrație ?

Prezența unuia sau mai multor factori dintre cei prezentați nu constituie neapărat un indiciu privind posibilitatea existenței unei fraude, dar auditorul trebuie să ia în considerare eventualitatea modificării procedurilor de audit.

Identificarea părților afiliate

Proceduri de audit recomandate de ISA 550 privind identificarea părților afiliate, fără a se limita la acestea, constau în :

- Revizuirea documentelor de lucru ale anului precedent pentru a identifica numele părților afiliate cunoscute;
- Revizuirea procedurilor entității de identificare a părților afiliate;
- Intervievarea celor responsabili cu governanța și a salariaților cu privire la afilierea cu alte entități;
- Revizuirea registrului acționarilor pentru a determina numele principalilor acționari sau, dacă este cazul, obținerea unei liste a principalilor acționari de la registrul independent al acționarilor;
- Revizuirea proceselor-verbale ale întrunirilor acționarilor cu cei responsabili cu governanța, precum și a altor documente statutare relevante, cum ar fi registrul plasamentelor deținute de directori;
- Intervievarea altor auditori implicați actualmente în audit sau a auditorilor precedenți;
- Revizuirea declarațiilor de venit ale entității și a altor informații furnizate instituțiilor de reglementare.

Pe parcursul desfășurării misiunii, din analiza tranzacțiilor entității este posibil ca auditorul să descopere posibile **indicii** despre existența unor **părți afiliate și tranzacții cu astfel de părți, neidentificate** anterior și care constau în:

- *Împrumuturi cu dobândă 0% sau cu o rată a dobânzii cu mult sub sau peste ratele comerciale ale dobânzii la momentul respectiv;*
- *Vânzarea de proprietăți la preț cu mult diferit de prețul de evaluare;*
- *Schimb de proprietăți similare, într-o tranzacție nemonetară;*
- *Acordarea de împrumuturi fără a se preciza termenii de rambursare;*
- *Vânzări fără substanță, inclusiv finanțarea cumpărătorului, astfel încât prețul de vânzare îi este înapoiat;*
- *Vânzări cu angajamentul de a prelua înapoi bunurile – care ar determina nerecunoașterea parțială sau totală a veniturilor, dacă angajamentul ar fi cunoscut;*
- *Împrumuturi către părți care sunt în imposibilitatea de a le rambursa;*
- *Avansarea de fonduri care sunt ulterior transferate unui debitor și folosite spre a rambursa o datorie care altfel ar fi nerecuperabilă;*
- *Achiziția de bunuri sau servicii gratuite sau la preț foarte scăzut;*
- *Împrumuturi acordate pentru un scop valid, care apoi sunt calificate drept nerecuperabile;*
- *Plăți pentru servicii care nu au fost prestate sau pentru care prețul perceput este supraevaluat.*

Identificarea tranzacțiilor cu părți afiliate

Procedurile de audit pentru identificarea tranzacțiilor cu părți afiliate pot consta în:

- Teste detaliate ale tranzacțiilor și soldurilor;
- Revizuirea proceselor-verbale (întruniri acționari, conducere);
- Revizuirea înregistrărilor contabile – tranzacții cu solduri mari/neobișnuite, mai ales în preajma finalului exercițiului financiar;
- Revizuirea confirmărilor pentru împrumuturi și a confirmărilor de la bănci poate indica relații cu garantul sau alte tranzacții cu părți afiliate;
- Revizuirea tranzacțiilor de investiții.

Examinarea tranzacțiilor cu părți afiliate

Odată ce părțile afiliate au fost identificate, auditorul trebuie să pună accent pe testarea tranzacțiilor cu părțile afiliate deja cunoscute potrivit declarațiilor entității, dar și a celor nedeclarate de conducere, însă identificate ulterior de auditor și să aplice procedurile de audit pe care le consideră adecvate pentru determinarea scopului, naturii și întinderii acestora, precum și a efectului acestora asupra situațiilor financiare.

Auditorul trebuie să se asigure că tranzacțiile cu părți afiliate au fost înregistrate și sunt prezentate corespunzător (probe adecvate și suficiente), să înțeleagă natura relațiilor între părți afiliate (probe de audit limitate).

Mai multe studii realizate în SUA asupra cazurilor în care au fost identificate deficiențe în auditare pe tema părților afiliate au arătat că majoritatea deficiențelor sunt legate de **înțelegerea naturii** adevărate a tranzacțiilor cu părți afiliate care, desigur, au implicații asupra prezentării în situațiile financiare iar, în unele cazuri, asupra valorilor recunoscute în situațiile financiare.

Procedurile de audit aplicabile se referă la:

- Confirmarea termenilor și a valorii tranzacției cu partea afiliată;
- Inspectarea informațiilor aflate în posesia părții afiliate;
- Confirmarea sau discutarea informațiilor cu persoane care au legătură cu tranzacția-bănci, avocați, garanți, agenți etc.

Procedurile ce ar trebui luate în considerare includ :

- **Revizuirea informațiilor furnizate** de cei responsabili cu guvernanta și conducerea;
- **Testarea exhaustivității acestor informații**, prin proceduri de audit;
- **Înțelegerea scopului tranzacțiilor;**
- **Examinarea facturilor, obținerea copiilor contractelor sau a altor documente relevante;**
- **Determinarea tranzacțiilor care au fost aprobate de către directori sau alte persoane cu responsabilități similare;**
- **Obținerea de informații de la auditorii companiilor afiliate referitor la înregistrarea acestor tranzacții;**

- **Confirmarea termenilor și valorii tranzacțiilor, inclusiv garanții sau alte date semnificative;**
- **Inspectarea evidențelor aflate în posesia altor părți;**
- **Confirmări sau discuții privind informații semnificative cu intermediarii, băncile, garanții sau autoritățile, care să permită o mai bună înțelegere a tranzacțiilor;**
- **În privința soldurilor semnificative neîncasate – garanții sau alte obligații – obținerea informațiilor despre capacitatea financiară a celeilalte părți din tranzacție.**

Declarațiile conducerii

ISA 550 prevede că auditorul trebuie să obțină declarații scrise din partea conducerii societății privind:

- **Exhaustivitatea** informațiilor furnizate cu privire la identificarea părților afiliate;
- **Gradul de adecvare** a prezentărilor de informații referitoare la părțile afiliate în situațiile financiare.

Deși răspunderea pentru identificarea părților afiliate și a tranzacțiilor cu astfel de părți (precum și pentru prezentarea corectă a informațiilor respective în situațiile financiare) revine conducerii societății, **auditorul nu se poate baza exclusiv pe declarațiile conducerii.**

Cazuistica înregistrată în timp în legătură cu acest subiect, marcată în principal de fraudele comise, nu poate fi separată de SUA, unde, începând cu finele anilor 1960, când Continental Vending a derulat astfel de tranzacții ce au fost calificate drept fraudă șase ani mai târziu, profesia contabilă a fost determinată să emită standarde de bază privind prezentarea acestor tranzacții și s-a introdus obligativitatea obținerii declarațiilor din partea conducerii despre existența acestor tranzacții.

Începutul relativ timid, precum și caracterul interpretabil al standardelor de audit au permis continuarea acestor practici. Astfel, declarațiile conducerii în legătură cu existența tranzacțiilor cu părți afiliate au fost considerate ca fiind suficiente pentru auditor în identificarea acestora și a tranzacțiilor dintre ele.

Un exemplu sugestiv este cel înregistrat în cazul Pacific Waste Management Inc (PWM Inc.), unde s-a descoperit o fraudă comisă pe seama tranzacțiilor cu părți afiliate.

În fapt, societatea (PWM Inc.) a achiziționat, prin schimb de acțiuni, interese într-o altă societate, deținută de președintele de la Pacific Waste (care era și directorul și acționarul majoritar al ambelor societăți).

Interesele achiziționate – 98% din activele Pacific Waste – au fost incorect evaluate, cu scopul de a supraevalua activele Pacific Waste, pentru a evita anumite prevederi legislative, care ar fi impus anumite restricții pe bursă.

Ulterior, când aceste nereguli au fost descoperite, auditorul a afirmat că managementul societății a declarat că nu s-au înregistrat tranzacții cu părți afiliate și că această declarație a fost suficientă pentru a nu aplica proceduri specifice privind identificarea acestora și a tranzacțiilor derulate.

Comisia bursieră din SUA (Securities and Exchange Commission – „SEC”), care a investigat cazul, a observat că în dosarele auditorului se găseau cel puțin 5 documente ce indicau că președintele era, de asemenea, director și acționar majoritar al societății în care s-a efectuat investiția și care a fost folosită în comiterea fraudei.

Identificarea de către auditor a unor părți afiliate sau/și tranzacții cu părți afiliate neprezentate de conducerea societății, cu implicații în continuarea misiunii, impune cel puțin :

- **Discuții cu membrii echipei de audit;**
- **Posibila modificare a planului de misiune;**
- **Proceduri suplimentare – extinse, modificate;**
- **Discuții cu conducerea societății – explicații privind omisiunile de prezentare;**
- **Evaluarea efectelor omisiunilor;**
- **Eroare sau fraudă?**

Concluziile auditului și raportarea

Dacă auditorul nu poate obține suficiente probe de audit adecvate cu privire la părțile afiliate și tranzacțiile cu astfel de părți sau concluzionează că prezentarea acestora în situațiile financiare nu este adecvată, atunci auditorul trebuie să modifice raportul de audit în mod corespunzător (ISA 700 și ISA 701).

Auditarea aranjamentelor în afara bilanțului care pot implica părți afiliate

Anumite companii se folosesc de aranjamente în afara bilanțului pentru conducerea financiară sau pentru

alte activități de afaceri. Acestea pot fi entități neconsolidate, dependente, limitate de un scop specific privind activitățile financiare sau de acoperire a riscului și pot fi organizate sub formă de corporații, parteneriate, societăți cu răspundere limitată, trusturi sau alte tipuri de înțelegeri, care sunt folosite pentru furnizarea de lichidități, acoperirea riscului de piață, hedging, cercetare-dezvoltare.

Entități cu scop special (Special Purpose Entities – „SPE”) au fost folosite și de Enron, care a ascuns relația de afiliere, relație care ar fi presupus, în anumite situații, includerea acestora în perimetrul de consolidare, jucând astfel un rol esențial în fraudă Enron.

Formele complexe pe care aceste entități le pot îmbrăca îl obligă pe auditor să dobândească o bună înțelegere a structurii acționariatului, a scopului creării acestor structuri speciale, a naturii tranzacțiilor sau aranjamentelor contractuale.

În cazul Enron, diverse SPE-uri, din afara perimetrului de consolidare declarat inițial, au fost folosite de Enron pentru a-și transfera în afara bilanțului diferite active (investiții) cu scopul de a raporta un profit din vânzarea activelor respective și/sau de a evita înregistrarea scăderii valorii acelor active (investiții ce ar fi trebuit depreciate). În multe cazuri, riscul legat de acele active nu a fost transferat cu adevărat prin vânzare.

Dezvăluirile ulterioare declanșării declinului au arătat că, la un moment dat, din 60 miliarde \$ active controlate de Enron, 27 miliarde \$ se aflau în SPE-uri, iar pasive de 20 miliarde \$ în afara bilanțului. Enron a plătit onorarii de circa 10 milioane \$ unui angajat și directorului financiar pentru gestionarea unor SPE-uri, fără a dezvălui că plățile respective au fost făcute către părți afiliate.

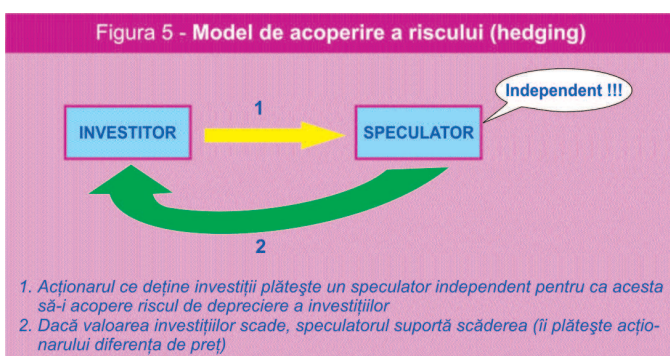
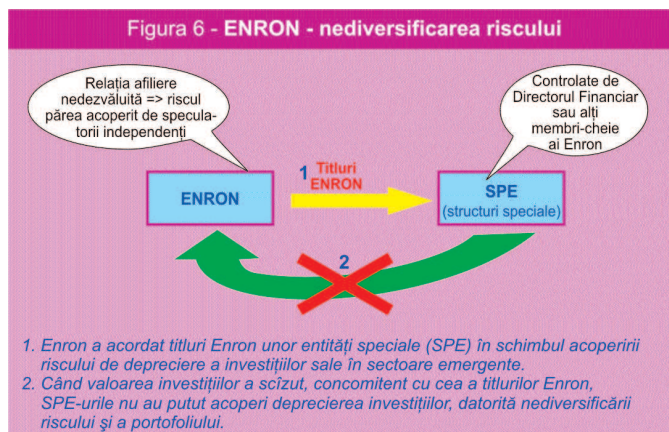

Diagrama cu formula de acoperire („hedging”) folosită de Enron – spre care erau părți afiliate, ce nu au fost prezentate corespunzător.

Caracteristicile tranzacțiilor derulate prin astfel de entități au ridicat întrebări cu privire la tipul de SPE-uri care trebuie consolidate, generând nemulțumiri în rândul majorității proprietarilor, în primul rând ca urmare a faptului că anumite transferuri de active către SPE-uri trebuie recunoscute ca vânzări.

În general se consideră că pentru neconsolidarea și nerecunoșterea vânzărilor către SPE-uri, este nevoie ca:

- Proprietarii majoritari ai SPE-urilor să fie terțe părți independente, care au realizat o investiție semnificativă în capitalul acestora;
- Dețin controlul SPE-urilor;
- Și-au asumat riscurile și beneficiile semnificative;

Responsabilitatea auditorului în identificarea SPE-urilor, care sunt părți afiliate și a tranzacțiilor cu acestea, are noi valențe în contextul actual al ISA 550 revizuit, prin faptul că auditorul are responsabilitatea de a identifica și a evalua cerințele de mai sus, precum și ca urmare a integrării aplicării standardelor de legătură în textul revizuit.

Considerații speciale – auditarea entităților mici (IAPS 1005)

Caracteristica răspândită constă în faptul că proprietarul entității este și manager, iar eventualele tranzacții cu părți afiliate se înregistrează cu entități în care proprietarul manager este parte afiliată.

Aspecte relevante pentru auditor:

- Controlul intern asupra identificării și prezentărilor tranzacțiilor cu părți afiliate: absent sau insu-

ficient => implicații pentru procedura de revizuire a informațiilor furnizate de conducerea societății;

- Nedocumentarea sau documentarea insuficientă a tranzacțiilor (nefiind nevoie de diferite autorizări, precum este cazul societăților mari). De asemenea, proprietarul-manager s-ar putea să nu înțeleagă suficient principiul separării între entitate și proprietarul ei => limitarea probelor de audit disponibile;
- Proprietarul-manager s-ar putea să nu înțeleagă pe deplin noțiunea de părți afiliate și nici cerințele de prezentare de informații aplicabile => auditorul trebuie să furnizeze explicații tehnice. Anumiți factori îi facilitează auditorului identificarea tranzacțiilor cu părți afiliate și înțelegerea efectului lor asupra situațiilor financiare:

Deseori, auditorul entității are rolul de auditor și pentru alte entități afiliate (alte societăți controlate de proprietarul-manager)

În mod normal, auditorul va avea o cunoaștere mai amănunțită a entității și va efectua mai multe teste de detaliu asupra tranzacțiilor și soldurilor decât este posibil în cazul entităților mari.

Viitorul?

Proiectul de modificare a ISA 550 a fost emis în 2007, iar termenul de primire a comentariilor a fost fixat pentru data de 30.06.2007.

În martie 2008 comitetul responsabil pentru acest proiect urma să prezinte principalele comentarii IAASB, care va decide și asupra datei de intrare în vigoare, cel mai devreme la 15 decembrie 2008.

Motivul revizuirii ISA 550 au constat în principal în rolul major jucat în diverse scandaluri financiare de tranzacțiile cu astfel de părți, aplicarea modelului de audit bazat pe risc și integrarea cu standardele referitoare la risc și fraudă.

Schimbările propuse privesc definirea părților afiliate pe baza unei abordări bazate pe principiu și integrarea modului în care diferite standarde de audit (ISA 315, ISA 330 și ISA 240) trebuie aplicate în legătură cu riscul de denaturare semnificativă asociat cu tranzacțiile cu părți afiliate.

Problemele ridicate de auditarea aspectelor privind tranzacțiile cu părți afiliate constau în faptul că multe

sisteme contabile nu sunt concepute pentru a înregistra faptul că o anumită tranzacție a fost derulată cu o parte afiliată – de ex.: vânzarea de bunuri către un membru al familiei unui director al societății sau că anumite tranzacții între părți afiliate pot avea loc fără să existe un considerent financiar (ex: prestarea gratuită a unor servicii).

Cu toate acestea, unele cadre de raportare solicită prezentarea tuturor tranzacțiilor semnificative cu părți afiliate, incluzând și tranzacțiile desfășurate în condiții de piață liberă.

Deficiențele de audit asociate cu părțile afiliate și tranzacțiile cu părți afiliate au dobândit o poziție de top, și ,dacă într-un studiu care viza intervalul 1987- 1997, ocupau locul 9 (27% din cazuri), în ultimii ani se estimează că au urcat pe locul 3 sau 2.

Auditul părților afiliate este caracterizat de limitarea inerentă, chiar dacă misiunea de audit este planificată și realizată adecvat, așa încât nu se poate oferi o asigurare absolută că toate părțile și tranzacțiile cu persoane afiliate au fost identificate, dar se poate oferi o asigurare rezonabilă că nu se înregistrează denaturări semnificative la nivelul situațiilor financiare provenind din acest tip de operațiuni.

Bibliografie

- E. Henry, E.A.Gordon, B. Reed, T. Louwers, „*The role of related party transactions in fraudulent financial reporting*”, 2006.
- Exposure draft IFAC, „*Proposed revised and redrafted international standard on auditing - ISA 550, Related parties*”, 2007.
- American Institute of Certified Public Accountants, „*Accounting and auditing for related parties and related parties transactions - a toolkit for accountants and auditors*”, 2005.
- R. M. Mano, M. Mouristen, R. Pace, „*Principles - based accounting - It's not new, it's not the rule, it's the law*”, The CPA Journal, 2008.
- A. Loebbecke, „*Auditul - O abordare integrată*”, ediția a 8-a, Editura Arc.
- A. Eilifsen, W.F. Messier Jr. „*Auditing & assurance services*” international edition, Editura McGraw-Hill, 2006.
- IFAC, „*Audit financiar 2006. Standarde. Codul etic*”, editată de CAFR în colaborare cu Editura Irecson, 2006.

Guvernanța corporativă și sistemul bancar

Marc CANNIZZO
MBA, Senior Training
Consultant,
BPP Professional Education

Abstract

Corporate Governance and the Banking Sector

Key words: corporate governance; fraud; Sarbanes-Oxley; moral hazard; creative destruction; subprime; risk management

This is a discussion of the chapter on "corporate governance" contained in Alan Greenspan's book "The Age of Turbulence" (which appeared in 2007). Greenspan is a former chairman of the US Federal Reserve Bank. He describes the evolution of the autocratic style of chief executive officer (CEO) in business. He largely criticizes the Sarbanes-Oxley Law as imposing unjustified costs on business, but acknowledges that it has some useful parts.

Greenspan endorses the Anglo-Saxon corporate governance model as producing, on balance, the greatest economic benefits and cites the US postwar economic domination as illustration. He also endorses the beneficial use of the corporate takeover mechanism as a way to penalize incompetent managers and to allocate economic resources to more efficient uses. This is part of what he calls "creative destruction", echoing the economist Schumpeter.

Greenspan's comments are discussed in light of recent problems in international banking (the subprime crisis and rogue trading) and within the context of moral hazard as it relates to the banking system. His suggested "remedy" is not completely satisfactory given the importance of (major) banks to the economic system and conflicting priorities of regulatory authorities, in particular with respect to moral hazard.

Cuvinte cheie:

guvernanța corporativă, fraudă, Sarbanes-Oxley, pericol moral, distrugere creativă, împrumuturi ipotecare cu risc crescut, managementul riscului

Introducere

Printre cadourile pe care le-am primit anul trecut de Crăciun s-a născut și autobiografia lui Alan Greenspan, *The Age of Turbulence*, apărută în librării în 2007. Alan Greenspan a fost președintele Rezervei Federale a Statelor Unite ale Americii din 1986 până în 2006. În pofida structurii sale impresion-

ante (500 de pagini), cartea lui Greenspan este ușor de citit, dezvăluind o persoană modestă și rațională.

Unul dintre capitolele cărții este dedicat „guvernanței corporative”. Reflecțiile sale cu privire la acest subiect sunt relevante pentru acționari, bancheri și auditori bancari, mai ales în lumina ultimelor scandaluri care au zguduit lumea financiară:

- Pierderile uriașe din investiții cu grad mare de risc („sub-prime”) suferite de către Citigroup, ridicate la 18 miliarde de dolari, precum și de către alte bănci din Statele Unite (Merill Lynch – 14 miliarde de dolari), precum și

„contaminarea” suferită ulterior de băncile din Europa, cea mai mare scădere suferită fiind la UBS (13.5 miliarde de dolari), în pofida reputației sistemului de management al riscului al băncii elvețiene, și

- Pierderea de 7 miliarde de dolari raportată de Société Générale din cauza unui trader corupt care, după cum s-a raportat, ar fi lucrat singur; această pierdere a fost de trei ori și ceva mai mare decât pierderile pe care le-a suferit banca franceză ca urmare a riscului „sub-prime”.

Evenimentele prezentate mai sus sunt importante nu numai din

cauza magnitudinii lor, ci și a faptului că băncile globale ocupă un rol central în sistemul financiar; când băncile trec printr-un moment critic, consecințele se resimt asupra întregii economii, forțând autoritățile să acorde asistență (de obicei, sub formă de lichidități sau garanții) pentru a preveni criza de încredere în sistemul financiar.

Deși cartea lui Greenspan a apărut înaintea evenimentelor menționate mai sus, merită să reflectăm și asupra comentariilor sale despre guvernarea corporativă, comentarii binevenite în contextul provocărilor actuale din lumea financiară.

De-a lungul carierei sale, care se întinde pe câteva decenii, Greenspan a fost membru în mai multe consilii de administrație. În tot acest timp, el a observat o diferență din ce în ce mai mare de abordare între managerii de top ai companiilor și proprietarii acestora (acționarii). Directorii generali (CEO) au început să devină tot mai independenți și chiar să dezvolte un comportament de tip autocratic. Aceștia reușeau adesea să își aducă aliați în consiliile de administrație și să reducă la tăcere sau să elimine părerile de sens opus. În numeroase cazuri, aceste fapte duceau la abuzuri sau, chiar mai rău, la fraudă și la comiterea de ilegalități. Cele mai proeminente exemple în acest sens din anii '90 au inclus Enron și WorldCom.

Concomitent cu acest proces, s-a constatat o creștere disproporționată a remunerației directorilor generali față de creșterea medie a

salariilor simplilor angajați. Conform autorului, până în anul 2000, această disproporționalitate ajunsese la cel mai înalt grad. „Un factor semnificativ” legat de remunerațiile colosale ale directorilor generali, în opinia lui Greenspan, este „creșterea generală a prețurilor pieței de acțiuni, și asupra cărora un director general obișnuit nu are nici un control”¹. În acest fel, un director general este avantajat, chiar dacă compania sa nu are performanțe, ba chiar pierde teren în fața competiției. Oferirea cu generozitate de opțiuni de cumpărare de acțiuni membrilor conducerii companiilor a pus și mai mult la îndoială legătura dintre remunerația acestora și performanțe.

Legea Sarbanes-Oxley

Pentru a răspunde presiunilor făcute de către public, în anul 2002, Congresul Statelor Unite a luat măsuri care să prevină reapariția scandalurilor corporative, formulând Legea Sarbanes-Oxley, ce are ca obiect legiferarea guvernării corporative. Ca un susținător al unei reglementări guvernamentale minime (și ca admirator al filozofului libertarian Ayn Rand), Greenspan a văzut Legea Sarbanes-Oxley (sau SOX, așa cum este ea cunoscută) ca un exemplu de reacție legislativă exagerată, care s-a dovedit a fi „împovărătoare fără motiv” prin impunerea unor costuri nejustificate asupra companiilor. Autorul recunoaște însă și faptul că legea conține niște „reforme folositoare”².

Una dintre aceste reforme era obligația ca directorul general să semneze situațiile financiare ale companiei sale (secțiunea 302 a Legii SOX). În opinia lui Greenspan, această cerință depășește problemele tehnice ale diferențelor de tratament contabil și îl obligă pe directorul general să răspundă la următoarea întrebare: „Din câte știți dumneavoastră, situațiile financiare ale companiei reflectă în mod corect starea financiară a companiei?” Cu alte cuvinte, obligativitatea semnării situațiilor financiare de către directorii generali (și de către directorii financiari) „evită complexitatea unor astfel de judecăți” (ca, de exemplu, alegerea standardelor de contabilitate) și plasează responsabilitatea interpretării rezultatelor financiare acolo unde aceasta ar trebui să fie”, adică pe umerii directorului general³.

Pe de altă parte, auditorii financiari ar fi probabil de acord cu considerațiile lui Greenspan privind secțiunea 404 a Legii SOX: el consideră că aceasta plasează o povară excesivă asupra auditorilor externi, care sunt obligați să ateste evaluarea conducerii asupra sistemelor de control intern⁴.

Opinia lui Greenspan este că Legea SOX a redus flexibilitatea competitivă a Statelor Unite. Autorul argumentează că directorii „independenți” pot împiedica o companie să își formuleze și să implementeze o strategie coerentă. Cu alte cuvinte, „o corporație nu poate avea decât o singură strategie”⁵ și dacă „conducerea este divizată de conflicte de

1 Greenspan, p.426

2 idem, p.430

3 ibid. Secțiunea 302 include cerințele conform cărora directorii generali și cei financiari trebuie să certifice că situațiile financiare „prezintă fidel, în toate aspectele semnificative, starea financiară și rezultatele operațiunilor emițătorului...”

4 Greenspan, op. cit., p.430. Secțiunea 404 include cerințele conform cărora „auditorul extern trebuie să ateste și să raporteze evaluările efectuate de conducere” privind „eficiența structurilor și procedurilor de control intern” ale companiei.

5 Greenspan, op. cit., p.431

interese, guvernanța corporativă va avea de suferit”⁶. Altfel spus, cererile unei economii competitive globale necesită un management puternic, capabil de decizii și de acțiune; „o cacofonie de voci discordante”, pe de altă parte, nu poate decât să „genereze pierderi financiare”⁷. În mod evident, Greenspan nu se încrede prea mult în forma de management „prin consens”, care a devenit tipică pentru Japonia sau în modelele ce prevăd reprezentarea diverselor părți interesate la nivel de consiliu de administrație, așa cum este cazul sindicatelor din Germania. În schimb, el este de acord cu abordarea anglo-saxonă, susținând acest fapt cu argumentul dominației necontestate a performanței economice a Statelor Unite în secolul XX⁸.

Greenspan încheie discuția despre guvernanța corporativă în cuvinte simple: „Paradigma directorului executiv autocratic pare să fie singura modalitate care permite funcționarea eficace a unei corporații”. El afirmă în continuare că trebuie să trăim cu necesitatea „imperativului autoritar”⁹. În același timp, el recunoaște că raportarea financiară și calitatea acesteia sunt puncte critice în luarea deciziilor – „Contabilitatea este un element cheie al funcționării capitalismului liberal”¹⁰ - și că acționarii și investitorii au nevoie (dar și dreptul) să obțină informații financiare corecte și lipsite de subiectivitate. Una dintre îmbunătățirile pentru care a militat în timpul mandatului său la Rezerva Federală (și care a fost în final obținută în 2004) a fost obliga-

tivitatea înregistrării în contul de profit și pierdere al companiilor a opțiunilor pe acțiuni acordate conducerii și personalului.

Istoria se repetă

Criza datorată investițiilor cu grad mare de risc (sub-prime) poate fi văzută ca o altă parte a aceluiași comportament autodistrugător care caracterizează sectorul bancar în timp ce pendulează între prosperitate și declin, urmărind cu euforie realizarea altor afaceri până când piața se prăbușește. Paul Glasserman, profesor la Facultatea de Afaceri în cadrul Universității Columbia, a fost citat într-un articol dintr-un săptămânal de afaceri astfel: „În afacerea cu investiții cu risc ridicat, o mare parte din ideea de risc a fost înțeleasă, dar atâta timp cât afacerea a fost profitabilă a existat o tentație mare de a continua”. Observând că „riscurile erau evidente pentru mulți experți din cadrul industriei ... managerii care au în sarcină investițiile au ignorat avertizările datorită profiturilor masive care au fost generate”. Conform profesorului Glasserman, „este foarte dificil să fii vocea care spune «stop» atunci când o strategie aduce bani”¹¹.

Nicăieri nu este mai bine reflectat acest comportament decât în cazul Citibank pe parcursul întregii sale istorii. Condușă de Walter Wriston, legendarul său președinte (din 1970 până în 1984), banca s-a ridicat pe o poziție proeminentă în sistemul bancar global, cu pași agre-

sivi, dar în același timp inovatori. Wriston, un campion energic al piețelor libere și al limitării reglementării, a făcut parte dintr-un grup de presiune care urmărea eliminarea separării dintre băncile comerciale și cele de investiții care fusese impusă de legislația SUA (Legea Glass-Steagall) încă din anii 1930. Citibank a introdus certificatul de depozit ca o cale de a plăti rata de dobândă a pieței către deponenți atunci când erau în vigoare praguri maxime ale ratei dobânzii. Mai târziu, banca a continuat să revoluționeze piețele introducând primele ATM-uri și devenind un pionier al pieței swapurilor (instrumente financiare derivate).

Banca a avut și ea problemele sale. Wriston a afirmat, în apărarea riscului de credit al băncii în relația cu țările mai puțin dezvoltate ale Americii Latine, că „țările nu dau faliment”, dar intrarea în imposibilitate de plată a Mexicului în 1982, urmată de alte cazuri similare, a declanșat un deceniu de criză prelungită a împrumuturilor acordate și a reeșalonărilor, care a compromis în mod serios poziția financiară a Citibank.

În 1992, Citibank a ajuns sub supra-vegherea Rezervei Federale după ce a înregistrat pierderi aproape fatale în momentul în care piața imobiliară americană a suferit un declin, ducând la falimentul multor case de economii și bănci de împrumut de pe teritoriul țării. Recuperarea ulterioară a băncii, prin recapitalizare, l-a adus în scenă pe prințul saudit Al-Walid bin Talal bin

6 idem, p.432

7 ibid.

8 Greenspan, op. cit., p.428

9 idem, p.436

10 idem, p.432

11 BusinessWeek, *Risk Managers' Stock is Rising*, 28 ianuarie 2008

Abdul Aziz Al Saud ca un acționar minoritar semnificativ. Este interesant de observat cum istoria tinde să se repete.

Cultura corporativă în cadrul Citibank era una care recompensa inițiativa antreprenorială. Atitudinea care a dominat în procesul de dezvoltare a unor noi piețe poate fi sumarizată în expresia „*Întâi trage, apoi țintește*”. În zilele sale de glorie, Citibank era admirată pe drept și temută de competitori.

Pericol moral

În ciuda credinței lor în piața liberă, Greenspan și Wriston erau conștienți că lăsarea unei bănci importante să se prăbușească ar periclita sănătatea întregului sistem financiar și ar produce haos în întreaga economie. Wriston și succesorul său, John Reed, au depus presiuni în scopul obținerii cooperării Rezervei Federale atunci când Citibank nu s-a mai putut conforma obligațiilor privind capitalul minim. Expresia „prea mare pentru a da faliment” a apărut pentru prima dată în timpul crizei împrumuturilor latino-americane și din nou ulterior, în perioada falimentelor băncilor de economii și credit.

Prin furnizarea unor cantități mari de lichidități sistemului bancar în timpul unei crize, Rezerva Federală a fost prada unui „pericol moral”, concept conform căruia bancherii își pot permite să riște, întrucât guvernul îi va salva în caz de prăbușire a băncii (și în condițiile în care totul merge așa cum trebuie, bancherii vor avea enorm de câștigat în nume personal).

Riscul „pericolului moral” nu se

limitează doar la Statele Unite. În noiembrie 2007, Marea Britanie s-a confruntat cu prima panică creată de o posibilă criză financiară din ultimii 140 de ani, atunci când Northern Rock, o companie ipotecară, a fost aproape de a da faliment. Banca Angliei a intervenit pentru a preveni falimentul acesteia prin naționalizare. Acest eveniment ne reamintește că fenomenul depunătorilor intrați în panică și așezați la coadă pentru a-și retrage banii - să ne gândim astfel la Banca Dacia Felix sau la Banca Internațională a Religiilor - nu este limitat doar la piețele emergente.

La Société Générale, situația pare mai clară: un așa numit *rogue trader* (funcționar corupt), Jérôme Kerviel, a găsit o cale de a ocoli sistemul de management al riscului pentru a masca o poziție comercială enormă pe care o crease.

În diagnosticarea problemei, conducerea va trebui nu doar să examineze problemele de ordin tehnic (metodele folosite de Kerviel pentru a intra în sistemul informatic), ci și să-și reevalueze procedurile de management al riscului, structura sa de motivare a personalului (relația dintre comportamentul angajatului și remunerație), precum și așteptările și atitudinea, specifice conducerii (ceea ce în limbajul guvernantei corporative este cunoscut ca „*tone at the top*” – tonul dat de la vârful). După spusele lui Greenspan, o asemenea descoperire nu ar putea să vină decât din partea cuiva din organizație: „În mai mult de 18 ani de când lucrez în domeniul reglementării bancare, îmi amintesc doar foarte puține cazuri în care un organism de reglementare bancară să fi descoperit vreo fraudă...”¹². Această observație

e importantă în contextul convingerii lui Greenspan că există limite în ceea ce privește puterea autorităților de a implementa standardele guvernantei corporative la bănci (și în mediul de afaceri în general). Reglementarea impune deseori mai multe costuri decât beneficii.

Distrugerea creativă

Pentru Greenspan, soluția constă în autodisciplinarea companiilor, prin politici corespunzătoare de guvernare corporativă și controale interne; dacă se consideră necesar, personalul care nu este eficient poate fi înlocuit, iar acționarii trebuie să își exercite influența prin intermediul consiliului de administrație.

Dar viața e încurcată, oamenii rămân oameni și accidentele pot surveni oricând. În cazul în care conducerea nu reușește să-și coordoneze activitățile așa cum se cuvine și apar pierderi catastrofale – iar aici cazuri precum Citigroup și Société Générale sunt instructive - atunci salvarea poate veni, conform lui Greenspan, din partea pieței, sub forma unei schimbări a controlului asupra corporației (schimbarea proprietarului) prin mecanismul de preluare. În acest scenariu, controlul companiei este transferat unor noi proprietari, care pot valorifica mai eficient resursele companiei. Acest lucru poate însemna dezmembrarea corporației (dacă părțile acesteia sunt mult mai valoroase decât întregul), un proces ce reflectă „distrugerea creativă” popularizată de Joseph Schumpeter, economist liberal de origine austriacă și în același timp profesor la Harvard.

12 Greenspan, op. cit., p.431

În concluzie

Soluția preconizată de Greenspan, aceea a reechilibrării pieței prin preluări de companii, nu este în întregime satisfăcătoare în ceea ce privește cazul băncilor, date fiind implicațiile sistemice ale unui faliment bancar, întrucât nu ia în considerare elementul de „pericol moral” care continuă să existe.

Autoritățile vor fi în continuare reticente să lase o instituție financiară importantă să dea faliment de teamă că întregul sistem ar putea fi periclitat.

Această soluție presupune, de asemenea, că, în cazul în care Société Générale este preluată de o bancă rivală – așa cum se zvonește

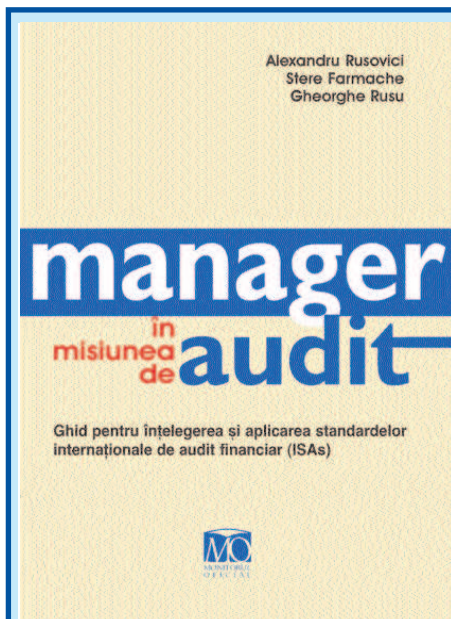
în presă – noii proprietari ar fi mai precauți în gestionarea băncii.

În cazul Citigroup, anumite voci susțin dezmembrarea acestei bănci, pe motiv că ar fi „prea mare (sau

prea complexă) pentru a fi bine gestionată”. Lunile ce vor veni vor fi cu siguranță interesante, pe măsură ce soarta acestor două instituții financiare este decisă.

Bibliografie

- Greenspan Alan, *The Age of Turbulence*, Penguin Books, New York, 2007
- Steele Murray, *The rise of shareholder intervention*, Management Focus Issue, No. 12 Summer 1999, Cranfield School of Management
- Zweig Phillip L., *Wriston: Walter Wriston, Citibank and the Rise and Fall of American Financial Supremacy*, Crown Publishers Inc., New York, 1995
- *** *Enhancing Corporate Governance for Banking Organisations*, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, Feb 2006
- *** *Risk Managers' Stock is Rising*, BusinessWeek, 28 January 2008

Lucrarea **Manager în misiunea de audit** semnată de Alexandru Rusovici, Stere Farmache și Gheorghe Rusu are caracter de ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor profesionale adoptate de IFAC, în principal pentru standardele de audit și, în secundar, acolo unde a fost necesar pentru înțelegerea proceselor economice și financiare, pentru standardele de contabilitate, cu

corolarul lor, standardele calității și standardele de etică profesională.

În partea întâi, intitulată **FUNDA-MENTE**, sunt abordate numeroase probleme de: etică profesională, prevăzute în noul Cod etic al profesiei de auditor, de Guvernanța corporativă și Raportul Cadbury, de legislația națională și reglementările instituționale referitoare la auditul intern, noile viziuni referitoare la responsabilitatea auditorului pentru prevenirea și descoperirea fraudei, calitatea și controlul calității auditului.

Partea a doua este intitulată **TEHNICI** și cuprinde tehnicile de lucru ale misiunii de audit, la loc central situându-se Cadrul conceptual și Standardele contabile, Standardele de audit al informațiilor financiare istorice, Standardele de audit intern, auditul instituțiilor financiare, controlul intern și controlul de gestiune, relațiile dintre auditorii interni și auditorii externi, riscurile, evaluarea riscurilor și probele de audit, auditul evenimentelor ulterioare și principiul continuității activității (cu studii de caz). Un loc important este deținut de prezentarea procedurilor de audit ca răspuns la riscurile evalu-

ate, procedurile statistice și statistico-matematice de testare selectivă, metode statistice și nestatistice de determinare a riscurilor, gestiunea riscului financiar, folosirea tehnicilor digitale în audit (cu exemplificări și studii de caz).

Partea a treia, intitulată **RAPORTĂRI** cuprinde metodele și procedurile cele mai folosite - preluate din practica și experiența profesională - în auditul raportărilor elaborate și prezentate în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, respectiv: poziția financiară, performanțele, variația fluxurilor pozitive și negative de trezorerie, precum și a modificărilor produse pe parcursul exercițiului în capitalurile proprii. În continuare, se prezintă cu numeroase detalii și aplicații practice, auditul pe procese, mai precis auditul fluxurilor financiare în diferitele domenii de activitate ale întreprinderii: auditul procesului investițional, al procesului operațional, al fluxurilor comerciale, al creanțelor comerciale, auditul obligațiilor financiare ale entității și auditul evenimentelor ulterioare închiderii exercițiului.

Rolul auditului sistemelor informatice în cadrul auditului financiar*

Prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**
Academia de Studii
Economice, București

Abstract

Rolul auditului sistemelor informatice în cadrul auditului financiar

Key words: IS audit, confidentiality, integrity, availability, digital signature, Public Key Infrastructure(PKI), digital certificate

The Management Information Systems become today the core of business processes because it involves any commercial or business activity that takes place by means of electronic facilities (buy and selling online), including on the Internet, proprietary networks and home banking, instead of through direct physical exchange or contact. This system creates an environment that operates at a much greater speed than traditional methods and involves much less paper-based evidence of activities.

This paper tries to present the role of IS auditing in the financial auditing in order to minimize the audit risk. Risks may include ensuring system confidentiality, reliability and integrity as well as the availability of technical expertise to manage the information technology environment, how regulatory changes may impact on operations, privacy and potential fraud considerations.

Appropriate security mechanisms must be implemented to ensure the confidentiality and the integrity of data, whether stored or in transit, including: firewalls to restrict access to the network, encryption technology to prevent unauthorized interpretation of data, monitoring of activities through audit logs, virus protection, change control procedures, physical security measures to prevent unauthorized access to information stored on computer hardware and the maintenance of secure backup facilities for data and critical computer software.

An effective Public Key Infrastructure (PKI), incorporating digital certificates and signatures, or other viable security alternatives should be used to ensure both authentication and non-repudiation of the transactions.

Cuvinte cheie:

auditul sistemelor informatice, confidențialitate, integritate, disponibilitate, semnătură digitală, infrastructura de chei publice, certificat digital

Introducere

Comerțul electronic, interschimbul de date electronice (EDI) și serviciile bancare pe Internet au schimbat foarte mult practicile de afaceri. În mediul on-line tranzacțiile sunt desfășurate în totalitate în format electronic, ceea ce influențează substanțial modul de organizare și de desfășurare a auditului financiar.

Scandalurile din companiile Enron și Parmalat au produs o serie de schimbări în guvernarea corporativă din ultimii ani. Adoptarea Legii Sarbanes-Oxley din 2002 a îndreptat atenția asupra funcției auditului SI și a necesității ca auditorii SI să fie implicați în procesele care conduc la elaborarea rapoartelor financiare. Legea Sarbanes-Oxley solicită conducerilor companiilor să evalueze și să monitorizeze eficacitatea controlului intern asupra procesului de raportare financiară. În Europa, Comitetul Basel II de Supraveghere Bancară impune condiții noi privind mărimea capitalului, perfecționarea administrării creditului și a riscului operațional și administrarea sistemelor informaționale prin cerințe clar definite.

* Comunicare prezentată la seminarul profesional *Abordări ale auditului financiar*, de la Constanța.

COBIT (Control Objectives for Information and related Technology - Controlul Obiectivelor pentru Tehnologia Informație) creat de Asociația pentru Auditul și Controlul Sistemelor Informaționale (ISACA) și Institutul de Governanță IT reprezintă un set de cele mai bune practici pentru managementul informațional.

Securitatea tranzacțiilor on-line (comerț electronic)

Securitatea tranzacțiilor on-line presupune mai multe niveluri printre care și *Securitatea conexiunii între cumpărător și vânzător*. O conexiune Internet între un navigator și un server Web poate fi stabilită utilizând modulul logic SSL (Secure Sockets Layer), care este integrat în navigator și asigură confidențialitatea datelor.

Principalii operatori ai cărților de credit promovează SET (Secure Electronic Transaction). Tranzacția și numărul cărții de credit a clientului sunt codificate și sunt transmise vânzătorului, care va returna numărul său de identificare. La recepție, banca va decodifica, autentifica, identifica utilizatorul, și va notifica acordul său vânzătorului, care va realiza sau nu tranzacția cerută. În nici un moment al tranzacției nu va apărea numărul de card și nici identitatea vânzătorului.

Un alt nivel de securizare este la server și presupune controlul cererilor care i-au fost adresate și securizarea sistemului informatic cu care colaborează pentru a înapoia serviciul solicitat de clienți. Plecând de la stricta configurare a sistemului, protejarea acestuia de exterior se face de obicei printr-un *firewall*.

Politica de securitate

La baza oricărui model de securitate se află *planul de securitate* - parte a planului strategic de dezvoltare a afacerii. *Politica de securitate* este componenta centrală a planului de securitate. În stabilirea politicii de securitate se are în vedere:

- valoarea activelor protejate, modul de accesare, permisiunile de acces;

- consecințele pierderii confidențialității sau a capacității operaționale;
- vulnerabilitățile care pot fi identificate;
- amenințări existente;
- probabilitatea de apariție a unor noi amenințări.

Pentru atingerea obiectivelor de securitate și realizarea unui nivel înalt de protecție, planul de securitate va fi dezvoltat și implementat pe niveluri:

- *securitatea aplicației/afacerii*: setul de măsuri care se adresează riscurilor specifice afacerii - se referă, în primul rând, la securitatea produselor software utilizate pentru dezvoltarea aplicațiilor de afaceri (de exemplu, servere Web).
- *securitatea sistemului*: poate fi implementată la nivelul comenzilor de sistem și controlează funcțiile software.
- *securitatea rețelei*: parte din proiectarea unei rețele. Securitatea rețelei include controalele prin firewall-uri, VPN (Virtual Private Network) și gateways.
- *securitatea fizică*: protecția sistemelor, dispozitivelor și mediilor pentru *backup*; include controalele de acces, sursele de tensiune neîntreprindibile, linii de comunicație redundante.
- *securitatea organizației*: responsabilă pentru toate aspectele planului de securitate din organizație, incluzând politicile de securitate, instruirea în domeniul securității, sistemele de afaceri ale organizației și planificarea pentru recuperare în caz de dezastru.

Pentru stabilirea politicii de securitate se parcurg de regulă următoarele etape:

- *se analizează riscurile majore* ale organizației - pentru definirea procedurilor prin intermediul cărora vor fi prevenite riscurile ca urmare a apariției unor evenimente nedorite;
- *se definește politica de securitate* - pentru tratarea componentelor la care nu pot fi prevenite acțiunile malițioase fără a impune măsuri de protecție;
- *stabilirea unui plan de urgență* aplicabil în cazul în care măsurile de protecție sunt învinse;

Comerțul electronic, interschimbul de date electronice (EDI) și serviciile bancare pe Internet au schimbat foarte mult practicile de afaceri. În mediul on-line tranzacțiile sunt desfășurate în totalitate în format electronic, ceea ce influențează substanțial modul de organizare și de desfășurare a auditului financiar

- deoarece toate aceste probleme nu pot fi rezolvate numai prin definirea unei politici de securitate și prin investirea de bani pentru anumite activități, în final se *acceptă unele riscuri* (factorii responsabili vor fi cei care decid asupra riscurilor asumate).

Riscurile tranzacțiilor bancare

Operațiile bancare prin Internet sunt supuse riscurilor clasice, precum și unor riscuri noi, specifice tranzacțiilor electronice. *Electronic Banking Group* de la Basel a definit următoarele categorii de riscuri asociate operațiilor bancare prin Internet:

- riscul de credit;
- riscul de lichiditate;
- riscul de curs valutar;
- riscul reputațional;
- riscul de rată a dobânzii;
- riscul de piață;
- riscul strategic;
- riscul de tranzacție.

Riscul de credit

Băncile au posibilitatea de a se extinde teritorial, clienții putând intra în relații cu banca din orice țară de pe glob. În sistemul on-line o problemă este verifi-

carea bonității și a garanțiilor clienților depărtați geografic - elemente de bază în luarea deciziilor de acordare a creditului. În lipsa unei gestiuni adecvate, operațiunile prin Internet ar putea conduce la o concentrare a creditelor în afara zonei de control a băncii. Gestionarea unui portofoliu de credite obținute prin Internet necesită o nouă abordare din partea băncilor a profilului de risc, a politicilor de expunere și a practicilor de control.

Riscul de rată a dobânzii

Experiența a dovedit că a existat o tendință a băncilor prezente exclusiv pe Internet de a acorda rate superioare de dobândă la depozite, ceea ce a condus la creșterea dobânzilor active, fiind în discordanță cu principiul că dobânda trebuie să fie aceeași indiferent de canalul folosit.

Riscul de lichiditate

Informațiile prin Internet circulă mult mai rapid decât prin canalele clasice, orice știre adversă, adevărată sau nu, ar putea determina deponenții să-și retragă depozitele în orice moment.

Pentru gestionarea riscului operațiilor bancare prin Internet, *Electronic Banking Group* de la Basel a recomandat băncilor un set de 14 principii:

1. *Supravegherea efectivă a riscurilor asociate activității on-line, inclusiv stabilirea de elemente specifice de contabilitate, politici și control.* Ca urmare, este necesară revizuirea strategiei băncii, înființarea unui serviciu de specialiști în supravegherea riscurilor în funcție de vulnerabilitatea rețelelor și sensibilitatea informației transmise.
2. *Revizuirea și aprobarea aspectele cheie ale controlului securității informației.* Aceasta presupune stabilirea modului de autorizare, control logic și fizic de acces și o infrastructură de securitate adecvată. Totodată, vor trebui gestionate amenințările externe prin anumite tehnici precum programe antivirus, programe de detectare a intrărilor frauduloase în rețea și testarea gradului de penetrare a rețelei interne și externe.
3. *Stabilirea unei politici de colaborare cu partenerii în privința serviciilor prin Internet.* Managementul băncii trebuie să evalueze riscurile de parteneriat, să efectueze analize asupra competenței partenerilor și să solicite efectuarea de audit intern și extern.

4. *Stabilirea unor măsuri clare pentru autorizarea și identificarea clienților care efectuează operațiuni prin Internet.* Banca trebuie să folosească metode sigure de autentificare (PIN, parolă, smart card și certificat digital) și de autorizare a clienților pentru reducerea riscului de furt al identității, operațiuni frauduloase de cont și spălări de bani.
5. *Folosirea unor metode de autentificare a tranzacțiilor care să promoveze non-repudierea.* Non-repudierea necesită crearea unei dovezi a originii livrării informației electronice pentru a proteja expeditorul împotriva falsei negări din partea emitentului. Cel mai cunoscut mijloc este acordarea certificatelor digitale care împreună cu semnătura digitală permit identificarea în mod unic a emitentului.
6. *Separarea adecvată a sarcinilor între sistemele de Internet banking, bazele de date și aplicații.* Separarea sarcinilor este o măsură uzuală și de siguranță că tranzacțiile sunt autorizate, înregistrate și supravegheate în mod corect.
7. *Controlul autorizării și condițiile de acces.* Pentru a susține separarea sarcinilor, băncile trebuie să controleze strict autorizarea și condițiile de acces.
8. *Băncile trebuie să asigure integritatea datelor.* Integritatea datelor se referă la faptul că atât datele stocate, cât și cele în tranzit nu pot fi modificate fără autorizație.
9. *Băncile trebuie să asigure existența reperelor pentru audit.* Întrucât informațiile sunt în format electronic, numai anumite repere sunt supuse auditului, ca: deschideri, modificări și închideri de cont; tranzacții cu consecințe financiare; tranzacții peste limită, acordare, modificare sau revocare a drepturilor de accesare a sistemului.
10. *Băncile trebuie să ia măsurile necesare pentru a păstra confidențialitatea informațiilor.* Băncile trebuie să se asigure că toate înregistrările și informațiile sunt accesibile numai celor autorizați și că toate datele confidențiale sunt protejate împotriva accesului neautorizat. Folosirea eronată sau expunerea neautorizată de informații expune banca atât la un risc legislativ, cât și la unul reputațional.
11. *Băncile trebuie să se asigure că informațiile furnizate pe paginile lor de web sunt adecvate ca potențialii clienți să își formeze o opinie în privința identității și statutului băncii.*

Pentru a înlocui semnătura olografă cu cea electronică pe documentele oficiale trebuie ca oamenii să aibă încredere în cea de-a doua și să existe reglementările necesare implementării acesteia.

Pentru aceasta, semnătura electronică trebuie să satisfacă următoarele cerințe: să fie ușor de produs și recunoscut, dificil de falsificat și tehnologia folosită să fie clar înțeleasă de toată lumea

12. *Băncile trebuie să ia măsurile necesare pentru a asigura adaptarea la regulile de confidențialitate aplicabile în jurisdicția în care ele oferă servicii prin Internet.* Băncile trebuie să depună eforturi pentru ajustarea politicilor de confidențialitate la normele juridice existente, prezentarea politicilor clienților săi, evitarea folosirii informațiilor private în scopuri nepermise sau neautorizate.
13. *Continuitatea în timp a activității.* Banca trebuie să ofere servicii pe un timp îndelungat și previzibil pentru client. În acest scop, capacitatea curentă și previziunile trebuie corelate cu dinamica pieței de comerț electronic și a ratei viitoare de acceptare de către clienți a serviciilor bancare prin Internet.
14. *Băncile trebuie să dezvolte planuri adecvate de gestiune a incidentelor pentru a îngrădi și minimiza problemele care apar în mod neprevăzut, inclusiv atacuri interne sau externe.* Aceste acțiuni se referă la mecanisme de identificare a unui incident sau criză imediat ce a apărut, strategii de comunicare cu mass-media în cazul apariției unor atacuri sau breșe de securitate, procedura simplă de alertare a autorităților, procedura de informare a clienților și mass-media cu privire la eventualele probleme din sistem.

Metode de securitate a SI

Principalele metode de securitate a SI sunt:

- criptarea - pentru protecția datelor și parolelor;

- controlul accesului:
 - accesul la infrastructură pe *baza cardurilor* sau *cheilor hard* (chei USB);
 - autentificarea prin *semnături digitale* și *certIFICATE*
 - verifică cine transmite date prin rețea;
 - autorizare - previne accesul impropriu;
 - verificarea integrității datelor și a codului de autentificare a acestora;
 - firewall.
- dezactivarea serviciilor care nu sunt necesare.

Sisteme de criptare

Criptarea în general se utilizează pentru:

- protejarea datelor în tranzit prin rețelele de calculatoare împotriva interceptărilor și manipulărilor neautorizate;
- protejarea datelor stocate pe calculatoare împotriva vizualizărilor și manipulărilor neautorizate;
- detectarea și prevenirea modificării accidentale sau intenționate a datelor;
- a verifica autenticitatea tranzacțiilor sau documentelor.

Sistemele criptografice sunt de două tipuri:

- *sisteme criptografice cu chei secrete* (simetrice) - cheia de criptare este aceeași cu cheia de decriptare;
- *sisteme criptografice cu chei publice* (asimetrice) - cheia de criptare este diferită de cheia de decriptare (cele două chei sunt dependente).

Criptografia cu cheie publică

În cadrul sistemului cu cheie publică sau chei asimetrice se utilizează o pereche de chei - *cheia privată* și *cheia publică*. Cheia folosită pentru criptare este diferită de cheia folosită pentru decriptare. În sistemul criptografic cu cheie publică este necesar ca posesorul cheilor să-și protejeze cheia privată, în timp ce cheia publică este pusă la dispoziția celorlalți. Algoritmul de criptare este în așa fel conceput încât dacă mesajul este criptat cu cheia publică a destinatarului el va putea fi decriptat numai cu cheia privată corespondentă, deținută de destinatar și nu poate fi decriptat cu cheia folosită pentru criptare. Acest principiu este foarte important pentru criptografia cu cheie publică,

în care mesajele **sunt criptate folosind cheia publică a destinatarului**.

Confidențialitatea datelor este asigurată și în cazul criptografiei cu cheie publică, o a treia parte nu poate înțelege mesajul criptat. Numai destinatarul poate citi mesajul primit, deoarece doar el deține cheia privată corespondentă pentru decriptarea mesajului. Totuși, oricine poate trimite mesaje criptate unui destinatar folosind cheia publică a acestuia, care este accesibilă tuturor. Destinatarul poate citi mesajele, dar nu poate fi sigur că ele provin chiar de la cei care pretind că le-au expediat. Oricine are acces la cheia publică a destinatarului și o poate folosi în numele altcuiva.

De reținut, sistemul criptografic cu cheie publică îmbunătățește nivelul de securitate. Cheile publice sunt distribuite liber, iar utilizatorii nu trebuie să administreze prea multe chei. Utilizatorii au responsabilitatea de a-și ține la loc sigur cheia lor privată.

Semnătura digitală

Ce reprezintă semnătura digitală? Uneori, cheia privată a expeditorului poate fi utilizată pentru criptare. Destinatarul va folosi atunci cheia publică a expeditorului pentru a decripta și citi mesajul. În acest caz destinatarul poate fi sigur că mesajul provine într-adevăr de la expeditor, deoarece doar acesta deține cheia privată. Când este folosită într-un asemenea mod, noțiunea de criptare se înlocuiește cu cea de *semnare*. Expeditorul nu poate nega faptul că a trimis un mesaj, dacă acesta a fost criptat cu cheia lui privată. În acest fel, pe lângă confidențialitatea datelor, se mai asigură autentificarea și nerepudierea.

Semnătura digitală asigură **integritatea** datelor, **autentificarea** și **nerepudierea** mesajelor.

Pentru a înlocui semnătura olografă cu cea electronică pe documentele oficiale trebuie ca oamenii să aibă încredere în cea de-a doua și să existe reglementările necesare implementării acesteia. Pentru aceasta, semnătura electronică trebuie să satisfacă următoarele cerințe: să fie ușor de produs și recunoscut, dificil de falsificat și tehnologia folosită să fie clar înțeleasă de toată lumea.

Abordarea dependentă de tehnologie (semnătura digitală) are avantajul că legea poate fi elaborată astfel încât să reflecte exact capacitățile și limitările tehnologiei respective, dar are și dezavantajul că limitează libera circulație a produselor și serviciilor bazate pe tehnologii diferite, având un nivel de secu-

ritate echivalent sau mai bun. Semnătura electronică poate utiliza atât tehnologia bazată pe criptografia cu chei publice, cât și alte tehnologii, cum ar fi cea biometrică. Singura tehnologie disponibilă în momentul de față, care satisface cerințele ca o semnătură electronică să fie echivalentă din punct de vedere legal cu semnătura olografă (să fie admisă ca probă în justiție) este cea bazată pe algoritmi criptografici cu chei publice, certificate digitale și infrastructura de chei publice.

În data de 13 decembrie 1999, Parlamentul și Consiliul Europei a aprobat Directiva 1999/93/EC privind semnătura electronică, care are ca scop crearea unui cadru uniform pentru toate statele membre în privința adoptării până în luna Iulie 2001 a legilor naționale în domeniu.

În România, pe baza Directivei 1999/93/EC, în luna iulie 2001 a fost adoptată Legea 455 privind Semnătura Electronică, iar în luna decembrie 2001 au fost elaborate Norme metodologice privind aplicarea legii semnăturii electronice.

Infrastructura de chei publice (Public Key Infrastructure - PKI)

Infrastructura de chei publice oferă un cadru tehnic (incluzând protocoale, servicii și standarde) pentru a sprijini realizarea de aplicații care să îndeplinească cele cinci proprietăți ale securității: *autentificarea entităților, confidențialitatea datelor, integritatea datelor, nerepudierea și managementul cheilor*.

Elementele fundamentale ale unei infrastructuri de chei publice sunt:

- *Certificatele digitale* reprezintă o colecție de date în format electronic;
- *Autoritatea de certificare* (CA – Certification Authority): are rolul de a emite și revoca certificate digitale;
- *Autoritatea de înregistrare* (RA – Registration Authority): are rolul de a valida cererile de obținere a certificatelor și identitatea entităților finale;
- *Depozite de certificate* (Repository): stochează și distribuie certificatele și listele de certificate revocate (CRL – Certificate Revocation List);
- *Entitățile finale* (End Entity): reprezintă utilizatori, dispozitive sau aplicații software care folosesc cer-

tificatele digitale pentru implementarea de servicii de securitate.

Certificatul digital este o structură de date care conține o cheie publică și o serie de informații pentru identificarea unică a entității care deține cheia. Rolul certificatelor digitale este de a asocia o cheie publică cu o identitate individuală.

Certificatele digitale sunt documente electronice, semnate digital de o entitate de încredere, aceasta fiind Autoritatea de Certificare.

Reglementări din România

- Legea nr. 455 din 18 iulie 2001 privind semnătura electronică
- Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic
- Legea nr. 135 din 15 mai 2007 privind arhivarea documentelor în formă electronică

Bibliografie

- ISACA, Certified Information Systems Auditor - Review Manual 2007
- ISACA, Information Systems Control Journal 2007
- Năstase P., Năstase F., *Particularities regarding the IS audit in e-business applications*, The 10th World Congress of Accounting Educators and The 3rd Annual International Accounting Conference, 9-11 November, Istanbul, TURCIA, 2006
- Nastase P., Nastase F., *Security Controls to Protect Information Systems*, The 3rd International Conference "Economy and Transformation Management", Timisoara, ISSN 1842-4880, 2006
- Năstase Floarea, *Information Security in the Digital Age, Information & Knowledge Age – The Seventh International Conference on Informatics in Economy*, Bucharest, ISSN 973-8360-014-8, 2005
- John G. Verver, *Building and Implementing a Continuous Controls Monitoring and Auditing Framework – A White Paper*, ACL Services, 2005
- John G. Verver, *Continuous Monitoring: An Effective Strategy for Effective Controls*, The 16th Annual Super Strategies: Audit Best-Practices Conference, MIS Training Institute, 2005
- www.isaca.org – Information Systems Audit and Control Association (ISACA)
- www.issa.org - Information Systems Security Association (ISSA)

Considerații privind Standardele Internaționale de Evaluare.

Prezentarea ediției - IVS 2007

Conf. univ. dr. **Ion ANGHEL**,
director program master
Real Estate Economics,
Academia
de Studii Economice
București

Cuvinte cheie:
evaluare, standarde,
standarde internaționale
de evaluare,
servicii profesionale,
globalizare

Abstract

International Valuation Standards Viewpoint. The IVSC 2007 exposure

Key words: valuation, standards, international valuation standards, professional services, globalisation

A standard is a level of quality or achievement, especially one that people generally consider normal or acceptable. In professional services area standards are essential to determining how well a person follows legal, professional and ethical norms.

Valuation professionals will have to focus on competence or "service proper" (knowledge and skills) as well as a thorough understanding of local, national and international markets and their interactions. International Valuation Standards are a must in a "service proper" area for values..

The pressure for a single set of international valuation standards is coming from a variety of reasons: in globalisation process investors insist on a common language in valuation matters, the development of international accounting standards and movement in financial reporting from historical to fair value or market value, the need to measure market value for as part of the collateral for lending purposes. International evaluation standards has two major goals: to develop and promulgate valuation Standards for worldwide acceptance, to harmonize standards among the world's states. The structure of IVS 2007 followed those goals.

The development of a robust set of international standards is essential not only for the future development of the valuation profession but also for development of financial markets.

Introducere

În mod general, s-a convenit că un standard reprezintă un nivel de calitate sau de realizare, mai ales unul pe care oamenii îl consideră normal sau acceptabil. Dicționarele definesc termenul de *standard* în diverse feluri. Cităm mai jos două definiții din dicționare bine cunoscute:

„Un model care este acceptat ca bază de comparație recunoscută”. (The American Heritage Dictionary of the English Language, Fourth Edition)

„Un standard este o normă prin care se stabilesc prescripții privitoare la calitatea, dimensiunile, precum și alte elemente ce definesc un produs, aplicată în scopul reglementării unitare a producției și consumului ...” (DEX).

În domeniul serviciilor profesionale, standardele sunt esențiale pentru a determina cât de bine o persoană respectă norme legale, profesionale și etice. Serviciile auditorilor, contabililor, evaluatorilor etc. au la bază o asimetrie a informațiilor și deci apare dificil de judecat nivelul de calitate al serviciului oferit.

Profesioniștii vând astăzi competențe, servicii corespunzătoare (cunoștințe și abilități) și servicii de tip infrastructură (tehnologie și organizare). În servicii corespunzătoare includem și „standarde profesionale”.

Standardele Internaționale de Evaluare (IVS), elaborate de IVSC, reprezintă o combinație a standardelor naționale existente. În elaborarea lor IVSC a identificat și a folosit cea mai bună practică larg acceptată, așa cum se reflecta aceasta în standardele naționale existente. În deliberările sale IVSC a descoperit că principiile și conceptele care decurg din cea mai bună practică sunt în general consecvente în întreaga lume. Pe baza acestei idei, IVS sunt fondate pe Principiile General Acceptate de Evaluare (GAVP).

Mai presus de crearea standardelor internaționale, o problemă importantă o reprezintă intrarea lor în vigoare. Deși IVSC oferă îndrumare, Comitetul nu are autoritatea să impună sau să asigure conformitatea cu IVS. Impunerea și conformitatea sunt considerate atribuții ale instituțiilor/asociațiilor profesionale reprezentate în Comitet. Unele instituții de evaluare membre au încorporat componente ale IVS în cerințele standardelor proprii:

- RICS a adoptat IVS 1 și IVA 1 în Red Book;
- Appraisal Institute a adoptat IVS alături de USPAP pentru membrii săi;
- The Australian Property Institute (API) recunoaște IVS ca standarde de bază, pe care le suplimentează cu standarde care să ia în considerare cerințele legale locale;
- Țări din America Latină și membre ale UPAV au adoptat stan-

dardele internaționale de evaluare în măsura permisă de legislația locală;

- România, Turcia și Africa de Sud au adoptat IVS ca standarde naționale de evaluare de bază.

În scopul armonizării standardelor internaționale în întreaga lume, IVSC a semnat un acord de colaborare cu Appraisal Foundation pentru un proiect care să urmărească armonizarea viitoare dintre IVS și USPAP, iar discuțiile cu RICS se orientează către aceeași direcție.

Cine are nevoie de standarde profesionale de evaluare?

În mod logic vom considera că standardele reprezintă un beneficiu pentru cineva. Este interesant să încercăm să fim mai expliciti, evidențiind punctul de vedere pe care-l au diferitele părți posibil interesate:

◆ Evaluatorii

Nevoia de standarde derivă din dorința de a valida sau de a da credibilitate evaluărilor. Prin urmare standardele sunt un mijloc de promovare a serviciilor oferite. Totodată, ele sunt și un mijloc de protecție, în sensul de a bloca accesul la profesie aceluia care nu utilizează standardele profesionale. Chiar clienții au tendința să respingă evaluatorii ce nu respectă un anumit set de standarde.

◆ Clienții

În mod sigur clienții vor fi mulțumiți dacă știu că un evaluator urmărește anumite standarde profesionale. Totuși, evaluările sunt

judicate de clienți în primul rând în funcție de modul în care acestea ajută în obiectivele lor (să obțină un credit cât mai important, să plătească taxe cât mai mici etc.). Dacă standardele determină estimarea unei valori de piață a garanțiilor pentru credit mai mici decât cele așteptate atunci ele vor fi considerate un mijloc de blocare a obiectivelor lor.

◆ Autoritățile de reglementare

Asemenea entități sunt responsabile pentru prevenirea distorsiunilor pieței, evitarea fraudelor sau a altor acțiuni ilegale legate de transferul de proprietăți. Autoritățile sunt în mod normal interesate de existența unui set de standarde pentru a le include în condițiile și reglementările impuse în funcționarea zonei monitorizate. În măsura în care va fi nevoie, aceste autorități vor putea evidenția vina evaluatorilor sau lipsa de calitate a standardelor.

◆ Publicul general

Se pune întrebarea cât de interesat este publicul de aceste aspecte. Majoritatea oamenilor nu știu ce este și ce face un evaluator. Lucrurile se schimbă atunci când o banca importantă dă faliment sau când scade ori crește rapid prețul caselor. De regulă, în situații de criză sau dezechilibru, publicul are revelația implicației „evaluărilor proaste” și creează o presiune firească pentru standarde și norme de evaluare.

De ce Standarde Internaționale de Evaluare?

Proprietatea reprezintă unul dintre factorii majori de producție. În

acest context terenul și clădirea sunt cei mai tangibili factori de producție, în timp ce fondul comercial (goodwill-ul) este cel mai intangibil. Evaluarea combină pregătirea profesională, cunoașterea pieței și abilitățile pentru a estima cel mai probabil preț al unei proprietăți, la o anumită dată. Astăzi, acest set de abilități combinate are nevoie de un set de standarde internaționale uniforme pe care să se bazeze. Participanții pe piață cer aplicarea transparentă și uniformă a acestor abilități, care pot fi dobândite numai printr-un set uniform și robust de standarde internaționale, care să le ofere un etalon de referință.

În ultimii douăzeci și cinci de ani, procesul globalizării s-a accelerat, deoarece piețele imobiliare și financiare din întreaga lume au devenit din ce în ce mai interconectate.

Globalizarea este cea mai importantă forță care afectează lumea contemporană: oameni, orașe, companii, piețe, economii etc.

În aria serviciilor, care include și serviciile de evaluare, au loc câteva schimbări importante.

- a) Cea mai importantă pentru afaceri este internaționalizarea clienților care, în unele cazuri, înlocuiesc clienții locali. În acest context, domeniul evaluării trebuie să adopte o translație de la standardele locale la standardele internaționale.
- b) Industria financiară are atât fondurile, cât și stimulentele pentru a dezvolta și încuraja tranzacțiile internaționale. Studiile confirmă faptul că proprietatea imobiliară este integrată cu piața financiară (Coakley, 1994). Industria financiară necesită standarde globale (de contabilitate, de audit, de evaluare etc.).

- c) Poziția pieței furnizorilor de servicii locale s-a schimbat și continuă să se schimbe. Piețele sunt mai transparente și mai eficiente datorită dezvoltării tehnologiei; totuși, expertiza și înțelegerea pieței locale reprezintă un parametru important pentru aceste succese.

Experții evaluatori vor trebui să se concentreze pe competență sau pe „serviciul adecvat” (cunoștințe și abilități) și pe serviciul „infrastructură” (tehnologie și organizare), ca și pe o înțelegere a piețelor locale, naționale și internaționale, precum și a interacțiunilor dintre acestea.

Standardele Internaționale de Evaluare sunt o necesitate pentru asigurarea „serviciului adecvat” al evaluatorilor. Ca parte a procesului de globalizare, clienții locali și internaționali au nevoie de un set de standarde internaționale.

„Comunitatea evaluatorilor profesioniști este în pericol de a rămâne în urmă – sau chiar de a dispărea – ca un dinozaur care nu a evoluat o dată cu schimbările pieței și tehnologiei” (K. Vandell, 2006).

Presiunea pentru existența unui singur set de standarde internaționale de evaluare provine dintr-o varietate de surse și motive:

1. în procesul globalizării investiției insistă să existe un limbaj comun în materie de evaluare;
2. dezvoltarea standardelor internaționale de contabilitate și mișcarea în raportarea financiară de la costul istoric la valoarea justă sau valoarea de piață;
3. necesitatea de a determina valoarea de piață a garanției în scopuri de împrumut;

4. necesitatea de a cuantifica proprietatea, portofoliul și performanța managementului companiei;
5. tendința spre privatizare a companiilor de stat și modalitatea de determinare consecventă a valorii;
6. presiunea sporită de măsurare a valorii activelor din sectorul public;
7. piețele emergente și economiile în dezvoltare, care nu au reglementat profesia în evaluare, sunt interesate în elaborarea și promovarea unui set de standarde de evaluare profesionale. Investițiile economiilor dezvoltate în aceste economii în dezvoltare necesită un etalon standardizat pentru evaluări.

Structura ultimei ediții a Standardelor Internaționale de Evaluare

- Ediția a opta - 2007

Standardele internaționale de evaluare au două scopuri majore:

- Să dezvolte și să răspândească standarde de evaluare cu o largă acceptare în întreaga lume
- Să armonizeze standardele existente în lume

Structura IVS 2007 a urmărit aceste scopuri.

IVS 2007 sunt împărțite în opt secțiuni majore.

Prima secțiune prezintă Conceptele și Principiile Generale de Evaluare, oferind baza pentru standardele de evaluare. În această secțiune se discută despre conceptele și principiile care sunt funda-

Structura Standardelor Internaționale de Evaluare, Aplicațiilor și Practicilor de Evaluare

ASPECTE FUNDAMENTALE

INTRODUCERE, PREZENTAREA IVSC, PREZENTAREA STANDARDEROR, CONCEPTE FUNDAMENTALE ALE PRINCIPILOR DE EVALUARE GENERAL ACCEPTATE

CODUL DEONTOLOGIC

TIPURI DE PROPRIETATE

PROPRIETATE IMOBILIARĂ

BUNURI MOBILE

ÎNTRERINDERI

ACTIVE FINANCIARE

INTRODUCERE LA IVS-urile 1, 2 și 3

STANDARDE

STANDARD 1

VALOAREA DE PIAȚĂ - TIP DE VALOARE

STANDARD 2

TIPURI DE VALOARE DIFERITE DE VALOAREA DE PIAȚĂ

STANDARD 3

RAPORTAREA EVALUĂRII

STANDARDE INTERNAȚIONALE DE APLICAȚII ÎN EVALUARE

IVA 1

EVALUAREA PENTRU RAPORTAREA FINANCIARĂ

IVA 2

EVALUAREA PENTRU GARANTAREA ÎMPRUMUTULUI (R)

IVA 3

EVALUAREA ACTIVELOR DIN SECTORUL PUBLIC PENTRU RAPORTAREA FINANCIARĂ (N)

STANDARDE INTERNAȚIONALE DE PRACTICĂ ÎN EVALUARE

EVALUAREA PROPRIETĂȚII IMOBILIARE

EVALUAREA DREPTURILOR ÎNCHIRIERE/ LEASING

EVALUAREA MIJLOACELOR FIXE MOBILE

EVALUAREA ACTIVELOR NECORPORALE

EVALUAREA BUNURILOR MOBILE

EVALUAREA ÎNTRERINDERII

CONSIDERAȚII PRIVIND SUBSTANȚELE PERICULOASE ȘI TOXICE ÎN EVALUARE

ABORDAREA PRIN COST PENTRU RAPORTAREA FINANCIARĂ (CIN)

ANALIZA FLUXULUI DE NUMERAR ACTUALIZAT

EVALUAREA PROPRIETĂȚILOR AGRICOLE

VERIFICAREA EVALUĂRIILOR

EVALUAREA PROPRIETĂȚILOR GENERATOARE DE AFACERI

EVALUAREA GLOBALĂ PENTRU IMPOZITAREA PROPRIETĂȚII

EVALUAREA PROPRIETĂȚILOR DIN INDUSTRIA EXTRACTIVĂ

EVALUAREA PROPRIETĂȚII ISTORICE (N)

ANEXĂ

GLOSAR

(N) Standard nou; (R) Revizuire majoră

mentale pentru evaluarea proprietății imobiliare care derivă din dreptul de proprietate și din economia terenului. Cel mai important dintre aceste concepte este acela de *proprietate*; diferențele conceptuale dintre *proprietate imobiliară*, *drepturile reale imobiliare* și un *activo*;

Această secțiune descrie conceptele de *preț*, *cost*, *piață* și *valoare*, prezintă definiția *valorii de piață* și conceptele de *utilitate* și *de cea mai bună utilizare*, care conduc la valoarea dreptului real imobiliar. Ultima parte a acestei secțiuni este Codul Deontologic. Acesta schițează conduita considerată esențială de către evaluatori pentru a menține încrederea publică, prin prezentarea transparentă a informațiilor și efectuarea unor evaluări fundamentate.

A doua secțiune a IVS prezintă cele patru tipuri de proprietate.

IVSC recunoaște patru tipuri de proprietate: *proprietatea imobiliară*, *bunurile mobile*, *întreprinderile* și *activoele financiare*.

- *Proprietatea imobiliară* se referă la un drept în proprietate imobiliară, precum: un interes în proprietate, dreptul asupra proprietății date cu chirie, dreptul chirieșului, dreptul de subînchiriere;
- *Bunurile mobile* se referă la deținerea unui drept de proprietate asupra unor elemente, altele decât proprietatea imobiliară (mobilier, obiecte de colecție și aparate). Bunurile mobile pot fi corporale și necorporale (brevet de invenție);
- *O întreprindere* este orice entitate comercială, industrială, de servicii sau investiții care desfășoară o activitate economică. Între-

prinderile sunt în general entități generatoare de profit care au ca scop să ofere consumatorilor produse sau servicii. Activoele întreprinderii pot fi corporale (proprietate imobiliară și bunuri mobile) sau necorporale (abilitățile managementului, forța de muncă, goodwill sau deținerea diferitor drepturi).

- *Activoele financiare* în proprietate sunt create în următoarele circumstanțe: când drepturile de proprietate asupra întreprinderilor și bunurilor mobile trebuie împărțite în mod legal (de exemplu, parteneriate, sindicate, corporații sau asocieri în participațiune); când un contract de opțiuni permite cumpărarea sau vânzarea proprietății la un preț declarat într-o perioadă specificată (opțiuni de cumpărare în cazul unui leasing, opțiuni de cumpărare de acțiuni); sau când sunt emise instrumente de investiții, care sunt garantate printr-un pachet de active imobiliare fie ca instrumente de datorie, fie ca instrumente de capital (portofolii de ipoteci, Trusturi de investiții imobiliare – REIT etc.).

A treia secțiune a IVS definește bazele de evaluare și raportare; Valoarea de piață, Baze diferite de valoarea de piață și Raportul de Evaluare. Standardul 1 (IVS 1) se referă la Valoarea de piață ca bază de evaluare. În această secțiune sunt explicate pe larg cele două elemente esențiale, conținute în definiția valorii de piață, dată de către IVS.

Standardul 2 (IVS 2) identifică diversele baze de evaluare diferite de valoarea de piață. Acest standard a fost revizuit major în cadrul ultimei ediții IVS 2007.

Au fost identificate trei grupe de tipuri de valoare diferite de valoarea de piață.

- *valoarea specifică pentru entitate (ex.: valoarea de investiție),*
- *valoarea specifică pentru părțile implicate într-o tranzacție (ex. valoarea justă, valoarea specială, valoarea sinergistică) și*
- *valoarea conform unei definiții specificate în legislație sau în contracte.*

Actuala ediție insistă pe diferența între tipul de valoare și ipotezele evaluării (lichidare, exploatare continuă etc.).

Standardul 3 (IVS 3) oferă îndrumări pentru raportul de evaluare și declarația de conformitate.

A patra secțiune a IVS se referă la aplicarea și raportarea evaluărilor, așa cum este cerută atât de către domeniile de activitate specifice, cât și de piață. Acestea se numesc Standarde Internaționale de Aplicație în Evaluare (IVA). În prezent, IVS conțin trei Standarde de Aplicație în Evaluare:

IVA 1 - Evaluarea pentru raportarea financiară explică principiile care se aplică evaluărilor care sunt utilizate în raportările financiare ale întreprinderilor.

IVA 2 - Evaluarea pentru garantarea împrumutului oferă un ghid pentru efectuarea de evaluări pentru garantarea împrumuturilor, ipoteci, obligațiuni și pentru instituțiile de creditare și altele care oferă servicii financiare garantate de proprietate.

IVA 3 – Evaluarea activelor din sectorului public pentru raportare financiară, un standard nou apărut în IVS 2007.

A cincea secțiune a IVS este compusă din Standarde Internaționale de Practică în Evaluare (GN). Această secțiune abordează și oferă îndrumare în practica de evaluare și în aplicarea standardelor în domenii specifice, unde acest sprijin suplimentar a fost considerat a fi necesar fie de evaluatori, fie de utilizatori ai serviciilor de evaluare, fie de participanții pe piață.

Ediția actuală a IVS conține 15 GN-uri. Zece dintre acestea abordează evaluarea unor tipuri specifice de proprietate, cum ar fi proprietatea imobiliară, contracte de leasing, mașini și echipamente, active necorporale, bunuri mobile, întreprinderi, proprietăți agricole, proprietăți specializate generatoare de afaceri, proprietăți din industria extractivă și evaluarea proprietăților istorice. Două GN-uri acoperă metodologia: abordarea prin cost pentru raportarea financiară (CIN) și analiza cash flow-ului actualizat (DCF) pentru evaluările bazate pe informații de piață și din afara pieței.

Ultimele două secțiuni ale IVS includ un studiu despre „Evaluarea în piețele în dezvoltare” și un Glossar care face trimiteri la alte referințe.

Concluzii și observații

În prezent, globalizarea este una dintre cele mai importante forțe care afectează realitatea socială și economică. În procesul de globalizare clienții de servicii se vor aștepta la produse standardizate.

Dezvoltarea unui set de standarde internaționale de evaluare este esențială pentru dezvoltarea viitoare a profesiei de evaluator. Între multiplele avantaje, standardele internaționale permit punerea în comun a unor elemente separate de

evaluare, aspect vital pentru profesia de evaluator în contextul creșterii complexității piețelor și a proprietăților tranzacționate pe aceste piețe.

Structura și dezvoltarea standardelor internaționale de evaluare reprezintă un bun util atât pentru evaluatori, investitori, cât și pentru utilizatorii serviciilor de evaluare. Dezvoltarea viitoare și rafinarea standardelor internaționale de evaluare ar trebui încurajate și sprijinite de acești beneficiari.

În acest context există un interes comun pentru evaluatorii profesioniști, investitori, universități, cercetători etc. să se adopte un singur set de standarde profesionale de evaluare.

De asemenea, este în interesul lor să concluzioneze pentru a continua eforturile de aprofundare și rafinare a metodologiilor de evaluare și a aplicațiilor care trebuie dezvoltate pentru a trata diverse probleme complexe din domeniul evaluării.

Bibliografie

- Anghel I, Vella J.(2007), „Standardele Internaționale de Evaluare, Evaluatorii și Dinozaurii”, Revista de Evaluare - ANEVAR, 1/2007
- Anghel I. (2006), „Standarde Internaționale de Evaluare – Provocări pentru evaluarea proprietății imobiliare”, Conferința ERES - Weimar, Germania, Iunie 2006
- Bădescu Ghe (2007), „Cine are nevoie de standarde de evaluare?”, Conferința ANEVAR octombrie 2007,
- Cheong L.S (2006), What we Do and Can Do For Living: Expanding the Role of the Real Estate Profession, World Valuation Congress XI, Kuala Lumpur
- Coakley J, (1994) „The integration of property and financial markets”, Environment and Planning
- Dorchester J., Jr., MAI and Vella J., MAI, „Valuation and the Appraisal Institute in a Global Economy: The European Initiative,” *The Appraisal Journal*, January 2000
- Dorchester J., Jr., MAI, „Market Value for Financial Reporting: The Premise,” *The Appraisal Journal*, Winter 2004
- Edge J,, FRICS, former IVSC Chair, „The Globalisation of Real Estate Valuation,” *IVSC Newsletter*, September, 2003
- Edge J, „The Time Is Right for Global Standards”, Valuation Insight and Perspectives, second quarter 2000
- Hackett L, „Valuation Standards Round the World”, Conference - Valuation without borders, Bucharest, 01.05.2006
- Thorne C, „Valuation Standards and the new Red Book”, RICS - Valuation Conference, London, october 2007
- Vandell K., (2006), „Expanding the Academic Discipline of Real Estate Valuation: A Historical Perspective with Implications for the Future, World Valuation Congress XI, Kuala Lumpur
- Vella J, MAI, CRE, IVSC Chair „Key to Success: a profession speaking with a united voice”, *Canadian Appraiser*, Volume 49, Book 1, 2005
- *** *The International Valuation Standards (IVSs)*, International Valuation Standards Committee (IVSC) 8th editions (2007) (www.ivsc.org)

Raportul estimări/decizii în raportările financiare și auditul financiar

Abstract

The ratio estimations/decisions in financial statements and in financial audit

Key words: financial auditor, fiscal inspector, errors, estimations, financial decisions, fiscal control

It is well known that among the financial audit procedures performed by the financial auditor and those of the fiscal control applied by the tax inspector there are not similarities as far as concerns the techniques for the two activities and the tasks of each of them. Still, there are enough situation in which the two individuals should ensure that the entity under review present a fair financial position, meaning a fair view in the context of the activities performed.

Even if the objectives of the two individuals are different, in order to obtain some reasonable results it is necessary to apply a series of activities in order to allow a sufficient dimensioning in order to detect the errors, the frauds or the breaches of the applicable legislation.

Introducere

O componentă importantă în ceea ce privește detectarea erorilor din activitatea financiar-contabilă, de către auditorii financiari și inspectorii fiscali ar trebui să o constituie și modalitatea în care managementul entității investigate desfășoară procesul decizional.

De fapt, orice activitate, operațiune sau element verificat, în coroborare cu politicile și strategiile entității asigură obținerea de informații mai relevante care probează deciziile acesteia.

Prezentul articol nu surprinde auditul conformității declarațiilor fiscale sau respectarea legislației fiscale, ci se dorește a se pune în

evidență aspecte comune pe care trebuie să le înțeleagă și să le cunoască un auditor sau un inspector fiscal în momentul desfășurării misiunii de audit, respectiv a controlului fiscal.

Totodată, trebuie menționat faptul că răspunderea pentru efectuarea estimărilor la nivel de entitate și luarea deciziilor revine conducerii societății.

Abordări adoptate în cunoașterea managementului entității

Pentru ca auditorul sau inspectorul fiscal să adopte o abordare corespunzătoare misiunilor sale și obținerii de informații cât mai pertinente într-un timp rezonabil, se impune ca acesta să cunoască și unele aspecte legate de procesul decizional din interiorul entității.

Deciziile financiare din cadrul entității se bazează pe estimări rezonabile legate de randamentul viitor al activelor. În sens larg, prin randament viitor al activelor se înțelege suma fluxurilor viitoare de numerar pe care o entitate se așteaptă să le obțină în perioadele următoare.

Totuși, deciziile financiar-contabile trebuie să țină seama și de alte aspecte nefinanciare care influențează perspectiva randamentului de capital, precum:

*Drd. Elena Emilia
IORDACHE,
Ministerul Economiei
și Finanțelor*

*Lect. univ. dr. Nicu
MARCUI,
Universitatea din Craiova*

Cuvinte cheie:
**auditor financiar, inspector
fiscal, erori, estimări,
decizii financiare,
control fiscal**

- Faptele actuale (care sunt mai mult sau mai puțin certe), cum ar fi: stocul existent de diferite bunuri capitale sau cererea actuală de mărfuri, care necesită mai mult capital;
- Fapte viitoare (în legătură cu care se pot face doar estimări), cum ar fi: modificările viitoare de tip și de volum ale stocului de bunuri capitale, cererea efectivă, nivelul cererii actuale și situația pe piață în următorii ani, perioade de vârf și de scădere a cererii pe perioada anului financiar, modificările gusturilor consumatorilor, profilul potențialilor clienți, organizarea lor, structura și practicile de muncă, punctele tari și slabe ale competiției și cota de piață deținută de fiecare).

De asemenea, o importanță deosebită o are cunoașterea strategiilor și politicilor financiare ale societății deoarece acestea pot produce influențe în menținerea capitalurilor financiare ale acesteia. Capitalul unei entități, fie că este asigurat prin forțe proprii sau este împrumutat, stabilește potențialul sau posibilitățile acesteia pentru extinderea activității sau pentru asigurarea mijloacelor prin care se obțin fondurile necesare.

Capitalurile societății sunt influențate an de an de rezultatele nete ale societății și îndeosebi de obținerea de profituri nete. Având în vedere că unele venituri și cheltuieli sunt obținute prin tehnica estimărilor, se pune problema și se ridică diverse semne de întrebare în ceea ce privește credibilitatea rezultatului financiar și prezentarea lui în situațiile financiare.

Autorii americani Belverd E. Needles, Jr. Henrz R. Anderson și James C. Caldwell în lucrarea **Prin-**

cipiile de bază ale contabilității concluzionează că rezultatul final al unei entități a devenit un subiect important în ceea ce privește evoluția unei societăți. *„Calitatea profiturilor unei companii poate fi influențată de (1) metode contabile și de estimare utilizate de managementul companiei și/sau (2) natura elementelor din Contul de rezultate ce nu țin de activitatea de exploatare”*.

Astfel, în cadrul preocupărilor de strategie și politică financiară la nivelul unei entități apar întrebări referitoare la:

- a) unde și cum se obține capitalul?
- b) cât numerar generează entitatea?
- c) de ce nivel al fondului de rulment are nevoie entitatea pentru a-și îndeplini obligațiile financiare.
- d) care este politica de repartizare a profitului?
- e) care sunt factorii care influențează oportunitatea strategiilor de utilizare a profiturilor? (ex. dorințele acționarilor, intenția companiei de a obține fonduri suplimentare prin emiterea de noi acțiuni, existența surselor disponibile pentru obținerea de capital, obținerea de profituri suplimentare din reinvestirea câștigurilor curente etc.).
- f) ce fel de control intern utilizează entitatea și dacă se bazează pe rezultatele acestuia în luarea deciziilor financiare?
- g) este susținută activitatea de planificare și de bugetare de proceduri eficiente?

În orice entitate este necesară organizarea unui control intern eficient, astfel încât să se poată obține, în timp util, informații legate de des-

fășurarea activității la toate nivelurile organizatorice.

Controlul intern are posibilitatea de a investiga dacă activitatea este organizată de așa natură încât să genereze responsabilități la toate nivelurile organizatorice, cât mai clar posibil, în așa fel încât să poată fi stabilite aspectele concrete pentru fiecare tranzacție în parte. De exemplu: nici o persoană nu trebuie să aibă control direct asupra tuturor fazelor unei tranzacții importante (să completeze comenzile și, în același timp, să emită facturi pentru încasarea lor), sarcinile de muncă de la angajat la angajat nu trebuie să se suprapună, activitatea desfășurată de o persoană trebuie să fie o continuare a muncii altei persoane, angajații care gestionează diverse bunuri materiale nu trebuie să fie responsabili și de recepționarea lor etc.

Aceste aspecte legate de procesul decizional ale unei entități sunt numai o parte din ceea ce trebuie să atragă atenția auditorului financiar și respectiv, a inspectorului fiscal în cadrul desfășurării misiunilor de audit financiar, respectiv de inspecție fiscală. În cadrul acestor misiuni aceste persoane trebuie să adopte o abordare sceptică, deoarece este cunoscut faptul că există și situații în care managementul societății este obligat să obțină rezultate fără a face suficiente analize financiare cu privire la gestionarea și exploatarea eficientă a activelor deținute și controlate (randamentul viitor al activelor).

În contextul desfășurării cât mai eficiente a unei activități de verificare și control se constată că orice persoană care desfășoară o astfel de activitate, făcută atât din interiorul societății, cât și din exteriorul acesteia, trebuie să se asigure că esti-

mărire financiar-contabile ale managementului societății sunt efectuate în mod credibil.

Pentru auditorul financiar și pentru inspectorul fiscal este necesar a se cunoaște punctul de vedere al managementului prin care au fost efectuate și înregistrate estimările financiar-contabile.

Astfel, din punct de vedere al managementului, estimările financiar contabile au rolul de asigura atât obținerea de rezultate adecvate, cât și constituirea unei baze credibile pentru deciziile viitoare.

Plecând de la aceste considerente, persoanele care verifică credibilitatea acestor estimări trebuie să-și organizeze și desfășoare activitatea de așa natură astfel încât să obțină informațiile care să satisfacă un dublu scop, și anume:

- investigarea unei situații concrete prezente, încercând să identifice eventuale stări de dezechilibru, originea și cauzele acestora;
- stabilirea deciziilor privind atât soluționarea problemelor curente, cât și realizarea obiectivelor viitoare.

Pentru ca activitatea de control să fie eficientă și să asigure cât mai multe riscuri se pune problema investigării previziunilor managementului economic legate de performanțele financiare ale întreprinderii atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Aceste performanțe se pot observa mai ușor dacă este urmărit procesul decizional de la nivelul societății sub aspectul asigurării acestuia cu informații utile, rezonabile și credibile.

Rigori în procesul decizional

Procesul decizional este diferit de la o entitate la alta și se desfășoară atât în timp, cât și în spațiul organizatoric, în funcție de specificul activității și obiectivele acesteia. De regulă, toate aceste informații sunt bazate pe previziuni viitoare și, de cele mai multe ori, sunt obținute prin tehnica estimării.

Având în vedere că între deciziile financiare și estimările financiare există o strânsă legătură, este necesar să se urmărească nu numai nivelul estimărilor și modalitatea de determinare a acestora, ci și momentele decizionale în care au fost efectuate estimările, plecând de la premisa că orice decizie este luată într-un context economic. Pentru a se realiza eficient această investigare trebuie corelate estimările efectuate în anumite momente decizionale cu obiectivele societății, stabilite pe termen lung și scurt.

O mai bună fundamentare a acestor aspecte se realizează și dacă se pleacă de la ideea că orice decizie financiară trebuie să răspundă la o serie de întrebări.

Acest aspect devine un motiv serios în a face investigații (teste) în a afla care sunt posibilele întrebări sau indicii care pot conduce la luarea deciziilor financiar-contabile.

În acest sens, redactăm mai jos cele mai frecvente întrebări ale managerului economic (financiar-contabil), întâlnite în procesul decizional:

- Cum se realizează gestionarea eficientă a activității curente a entității în condiții de maximă profitabilitate?

- Care sunt investițiile pe care entitatea ar trebui să le realizeze?
- Care sunt sursele de finanțare la care entitatea ar trebui să apeleze pentru finanțarea activității curente, respectiv a investițiilor?
- Care este politica de dividend ce ar trebui adoptată de către entitate?
- Ce politică de restructurare trebuie să aplice societatea?
- Care sunt politicile contabile cele mai adecvate în evidențierea și evaluarea imobilizărilor corporale?
- Care sunt cele mai adecvate metode de amortizare ale activelor societății, având în vedere modul de exploatare și de aducere a veniturilor?
- Ce politică de capitalizare a activelor practică societatea?
- Care este quantumul ajustărilor și provizioanelor estimate în vederea prezentării poziției financiare la un moment dat?
- Cum se respectă principiile contabile la întocmirea situațiilor financiare, în special, principiul prudenței, al independenței exercițiului și al permanenței metodelor etc.?

Toate aceste aspecte devenite semne de întrebare, la un moment dat, pot fi elucidate cu ajutorul previziunilor financiare bazate pe estimări credibile.

Cunoașterea unor astfel de întrebări de către auditor, dar și de către inspectorul fiscal dă posibilitatea acestora de a afla dacă estimările efectuate au respectat obiectivele propuse, dacă sunt oportune în contextual general al activității și dacă există suficiente certitudini pentru societate în ceea ce privește

continuitatea activității și cunoașterea riscurilor viitoare (inclusiv cel fiscal).

Alte abordări aplicabile de auditorii financiari și inspectorii fiscali în domeniul cunoașterii corelațiilor dintre estimări și decizii la nivel micro sunt legate de: **gradul de mărime al entității, activitatea desfășurată, mediul economic, socio-politic în care se desfășoară activitatea, starea de: echilibru, incertitudine, risc la care este supusă afacerea** etc.

În dorința de a surprinde cât mai bine această corelație, în ceea ce privește relevanța și credibilitatea estimărilor financiar-contabile este recomandabil ca la investigațiile efectuate să se țină seama și de natura deciziei la care au participat respectivele estimări, deoarece, în funcție de estimările făcute la un moment dat, se pot influența rezultatele financiare, dar și deciziile din perioadele viitoare. Astfel, deciziile pot îmbrăca mai multe forme, în funcție de managementul care o poate elabora, și anume:

- **decizii contabile** - sunt luate de managementul contabil în ceea ce privește aplicarea unor metode și politici contabile de înregistrare în contabilitate, dar și de evaluare a conturilor anuale în situațiile financiare;

Într-o contabilitate reglementată politicile și procedurile contabile au la bază atât principiile contabile, cât și sistemul de reglementări normative.

Sistemul de referință pentru elaborarea politicilor contabile admite alternative privind înregistrarea și evaluarea în contabilitate, respectiv estimarea prin metode diferite de evaluare și de calcul a rezultatului și poziției din situațiile financiare.

În stabilirea politicii contabile, deși opțiunea pentru o metodă sau alta este determinată de „nevoia de adevăr”, nu pot fi ocolite nici interesele gestionare ale entității ca obiect al reflectării contabile și al impunerii fiscale.

Contabilitatea, în actul de decizie economică, dă posibilitatea, în limita legală, a alegerii variantei care satisface cel mai bine interesul firmei, fără ca aceasta să afecteze obiectivul de a obține „o imagine fidelă” a situației financiare, a patrimoniului și a contului de profit și pierdere.

Pornind de la această realitate, putem aprecia că, prin prisma „imaginii fidele”, întreprinderile trebuie să ia în calcul: estimarea și reestimarea unor elemente care țin de metoda contabilă adoptată (duratele de viață ale activelor, metodele de amortizare, valoarea reziduală pentru imobilizările corporale etc.), estimarea depreciilor ireversibile sau reversibile ale diferitelor elemente de activ și estimarea provizioanelor de risc și cheltuieli.

Numai că înregistrarea depreciilor și a provizioanelor impune afectarea conturilor de cheltuieli și implicit a conturilor de rezultate.

Discutate prin prisma imaginii fidele ca obiectiv fundamental al contabilității, atât estimarea depreciilor activelor, cât și estimarea provizioanelor de risc și cheltuieli reprezintă o modalitate pentru a trata în plan valoric existența unei incertitudini în evaluarea activelor și rezultatelor.

- **decizii de tip financiar** - sunt luate de managementul financiar în ceea ce privește politica de investiții, finanțare și dividend a unei societăți;

Managementul unei întreprinderi este preocupat de dezvoltarea afacerii și de atragerea de investiții noi în realizarea obiectivelor. Acest lucru presupune alegerea proiectelor de investiții cel mai rentabile și găsirea unor surse de finanțare cu costurile cele mai mici.

Totodată, managementul societăților ar trebui să înțeleagă că atragerea unor surse de finanțare înseamnă mai mult decât obținerea unei sume de bani și, de aceea, se cuvin analizate și consecințele deciziei prin prisma riscurilor.

Atât deciziile de finanțare, cât și cele de investiții presupun estimări diferite, în funcție de interesul manifestat de participanți: finanțator și investitor;

- **decizii operaționale** – sunt luate pe nivele organizatorice și, în general, au rolul de a asigura operațiuni referitoare la starea de echilibru și performanța societății atât pe termen lung, cât și pe termen scurt;

Estimările care stau la baza deciziilor operaționale referitoare la starea de echilibru financiar a unei entități au în vedere corelarea surselor și resurselor atât pe termen lung, cât și pe termen scurt, în funcție de obiectivele și împrejurările în care se desfășoară activitatea.

Acest aspect presupune, pe de o parte, estimarea pe termen scurt a capitalului de lucru, adică acel capital de care are nevoie orice entitate, indiferent ce activitate desfășoară (stocuri, creanțe, furnizori, trezorerie), iar, pe de altă parte, estimarea unor documente care să devină referințe în deciziile viitoare (situații financiare și bugete previzionate);

Concluzii

Având în vedere că arborele decizional la nivelul unei entități reprezintă un instrument managerial ce acționează într-un anumit contextul economic în care aceasta își desfășoară activitatea, trebuie surprinși și factorii cu impact de risc asupra entității ce pot influența rezultatele societății.

Această influență factorială asupra potențialului economic al întreprinderii este asigurată tot prin intermediul procedurilor de estimare.

În consecință, se constată că la baza deciziilor financiar contabile pot sta estimările financiar-contabile, dar există și situații în care estimările sunt determinate ca urmare a luării unor decizii sau, altfel spus, o decizie financiar-contabilă luată în baza unei estimări poate genera

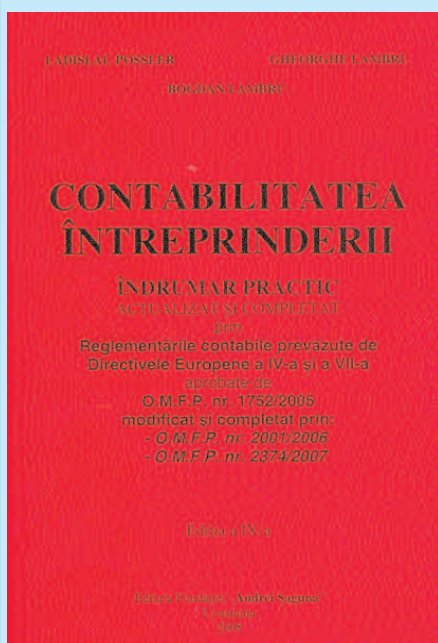
o altă estimare, care să se concretizeze într-o altă decizie.

Plecând de la prezentările și justificările estimărilor ce trebuie operate la fundamentarea deciziilor financiar-contabile, în cele din urmă se observă că, la nivelul unei entități, managementul societății, acționariatul și alte persoane implicate în cazul de față auditorul

financiar și inspectorul fiscal trebuie să realizeze o înțelegere a estimărilor financiar-contabile efectuate de societate în contextul deciziilor financiare prin prisma a mai multor obiective: profitabilității, creșterii economice, lichidității, accesului pe piața economică și financiară, fiscalității, remunerarea capitalului, guvernantei corporativă etc.

Bibliografie

- Belverd E. Needles, Jr. Henrz R. Anderson și James C. Caldwell *Principiile de bază ale contabilității*, ediția a V-a, Editura Arc 2001
- Arens Loebbecke *Audit - O abordare integrată*, ediția a VIII, Editura Arc, 2003
- Standarde Internaționale de Raportare Financiară, ediția 2007
- Standarde Internaționale de Audit, ediția 2006, editate de CAFR în colaborare cu editura IRECSO
- Feleagă N, Malciu L., *Recunoaștere, evaluare și estimare în contabilitatea internațională*, Editura CECCAR, București, 2004

În această ediție - a IX-a a lucrării **Contabilitatea întreprinderii - îndrumar practic**, autorii - **Ladislau POSSLER, Gheorghe LAMBRU** și **Bogdan LAMBRU** - au păstrat ace-

eași structură, cu completările impuse de noile acte normative, astfel:

- partea I **Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a și Directiva a VII-a ale Comunităților Economice Europene aprobate prin O.M.F.P. nr.1752/2005**" - modificat și completat prin O.M.F.P. nr. 2001/2006 și nr.2374/2007;
- partea a II-a **Conținutul economic, funcția contabilă și corespondențele conturilor din planul de conturi general aprobat prin O.M.F.P. nr.1752/2005**" - modificat și completat prin O.M.F.P. nr.2001/2006 și nr.2374/2007;
- partea a III-a **Aplicații practice privind contabilitatea financiară, contabilitatea de gestiune și contabilitatea aprofundată conform reglementărilor contabile și fiscale actualizate;**

- partea a IV-a **Planul de conturi general și structura situațiilor financiare anuale aprobate prin O.M.F.P. nr.1752/2005, modificat și completat prin O.M.F.P. nr.2001/2006 și nr. 2374/2007**".

La finalul părții a IV-a, respectiv la pagina 479, s-a introdus o anexă cu titlul **Înregistrarea rezultatelor financiare (profit sau pierdere) la sfârșitul exercițiului financiar, repartizarea profitului în anul următor, acoperirea pierderilor contabile la o societate comercială și alte operații privind încheierea exercițiului financiar.**

Lucrarea, cu completările menționate, se adresează în primul rând contabililor practicieni, putând fi utilizată atât de elevii și studenții din învățământul economic, cât și de managerii din unitățile economice.